

ਖੂਨ ਦੇ ਹੜ੍ਹਾਂ ਅੰਦਰ ਵੀ ਪੰਜਾਬੀ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਹੌਂਸਲੇ ਬੁਲੰਦ ਝੂਠੇ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਸਫਲ 'ਰੋਪੜ ਐਕਸ਼ਨ'

ਸਿੱਖ ਸੰਘਰਸ਼ ਨੂੰ ਕੁਚਲਣ ਲਈ ਰਿਬੋਰੋ ਦਾ ਪੈਂਤੜਾ
ਗੋਲੀ ਨਾਲ ਫਰੇਬ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰੋ

- ✱ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਲੁਟੇਰਿਆਂ, ਡਾਕੂਆਂ ਅਤੇ ਕਾਤਲਾਂ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਹੈ।
- ✱ ਰਿਬੋਰੋ ਐਂਡ ਕੰਪਨੀ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਾ ਹੈ।
- ✱ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ 'ਤੇ ਹਕੂਮਤ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਨੈਤਿਕ ਹੱਕ ਨਹੀਂ।
- ✱ ਅਦਾਲਤਾਂ ਇਨਸਾਫ ਦੀ ਥਾਂ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਹੱਥ ਠੇਕਾ ਬਣ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ।
- ✱ ਝੂਠੇ ਪੁਲਿਸ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਦੇ ਘਾੜੇ ਰਿਬੋਰੋ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਹਰਮਨ ਪਿਆਰੀ ਜਥੇਬੰਦੀ "ਪੰਜਾਬ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰ ਸੰਗਠਨ" ਬਾਰੇ ਅਵਾਤ ਵਾ ਬੋਲਣ ਦਾ ਕੋਈ ਹੱਕ ਨਹੀਂ।

ਅੰਦਰ ਪੜ੍ਹੋ ਸਫਾ 3

ਜਾਤ ਪਾਤ ਅਤੇ ਰੀਜਰਵੇਸ਼ਨ ਬਾਰੇ ਅਨੇਕਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਫਾਂਸੀ
ਸੰਧੂ ਹੁਰਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ 'ਤੇ ਟਿਪਣੀ, ਲਾਉਣ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਵਜੋਂ,
ਪੋਚਾ ਪਾਚੀ ਕਰਨ ਦੀ ਥਾਂ ਹਕੀਕਤ ਅਦਾਲਤੀ ਕੇਸਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਬਾਹਰ
ਨੂੰ ਪਰਵਾਨਣ ਦਾ ਜੇਰਾ ਕਰੋ! ਲਿਜਾਣ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰੋ!

(ਸਫਾ 2 ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਅਣਖ ਨੂੰ ਮਲੀਆਮੇਟ ਕਰਨ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਆਪਣੀ ਗੁਲਾਮੀ ਦੀਆਂ ਜੰਜੀਰਾਂ 'ਚ ਜਕੜੀ ਰੱਖਣ ਦੇ ਮਨਸੂਬੇ ਤੇ ਭਰਮ ਪਾਲ ਰਹੇ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਪੁਲਸ ਦੇ ਵਹਿਸ਼ੀਪੁਣੇ ਨੂੰ ਚੁੱਪ ਦਰਸ਼ਣ ਬਣ ਕੇ ਦੇਖਦੇ ਰਹਿਣ ਅਤੇ ਉਹ ਇਸ ਵਿਰੁਧ ਸਰਗਰਮ ਆਵਾਜ਼ ਬੁਲੰਦ ਨਾ ਕਰਨ ਤਾਂ ਇਸ ਨਾਲ ਲੋਕ-ਦੁਸ਼ਮਣ ਤਾਕਤਾਂ ਦੇ ਹੌਂਸਲੇ ਬੁਲੰਦ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਅੰਦਰ ਆਪਣੀ ਖੂਨੀ ਖੇਡ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵੀ ਨਿਸ਼ੇਧਪੁਣੇ ਨਾਲ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਦੀਆਂ ਰੁਚੀਆਂ ਤੇ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਜ਼ੋਰ ਫੜ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

ਭਾਵੇਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਅੱਡ-ਅੱਡ ਮੌਕਿਆਂ 'ਤੇ ਪੁਲਸੀ ਜਬਰ-ਵਿਰੁਧ ਆਪਣੇ ਰੋਹ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕਰਕੇ ਭਾਰਤੀ ਹਾਕਮਾਂ ਨੂੰ ਦਿਖਾ ਦਿਤਾ ਹੈ ਕਿ ਖੂਨ ਦੇ ਵਗ ਰਹੇ ਹੜ੍ਹ ਅੰਦਰ ਵੀ ਪੰਜਾਬੀ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਹੌਂਸਲੇ ਪਸਤ ਨਹੀਂ ਹੋਏ ਅਤੇ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਵਰ ਰਹੇ ਹੜ੍ਹਮਤੀ ਤਾਕਤ ਦੇ ਕਹਿਰ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਗ਼ੈਰਤ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਿਤਦੀ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਦਸ ਦਸੰਬਰ 1987 ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰ ਸੰਗਠਨ ਦੇ ਸੱਦੇ 'ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਭਰ ਅੰਤਰ ਮਨਾਇਆ ਗਿਆ ਰੋਸ ਦਿਵਸ, ਫਿਰ ਪੰਜਾਬ ਅੰਤਰ ਅੰਤਰ 'ਤੇ ਹੋ ਰਹੇ ਪੁਲਸੀ ਜਬਰ ਵਿਰੁਧ 30 ਅਪਰੈਲ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਮਨੁੱਖੀ ਹੱਕ ਸੰਗਠਨ, ਪੰਜਾਬ ਸਟੂਡੈਂਟਸ ਯੂਨੀਅਨ, ਸੀ.ਪੀ.ਆਈ. (ਮ.ਲ.) "ਪੰਗਾਮ ਗਰੁੱਪ", ਪੰਜਾਬ ਨਾਰੀ ਮੰਚ ਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਜੁਝਾਰੂ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦੇ ਸੱਦੇ 'ਤੇ ਹੋਇਆ ਪੰਜਾਬ ਪੱਧਰਾ ਸਫਲ ਰੋਸ ਐਕਸ਼ਨ: ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 30 ਜੂਨ ਨੂੰ ਝੂਠੇ ਪੁਲਸ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਖਿਲਾਫ ਪੰਜਾਬ ਭਰ ਅੰਦਰ ਉਠੀ ਰੋਹ ਭਰੀ ਅਵਾਜ਼ ਪੰਜਾਬੀ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਹੌਂਸਲੇ, ਸਿਦਕ ਤੇ ਸੂਰਬੀਰਤਾ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੋ ਨਿਬੜੀ ਹੈ।

ਪਰ ਇਹਨਾਂ ਹੌਂਸਲਾ ਅਫਜ਼ਾਉ ਐਕਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਸਫਲਤਾ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਪੰਜਾਬ ਅੰਦਰ ਤੁਰਤ ਪੈਰੀ ਜਬਰ ਵਿਰੋਧੀ ਲਹਿਰ ਦੀ ਘਾਟ ਸਭ ਨੂੰ ਰੜਕਦੀ ਸੀ। ਲੋਕ-ਦੁਸ਼ਮਣ ਹਾਕਮਾਂ ਦੀ ਹਰ ਵਹਿਸ਼ੀ ਕਰਤੂਤ ਵਿਰੁਧ ਫੌਰੀ ਮੋੜਵੀਂ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਕੁਝ ਹਿੱਸਿਆਂ ਅੰਦਰ ਨਿਰਾਸ਼ਤਾ ਤੇ ਬੇਦਿਲੀ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦੇ ਰਹੀ ਸੀ। ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਇਸ ਚੁੱਪ ਤੇ ਗੌਰ-ਸਰਗਰਮੀ ਦੇ ਹਾਕਮਾਂ ਨੇ ਗਲਤ ਅਰਥ ਕੱਢਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤੇ ਸਨ। ਉਹ ਪੰਜਾਬੀ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਉਤੇ ਆਪਣੀ ਹੜ੍ਹਮਤੀ ਤਾਕਤ ਦਾ ਛੱਪਾ ਪਾਉਣ 'ਚ ਸਫਲ ਹੋ ਜਾਣ ਦਾ ਭਰਮ ਪਾਲਣ ਲਗ ਪਏ ਸਨ। ਪਰ ਰੋਪੜ ਜਿਲ੍ਹੇ ਦੀਆਂ ਜਬਰ-ਵਿਰੋਧੀ ਤਾਕਤਾਂ ਨੇ ਪੁਲਸੀ ਹਨੇਰਗਰਦੀ ਦਾ ਤੁਰਤ ਪੈਰਾਂ ਤੇ ਮੂੰਹ ਤੋੜਵਾਂ ਉਤਰ ਦੇ ਕੇ ਹਾਕਮਾਂ ਦਾ ਇਹ ਭਰਮ ਚਕਨਾਚਰ ਕਰਕੇ ਰੱਖ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਲੋਕ-ਤਾਕਤਾਂ ਦੇ ਹੌਂਸਲੇ ਤੇ ਵਿਸਵਾਸ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਚੇ ਹੀ ਗੁਲਾਰਾ ਮਿਲਿਆ ਹੈ।

ਇਕ ਮਿਸਾਲੀ ਘਟਨਾ :

ਪੰਜਾਬ ਭਰ ਦੀਆਂ ਜਬਰ ਵਿਰੋਧੀ ਤਾਕਤਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਨੂੰ ਇਕ ਮਿਸਾਲੀ ਘਟਨਾ ਵਜੋਂ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਾਰਵਾਈ ਕੋਲੋਂ ਸਿਖਿਆ ਤੇ ਸਬਕ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਦਿਆਂ, ਇਸ ਪਿਰਤ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਅਤੇ ਇਸ ਤਜਰਬੇ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਰੋਪੜ ਦੇ ਇਸ ਐਕਸ਼ਨ ਦੀ ਸਫਲਤਾ ਦਾ ਰਾਜ, ਉਥੋਂ ਦੀਆਂ ਜਬਰ-ਵਿਰੋਧੀ ਤਾਕਤਾਂ ਵਲੋਂ ਅਪਣਾਈ ਦਰੁਸਤ ਸੋਧ 'ਚ ਛੁਪਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਰੋਪੜ ਦੀਆਂ ਜਬਰ-ਵਿਰੋਧੀ ਤਾਕਤਾਂ ਅੰਦਰ ਅੱਡ-ਅੱਡ ਸਿਆਸੀ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਲੋਕ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਅੰਦਰ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਪੱਖੀ ਵੀ ਹਨ ਅਤੇ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਵਿਰੋਧੀ ਵੀ, ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਘੋਲ ਦੇ ਮੁਦਈ ਵੀ ਹਨ ਤੇ ਪਾਰਲੀਮਾਨੀ ਸਿਆਸਤ ਦੇ ਖਿਡਾਰੀ ਵੀ: ਸਿੱਖੀ ਜਜ਼ਬੇ ਤੋਂ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਲੋਕ ਵੀ ਹਨ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀਅਤ ਦੀ ਭਾਵਨਾ 'ਚ ਰੰਗੇ ਵਿਅਕਤੀ ਵੀ, ਸਿੱਖ ਵੀ ਹਨ ਅਤੇ ਹਿੰਦੂ ਵੀ। ਅੱਡ ਅੱਡ ਸਿਆਸੀ ਵਿਚਾਰਾਂ ਤੇ ਅਤੀਦਿਆਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਇਹਨਾਂ ਤਾਕਤਾਂ 'ਚ ਇਕ ਗੱਲ ਦੀ ਸਾਂਝ ਹੈ। ਉਹ ਹੈ ਸਰਕਾਰੀ ਜਬਰ ਵਿਰੁਧ ਡਟਣ ਤੇ ਲੜਨ ਦਾ ਜਜ਼ਬਾ। ਜਜ਼ਬੇ ਦੀ ਇਹ ਸਾਂਝ ਹੈ ਜਿਸਨੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਿਆਸੀ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਵਖਰੇਵਿਆਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਜਬਰ ਵਿਰੁਧ ਇਕੱਠਿਆਂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਪੁਲਸ ਜਬਰ ਵਿਰੁਧ ਜੂਝਣ ਦੀ ਇਹ ਭਾਵਨਾ ਹੀ ਹੈ ਜਿਸਨੇ ਉਹਨਾਂ ਦਰਮਿਆਨ ਮੌਜੂਦ ਤੰਗਦਿਲੀ ਸਾੜੇ ਤੇ ਸਰੀਕੇਬਾਜ਼ੀ ਦੀਆਂ ਵੱਟਾਂ-ਬੰਨਿਆਂ ਨੂੰ ਢਾਹ ਕੇ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਸਾਂਝੇ ਪਲੇਟਫਾਰਮ 'ਤੇ ਇਕੱਠਿਆਂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਇਹੀ ਹੈ ਜੋ ਰੋਪੜ ਐਕਸ਼ਨ ਦੀ ਸਫਲਤਾ ਦੀ ਕੁੰਜੀ ਹੈ। ਇਹੀ ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਹੋਰਨ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹ, ਪ੍ਰੇਰਨਾ 'ਤੇ ਸਿਖਿਆ ਹਾਸਲ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਤੀ ਹੈ।

ਕੁਝ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਜਬਰ-ਵਿਰੋਧੀ ਤਾਕਤਾਂ ਅੰਦਰ ਮੌਜੂਦ ਤੰਗ ਦਿਲੀ, ਵਿਸ਼ਾਲ ਜਬਰ-ਵਿਰੋਧੀ ਲਹਿਰ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਦੇ ਰਾਹ 'ਚ ਵੱਡੀ ਰੁਕਾਵਟ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਸਿਆਸੀ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਵਖਰੇਵੇਂ ਸਦਕਾ ਇਕ ਦੂਜੇ ਪ੍ਰਤੀ ਪਾਲੇ ਜਾ ਰਹੇ ਬੇਬੁਨਿਆਦ ਸੰਕੇ ਅਤੇ ਤੁਅੱਸਬ, ਆਪਣੀ ਤਾਕਤ ਨੂੰ ਜੋੜਨ ਦੀ ਬਜਾਏ, ਜੁੜੀ ਹੋਈ ਤਾਕਤ ਨੂੰ ਬਿਖੇਰਨ ਵਲ ਖਿੱਚਾਂ ਪਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਅਜੋਕੀ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਭਰੀ ਹਾਲਤ 'ਚ ਇਹਨਾਂ ਗਲਤ ਰੁਝਾਨਾਂ ਉਤੇ ਫੌਰੀ ਕਾਬੂ ਪਾਉਣ ਅਤੇ ਰੋਪੜ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਭਰ ਅੰਦਰ ਦੁਹਰਾਉਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਭਾਰਤੀ ਹਾਕਮਾਂ ਦਾ ਵਹਿਸ਼ੀ ਵਤੀਰਾ ਸਭਨਾਂ ਜਬਰ-ਵਿਰੋਧੀ ਤਾਕਤਾਂ ਕੋਲੋਂ ਇਹ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸੋਝੀਆਂ ਸੋਚਾਂ ਤੋਂ ਉਪਰ ਉਠਕੇ, ਹਰ ਜਗ੍ਹਾ ਹਕੂਮਤੀ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦੀ ਵਿਰੁਧ ਜਾਨਦਾਰ ਜਨਤਕ ਲਾਮ-ਬੰਦੀ ਕਰਨ ਅਤੇ ਪੁਲਸ ਦੀ ਹਰ ਵਹਿਸ਼ੀ ਕਰਤੂਤ ਦਾ ਤੁਰਤਪੈਰਾ ਉਤਰ ਦੇਣ ਲਈ ਅੱਗੇ ਆਉਣ।

ਰੋਪੜ ਦੇ ਪੈਟਰਨ 'ਤੇ ਹਰ ਜਿਲ੍ਹੇ ਅੰਦਰ ਸਭ ਜਬਰ-ਵਿਰੋਧੀ ਤਾਕਤਾਂ ਸਾਂਝੇ ਪਲੇਟ ਫਾਰਮ ਉਸਾਰਨ। ਸਿਆਸੀ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਵਖਰੇਵਿਆਂ ਨੂੰ ਜਬਰ-ਵਿਰੋਧੀ ਲਹਿਰ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਦੇ ਰਾਹ 'ਚ ਰੁਕਾਵਟ ਨਾ ਬਣਨ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ "ਰੋਪੜ ਐਕਸ਼ਨ" ਦੇ ਨਮੂਨੇ 'ਤੇ, ਝੂਠੇ ਪੁਲਸ ਮੁਕਾਬਲੇ ਖਿਲਾਫ ਫੌਰੀ ਜਨਤਕ ਵਿਰੋਧ ਲਾਮਬੰਦ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

ਅਜ ਇਸ ਕਾਰਜ ਤੋਂ ਮੂੰਹ ਭੁਆਉਣਾ ਪੰਜਾਬ ਦੁਸ਼ਮਣ ਹਾਕਮਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਮਜਬੂਤ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਸਭਨਾਂ ਜਬਰ-ਵਿਰੋਧੀ ਤਾਕਤਾਂ ਤੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦਾ ਇਹ ਫਰਜ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀਆਂ ਸੱਭੇ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਇਸ ਪਾਸੇ ਝੁੱਕ ਦੇਣ।

✠

ਸਿੱਖ ਸੰਘਰਸ਼ ਨੂੰ ਕੁਚਲਣ ਲਈ ਰਿਬੋਰੋ ਦਾ ਪੈਂਤੜਾ

ਗੋਲੀ ਨਾਲ ਫਰੇਬ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰੋ

ਗਵਰਨਰ ਦੇ ਸਤਾਹਕਾਰ ਰੀਬੋਰੋ ਦੀ 16 ਜੁਲਾਈ ਦੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਅਖਬਾਰ "ਟਾਈਮਜ਼ ਆਫ ਇੰਡੀਆ" ਵਿਚ ਇਕ ਗਲਬਾਤ ਛਪੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਸਨੇ "ਪੰਜਾਬ ਸਮੱਸਿਆ" ਬਾਰੇ ਆਪਣੇ ਤਾਜ਼ਾ ਵਿਚਾਰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਰੀਬੋਰੋ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ :

— ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਖੁਸ਼ ਨਹੀਂ। ਉਹ ਨਾ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਹਨ ਤੇ ਨਾ ਹੀ 'ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦਾਂ' ਦੇ ਨਾਲ।

— ਮੌਜੂਦਾ ਲਹਿਰ ਨੂੰ ਕੰਟਰੋਲ ਹੇਠ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਸਖਤੀ ਵਰਤਨੀ ਪਵੇਗੀ ਅਤੇ ਪੁਲਸ ਇਸ ਕੰਮ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਭਾ ਰਹੀ ਹੈ।

— ਸਖਤੀ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਅਤੇ ਦਿਲਾਂ ਨੂੰ ਜਿੱਤਣ ਲਈ ਵੀ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਇਸ ਲਈ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਲਗੇਗਾ। ਪਰ ਪੁਲਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਬਾਹਲੀ ਵਿਚ ਹਨ। ਉਹ ਸਮਝਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਕੱਠੀ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਹੀ ਲਹਿਰ ਨੂੰ ਦਬਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਇਹ "ਕਾਫ਼ਲੀ" ਜੱਟ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸਾਡੇ ਵੱਲ ਆਉਣ ਨਹੀਂ ਦੇਂਦੀ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਨੂੰ ਜਿੱਤਣ ਦੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰ-ਅੰਦਾਜ਼ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ।

— ਜੇ ਮੇਰੀ ਪੂਰੀ ਚਲਦੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਸਖਤੀ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਨੂੰ ਜਿੱਤਣ ਵੱਲ ਪੂਰਾ ਧਿਆਨ ਦੇਵਾਂ। ਇਸ ਕੰਮ ਲਈ ਮੈਨੂੰ ਚਮਨ ਲਾਲ ਵਰਗੇ ਪੁਲਸ ਅਫਸਰ ਲੱਭ ਲੱਭ ਕੇ ਲਿਆਉਣੇ ਪੈਣਗੇ।

— ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਅੰਦਰ ਗਲਤ ਜਾਂ ਠੀਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਘਰ ਕਰੀ ਬੈਠੀ ਵਿਤਕਰੇ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ।

— ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਵਾਲੀਆਂ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਅਤੇ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀਆਂ ਦੀ ਮਦਦ ਲੈਣੀ ਪਵੇਗੀ। ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਲਈ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦੋ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਕ ਤਾਂ ਉਹ ਹਨ ਜੋ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪੀ. ਯੂ. ਸੀ. ਐਲ. ਅਤੇ ਸੀ. ਪੀ. ਡੀ. ਆਰ.। ਦੂਜੀਆਂ ਉਹ ਜਿਹੜੀਆਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹਨ ਜਿਵੇਂ (ਜਸਟਿਸ ਬੈਂਸ ਵਾਲਾ) ਪੰਜਾਬ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰ ਸੰਗਠਨ। ਇਹਨਾਂ ਵਿਚ

ਬਹੁਤ ਫਰਕ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰ ਸੰਗਠਨ ਦੇ 'ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦਾਂ' ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਹਨ। ਇਸ ਵਿਚ ਰੱਜੇ-ਪੁੱਜੇ ਜੱਜ, ਵਕੀਲ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਉਹ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਬੈਠਕੇ ਹੀ ਅਜਿਹੀ ਬਿਆਨਬਾਜ਼ੀ ਕਰ ਦੇਂਦੇ ਹਨ ਜੋ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਜੱਟ-ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਲੋਚਨਾ ਪੁਲਸ ਦੇ 'ਹੋਸਲਿਆਂ' ਨੂੰ ਵੀ ਢਾਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਬੇਕਸੂਰ ਮਾਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਚੀਕ ਚਿਹਾੜਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦੇਂਦੇ ਹਨ।

— ਜੇ ਬੂਠੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ ਤਾਂ ਇਹ ਦਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤੀ ਢਾਂਚਾ ਫੇਲ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਇਕ ਵੀ ਕੇਸ ਵਿਚ ਸਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਹੀ। ਗਵਾਹ, ਵਕੀਲ, ਜੱਜ, ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਸਭ ਡਰੇ ਪਏ ਹਨ। ਲੋਗੋਵਾਲ ਕਤਲ ਕੇਸ ਵਿਚ ਇਕ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਗੁਆਹੀ ਦੇਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ।

— ਜੇ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰ ਸੰਗਠਨ ਵਾਲੇ 'ਅੱਤਵਾਦੀਆਂ' ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਚਾਰਜ ਵਿਚ ਲੈ ਲੈਣ ਅਤੇ ਇਹ ਗਰੰਟੀ ਦੇਣ ਕਿ ਉਹ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਕਤਲ ਨਹੀਂ ਕਰਨਗੇ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਇਸ ਦਾ ਸੁਆਗਤ ਕਰਾਂਗੇ।

ਰੀਬੋਰੋ ਦੇ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਅਖਬਾਰੀ ਹਲਕਿਆਂ ਅੰਦਰ ਕਾਫੀ ਚਰਚਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਬਣੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਤਕ-ਰੀਬਨ ਹਰ ਅਖਬਾਰ ਨੇ ਇਹਨਾਂ 'ਤੇ ਟਿੱਪਣੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਪਰ ਇਹ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੱਤਹੀ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰੀਬੋਰੋ ਵਲੋਂ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਆਲੋਚਨਾ 'ਤੇ ਹੀ ਕੇਂਦਰਤ ਹਨ। ਭਾਵੇਂ ਰੀਬੋਰੋ ਦੀ ਆਲੋਚਨਾ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ 'ਤੇ ਭਾਰੂ ਰੋਅ-ਗਿੱਲ ਜੁਡ਼ਾਲੀ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰੀ ਹਾਕਮਾਂ ਲਈ ਸਿਆਸੀ ਪੱਖੋਂ ਕੁਝ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਜਰੂਰ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਇਹ ਆਲੋਚਨਾ ਬੁਨਿਆਦੀ ਮੁੱਦਿਆਂ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ ਉਸਨੂੰ ਬੂਠੇ ਪੁਲਸ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ 'ਤੇ ਕੋਈ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਉਹ 'ਅਦਾਲਤੀ ਢਾਂਚੇ ਦੇ ਫੇਹਲ ਹੋ ਜਾਣ' ਦੇ ਨਾਂਅ ਹੇਠ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਵਾਜ਼ਬ ਠਹਿਰਾਉਣ ਤੱਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਤਾਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਲੁਕ ਲਕੋ ਦੇ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਥੇ ਤੱਕ 'ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦਾਂ' 'ਤੇ ਸਖਤੀ ਕਰਨ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ..... ਪੁਲਸ ਵਲੋਂ ਇਹ ਕੰਮ ਬਹੁਤ ਹੀ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੀਤਾ ਜਾ

ਰਿਹਾ ਹੈ।' ਸੋ 'ਰੇਅ-ਗਿੱਲ' ਜੁਡਲੀ ਅਤੇ ਰੀਬੇਰੋ ਦੋਵੇਂ ਹੀ ਲੜ ਰਹੀਆਂ ਤਾਕਤਾਂ 'ਤੇ ਪੂਰੀ ਸਖਤੀ ਕਰਨ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਹਨ। ਰੋਲਾ ਸਿਰਫ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਖਤੀ ਕਿਵੇਂ ਅਤੇ ਕਿਹਦੀ ਦੇਖ ਰੇਖ ਹੇਠ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ?

ਰੀਬੇਰੋ ਦੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਿਚਾਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਈ ਸੁਆਲ ਉਭਰਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਉਸਨੂੰ ਪੁੱਛੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ।

ਰੀਬੇਰੋ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ 'ਲੋਕ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਹਨ'। ਰੀਬੇਰੋ ਦੀ ਗੱਲ ਠੀਕ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਜੂਨ 1984 ਦੇ ਫੌਜੀ ਹਮਲੇ ਅਤੇ ਨਵੰਬਰ 84 ਦੇ ਦੰਗਿਆਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕ ਕਦੀ ਵੀ ਸਰਕਾਰ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਰਹੇ। ਪਰ ਇਥੇ ਰੀਬੇਰੋ ਲਈ ਕੁਝ ਸਵਾਲ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਕੀ ਉਹ ਦੱਸ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕ ਸਰਕਾਰ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਤਾਂ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ 'ਤੇ ਰਾਜ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੀ ਕਿਵੇਂ ਹੈ ? 'ਕੀ ਰੀਬੇਰੋ ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ 'ਚ ਕੋਈ ਅਜਿਹਾ ਕਾਨੂੰਨ ਦਿਖਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿਸੇ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਤੋਂ ਬਗ਼ੈਰ ਹਕੂਮਤ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇਂਦਾ ਹੋਵੇ ? ਕੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਤੋਂ ਬਗ਼ੈਰ ਹਕੂਮਤ ਚਲਾਉਣ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨੈਤਿਕ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ? ਕੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਪੰਜਾਬ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਹਕੂਮਤ ਗ਼ੈਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਤੇ ਗ਼ੈਰ-ਨੈਤਿਕ ਨਹੀਂ ਬਣਦੀ ? ਤਾਂ ਅਜਿਹੀ ਗ਼ੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਤੇ ਗ਼ੈਰ-ਨੈਤਿਕ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਲੋਕਾਂ 'ਤੇ ਦਾਏ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਅਤਿਆਚਾਰਾਂ ਦਾ ਮੂੰਹ-ਤੋੜ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗ਼ੈਰ-ਵਾਜਬ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ? ਕੀ ਅਜਿਹੀ ਗ਼ੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਤੇ ਗ਼ੈਰ ਨੈਤਿਕ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਤਾਕਤ ਨਾਲ ਪਾਸੇ ਕਰ ਦੇਣਾ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਫਰਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ? ਇਕ ਗ਼ੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਤੁਹਾਨੂੰ 'ਪੰਜਾਬ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰ ਸੰਗਠਨ' ਵਰਗੀਆਂ ਪੰਜਾਬੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਹਰਮਨ ਪਿਆਰੀਆਂ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਬਾਰੇ ਅਵਾ-ਤਵਾ ਬੋਲਣ ਦਾ ਕੀ ਹੱਕ ਹੈ ?

ਰੀਬੇਰੋ ਸਾਹਿਬ ! ਲੋਕ ਤੁਹਾਡੀ ਸਰਕਾਰ ਨਾਲੋਂ ਵਕਤੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਤੌਰ 'ਤੇ ਟੁੱਟ ਚੁਕੇ ਹਨ। ਇਨਸਾਫ ਦੀ ਮੰਗ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਲੋਕਾਂ 'ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਕੋਈ ਹਕੂਮਤ ਨਾ ਠੱਸੀ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਲਈ ਜੇ ਤੁਹਾਡੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਇਨਸਾਫ ਲਈ ਭੋਰਾ ਵੀ ਕਦਰ ਹੈ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਸਾਰੇ ਲਾਮ ਲਸਕਰ ਸਮੇਤ ਪੰਜਾਬ 'ਚੋਂ ਚਲਦੇ ਬਣੋ। ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਆਪਣੇ

ਰਹਿਮ 'ਤੇ ਛੱਡ ਦਿਓ। ਜਿਸ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ 'ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦੀ' ਦਾ ਨਾਅ ਦੇਂਦੇ ਹੋ ਇਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ। 'ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦੀ' ਕਿਸੇ ਦਾ ਸ਼ੌਂਕ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੀ ਅਤੇ ਤੁਹਾਡੇ ਮਾਲਕਾਂ ਦੀ ਪੰਜਾਬ ਅੰਦਰ ਗ਼ੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਨੂੰ ਇਕ ਜਵਾਬ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਤੁਹਾਡੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਰਹੇਗੀ ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਖਾੜਕੂ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੀ ਕਿਥੇ ਰਹੇਗੀ ? ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਥਿਤ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦੀ ਦੇ ਜਾਰੀ ਰਹਿਣ ਦਾ ਕੋਈ ਆਧਾਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਰਹੇਗਾ।

ਸ਼੍ਰੀਮਾਨ ਰੀਬੇਰੋ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਹ ਤਾਂ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਲੋਕ ਤੁਹਾਡੀ ਸਰਕਾਰ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਪਰ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਕੀ ਤੁਸਾਂ ਕਦੀ ਇਸ ਬਾਰੇ ਸੋਚਿਆ ਹੈ ? ਜੇ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦਸਦੇ ਹਾਂ। ਲੋਕ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਤੁਸੀਂ ਇਕ ਅਜਿਹੀ ਲੁਟੇਰੀ ਜਮਾਤ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਹੋ ਜੋ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਦੋਹੀਂ ਹੱਥੀਂ ਲੁੱਟ ਰਹੀ ਹੈ। ਜੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਅਨਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕੱਚੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਸਸਤੇ ਭਾਅ ਖਰੀਦ ਰਹੀ ਹੈ ਪਰ ਆਪਣੇ ਸਨਅੱਤੀ ਮਾਲ ਨੂੰ ਮਹਿੰਗੇ ਭਾਅ ਵੇਚ ਰਹੀ ਹੈ। ਜਿਸਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪਾਣੀਆਂ ਤੇ ਬਿਜਲੀ 'ਤੇ ਡਾਕਾ ਮਾਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਜਿਹੜੀ ਸਿੱਖ ਧਾਰਮਿਕ ਘਟ ਗਿਣਤੀ ਨੂੰ ਬੰਦੂ ਕਰਨ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਅਪਮਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਵੀ ਮੌਕਾ ਹੱਥੋਂ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਦੇਂਦੀ। ਜਿਹੜੀ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਤਿੰਨ ਚਾਰ ਸਿੱਖ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਗੋਲੀ ਨਾਲ ਉਡਾ ਦੇਂਦੀ ਹੈ। ਜਿਹੜੀ ਇਕ ਸੋਚੀ ਸਮਝੀ ਨੀਤੀ ਤਹਿਤ ਧੀਆਂ-ਭੈਣਾਂ ਦੀ ਬੇਪਤੀ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਜਿਸਦੇ ਅਹਿਲਕਾਰ ਬੇਕਸੂਰ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਥਾਣਿਆਂ ਵਿਚ ਲਿਜਾ ਕੇ ਰੋਪ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੁਸੀਂ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਬਾਕੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਲੁਟੇ-ਰਿਆਂ, ਡਾਕੂਆਂ, ਕਾਤਲਾਂ ਅਤੇ ਵਹਿਸ਼ੀ ਜਨੌਰਾਂ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਹੋ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਹੀ ਲੋਕ ਨਾ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਹਨ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਤੁਹਾਡੇ ਮਾਲਕਾਂ ਨਾਲ।

ਰੀਬੇਰੋ ਵਲੋਂ ਝੂਠੇ ਪੁਲਸ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਦੀ ਵਜਾਹਤ

ਰੀਬੇਰੋ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ "ਅਦਾਲਤੀ ਢਾਂਚਾ ਫੇਲ੍ਹ ਹੋ ਚੁਕਾ ਹੈ। ਗਵਾਹ, ਵਕੀਲ ਜੱਜ, ਮਜਿਸਟਰੇਟ ਸਭ ਡਰੇ ਪਏ ਹਨ ਇਕ ਵੀ ਕੇਸ ਵਿਚ ਸਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਹੀ" ਇਸ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਉਹ ਝੂਠੇ ਪੁਲਸ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਦੀ ਲੋੜ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਘੜੀ ਦੀ ਘੜੀ ਇਹ ਗੱਲ ਵੀ ਮੰਨ ਲਈ ਜਾਵੇ ਕਿ "ਅਦਾਲਤੀ ਢਾਂਚਾ" ਫੇਲ੍ਹ ਹੋ ਚੁਕਾ ਹੈ ਫਿਰ

ਵੀ ਪੁਲਸ ਨੂੰ ਇਹ ਅਧਿਕਾਰ ਤਿਵੇਂ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਜਿਸ ਮਰਜ਼ੀ ਨੌਜਵਾਨ ਨੂੰ ਫੜ ਕੇ ਕਤਲ ਕਰ ਦੇਵੇ। ਕੀ ਰੀਬੇਰੋ ਭਾਰਤੀ ਵਿਧਾਨ ਜਾਂ ਭਾਰਤੀ ਕਾਨੂੰਨ, ਜੋ ਉਸਦੇ ਮਾਲਕਾਂ ਨੇ ਆਪ ਬਣਾਇਆ ਹੈ, ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਵੀ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਧਾਰਾ ਦਿਖਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਇਹ ਕਹਿੰਦੀ ਹੋਵੇ ਕਿ "ਅਦਾਲਤੀ ਢਾਂਚੇ ਦੇ ਫੇਲ੍ਹ ਹੋ ਜਾਣ" ਦੇ ਕੇਸ ਵਿਚ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਅਧਿਕਾਰ ਪੁਲਸ ਕੋਲ ਚਲੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ? ਪੁਲਸ ਅਫਸਰ ਆਪ ਹੀ ਜਿਸਨੂੰ ਮਰਜ਼ੀ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਕੇ ਫੇਰੀ ਹੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਰੀਬੇਰੋ ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਵੀ ਧਾਰਾ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾ ਸਕੇਗਾ। ਇਸ ਲਈ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਝੂਠੇ ਪੁਲਸ ਮੁਕਾਬਲੇ ਨੰਗੇ ਚਿਟੇ ਗੋਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਤਲ ਹਨ, ਜਿਹਨਾਂ ਲਈ ਜੁਮੇਵਾਰ ਰੋਅ ਵੀ ਹੈ, ਰੀਬੇਰੋ ਵੀ ਅਤੇ ਗਿੱਲ ਵੀ, ਜੋ ਸਰੋਆਮ ਇਹਨਾਂ ਕਤਲਾਂ ਨੂੰ ਵਾਜਬ ਕਰਾਰ ਦੇਂਦੇ ਫਿਰ ਰਹੇ ਹਨ।

ਅਦਾਲਤਾਂ ਹਾਕਮਾਂ ਦਾ ਹੱਥ-ਠੋਕਾ

ਜਿਥੋਂ ਤਕ "ਅਦਾਲਤੀ ਢਾਂਚੇ ਦੇ ਫੇਲ੍ਹ ਹੋਣ" ਬਾਰੇ ਰੀਬੇਰੋ ਦੀ ਗੱਲ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਇਹ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗਲਤ ਹੈ ਅਦਾਲਤੀ ਢਾਂਚੇ ਉਸ ਰੂਪ ਵਿਚ ਫੇਲ੍ਹ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ, ਜਿਸ ਰੂਪ ਵਿਚ ਰੀਬੇਰੋ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਫੇਲ੍ਹ ਹੋਣ ਦੀ ਥਾਂ ਹਾਕਮਾਂ ਦਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੱਥ ਠੋਕਾ ਬਣ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਜੇ ਜਜ਼, ਮਜਿਸਟਰੇਟ ਜਾਂ ਵਕੀਲ ਡਰੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਤਾਂ ਉਹ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਕੋਲੋਂ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਸਰਕਾਰ ਕੋਲੋਂ ਡਰੇ ਹੋਏ ਹਨ ਇਸ ਲਈ ਜੇ ਅਦਾਲਤੀ ਢਾਂਚਾ ਫੇਲ੍ਹ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਅਤਿਆਚਾਰਾਂ ਦੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਨਸਾਫ਼ ਦੇਣ ਵਿਚ ਫੇਲ੍ਹ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਕੀ ਇਹ ਸੱਚ ਨਹੀਂ ਕਿ ਅੱਜ ਸੈਂਕੜੇ ਹੀ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਗਰਿਫਤਾਰ ਕਰਕੇ ਅਦਾਲਤਾਂ ਅੰਦਰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਗੋਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਥਾਣਿਆਂ ਅੰਦਰ ਰੱਖਕੇ ਵਹਿਸੀ ਜਬਰ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ? ਕੀ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦਾ ਇਹ ਫਰਜ਼ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਹ ਪੁਲਸ ਦੀਆਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਆਪਹੁਦਰੀਆਂ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰਵਾਏ? ਕੀ ਪਿਛਲੇ ਦੋ-ਤਿੰਨ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਹਾਈਕੋਰਟ ਨੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਥਾਣੇ ਵਿਚ ਅਚਨਚੇਤ ਛਾਪਾ ਮਾਰਕੇ ਪੁਲਸ ਵਲੋਂ ਨਜ਼ਾ-ਇਜ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬੰਦੀ ਬਣਾਏ ਗਏ ਕਿਸੇ ਨੌਜਵਾਨ ਨੂੰ ਛੁਡਵਾਇਆ ਹੈ? ਕੀ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਅਜਿਹੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਲਈ ਜੁਮੇਵਾਰ ਪੁਲਸ ਅਫਸਰਾਂ ਵਿਰੁਧ ਕੋਈ ਕੋਈ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਹੈ? ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਪੁਲਸ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਅਧਮੋਈਆ ਲਾਸ਼ਾਂ ਬਣਾਕੇ ਅਦਾਲਤਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਰੀਮਾਂਡ

ਮੰਗਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਕੀ ਕੋਈ ਕਿਸੇ ਅਦਾਲਤੀ ਅਫਸਰ ਨੇ ਪੁਲਿਸ ਕੋਲੋਂ ਪੁੱਛਿਆ ਹੈ ਕਿ ਨੌਜਵਾਨ ਦੀ ਅਜਿਹੀ ਹਾਲਤ ਕਿਵੇਂ ਬਣ ਗਈ? ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਕੋਈ ਨੌਜਵਾਨ ਪੁਲਸ ਦੀ ਕੁੱਟ ਨਾਲ ਮਾਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕੋਈ ਕਿਸੇ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸਬੰਧਤ ਪੁਲਸ ਅਫਸਰ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦਿਤੀ ਹੈ? ਪੁਲਸ ਵਲੋਂ ਨਿੱਤ ਤਿੰਨ ਚਾਰ ਕਤਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਕੀ ਇਹਨਾਂ ਕਤਲਾਂ ਦੀ ਪੜਤਾਲ ਕਰਨਾ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੀ ਡਿਊਟੀ ਨਹੀਂ? ਕੀ ਪੁਲਸੀਆਂ ਨੂੰ, ਉਹਨਾਂ ਵਲੋਂ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਹੱਥਾਂ 'ਚ ਲੈਣ 'ਤੇ ਕੋਈ ਕਿਸੇ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕੋਈ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ? ਜਦੋਂ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਦੀਆਂ ਲਾਸ਼ਾਂ ਲੈਣ ਲਈ, ਲੋਕ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਖੜਕਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਲਾਡਲਿਆਂ ਦੇ ਅੰਤਮ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰ ਸਕਣ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅੰਤਮ ਰਾਮਾਂ ਆਪਣੇ ਅਕੀਦਿਆਂ ਮੁਤਾਬਕ ਨਿਭਾ ਸਕਣਾ ਤਾਂ ਕੀ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਕੀਤੀ ਹੈ? ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਅਕਸਰ ਹੀ ਖਬਰਾਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਫਲਾਣਾ ਫਲਾਣਾ "ਅੱਤਵਾਦੀ" ਪੁਲਸ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿਚੋਂ ਭੱਜ ਗਿਆ। ਕੀ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਕੋਈ ਅਜਿਹੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੀ ਪੜਤਾਲ ਕਰਕੇ ਸੱਚ ਤੇ ਝੂਠ ਦਾ ਨਿਖੇੜਾ ਕੀਤਾ ਹੈ? ਅਸਲ ਵਿਚ ਇਹ ਨੌਜਵਾਨ ਭੱਜੇ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ, ਪੁਲਸ ਦੀ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿਚ ਹੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਕੀ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਲਗਾਤਾਰ ਮੌਤ ਦੇ ਸਾਢੇ ਹੇਠ ਜੀਅ ਰਹੇ ਇਹਨਾਂ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਪੁਲਸ ਦੀ ਹਿਰਾਸਤ 'ਚੋਂ ਛਡਾਉਣ ਦੀ ਕੋਈ ਕੋਈ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ?

ਕੀ ਉਪਰਲੇ ਸਾਰੇ ਤੱਥ ਇਹ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਉਂਦੇ ਕਿ ਜੇ ਅਦਾਲਤਾਂ ਫੇਲ੍ਹ ਹੋ ਚੁਕੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਉਹ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਨਸਾਫ਼ ਦੇਣ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿਚ ਫੇਲ੍ਹ ਹੋ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ। ਜਿਥੋਂ ਤਕ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ ਉਹ ਬੜੀ ਹੀ ਵਫ਼ਾਦਾਰੀ ਨਾਲ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਹੱਥ-ਠੋਕਿਆਂ ਵਾਂਗ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

ਜਿਥੋਂ ਤੱਕ ਕਤਲ ਕੇਸਾਂ ਦੇ ਗੁਆਹਾਂ ਦੇ ਡਰਨ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨੋਟ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਗੁਆਹ ਦੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਕ ਤਾਂ ਪੁਲਸ ਵਲੋਂ ਪਾਲੇ ਹੋਏ ਉਹ ਪ੍ਰੋਫੈਸ਼ਨਲ ਗੁਆਹ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਜਿਹੜੇ ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਕਤਲ ਹੋਵੇ ਉਥੇ ਹੀ ਮੌਜੂਦ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਅਜਿਹੇ ਗੁਆਹਾਂ ਦਾ ਧੰਦਾ ਹੀ ਪੁਲਸ ਦੇ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਝੂਠੀਆਂ ਗੁਆਹੀਆਂ ਦੇ ਕੇ ਬੇਕਸੂਰ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਨਜ਼ਾਇਜ਼ ਸਜ਼ਾਵਾਂ

ਦਿਵਾਉਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਅਜਿਹੇ ਗੁਆਹ ਭਰ ਚੁੱਕੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਇਹ ਇਨਸਾਫ ਦੇ ਪੱਖੋਂ ਕੋਈ ਮਾੜੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਚੰਗੀ ਗੱਲ ਹੋਈ ਹੈ। ਜਿਥੋਂ ਤਕ ਬਾਕੀ ਦੇ ਗੁਆਹਾਂ ਦਾ ਮਸਲਾ ਹੈ ਉਹਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਬਹੁਤਿਆਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਫੈਸਲੇ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਨਹੀਂ, ਪੁਲਸ ਅਫਸਰਾਂ ਜਾਂ ਰਾਜ ਦੇ ਹੋਰ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਕਰਨੇ ਹਨ, ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਤਾਂ ਸਿਰਫ ਤੱਤਿਆਂ ਵਾਂਗ, ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਹੀ ਦੁਹਰਾ ਦੇਣਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਗੁਆਹੀਆਂ ਤਾਂ ਸਿਰਫ ਕਾਗਜ਼-ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਹੀ ਹੋਣੀਆਂ ਹਨ। ਕਿਹਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਨੂੰ ਫਾਂਸੀ 'ਤੇ ਲਟਕਾਉਣ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਤਾਂ ਸਭ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੈ। ਏਨਾ ਕੁਝ ਜਾਨਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵੀ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਕਿਵੇਂ ਗੁਆਹੀ ਦੇਣ ਲਈ ਅਗੇ ਆ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਇਸਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਈ ਤਾਂ ਕਤਲ ਹੀ ਅਜਿਹੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਵਿਚ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਇਜ਼ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਅਜਿਹੇ ਕਤਲਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਕੋਈ ਗੁਆਹੀ ਕਿਉਂ ਦੇਵੇਗਾ?

ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰ ਸੰਗਠਨ

ਰੀਬੋਰੋ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪੇਂਡੂ ਲੋਕਾਂ ਵਲੋਂ ਪੰਜਾਬ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰ ਸੰਗਠਨ ਵਰਗੀਆਂ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਹੋਣ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਹਰ ਗੱਲ ਨੂੰ ਸੱਚ ਸਮਝ ਲੈਣ 'ਤੇ ਕਾਫੀ ਤਕਲੀਫ ਮਨਾਈ ਹੈ। ਰੀਬੋਰੋ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰ ਸੰਗਠਨ ਸੱਚ 'ਤੇ ਪਹਿਰਾ ਦੇਂਦਾ ਹੈ, ਪੰਜਾਬ 'ਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਹੱਕਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਪੁਲਸੀਆਂ ਦੀਆਂ ਕਾਲੀਆਂ ਕਰਤੂਤਾਂ ਦਾ ਪਰਦਾਚਾਕ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕ ਅਜਿਹੀ ਜਥੇਬੰਦੀ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਨਾ ਹੋਣ ਤਾਂ ਹੋਰ ਕਿਸ ਤੋਂ ਹੋਣ? ਕੀ ਉਹ ਤੁਹਾਡੀ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਹੋਣ, ਜੋ ਦਿਨ ਰਾਤ ਝੂਠ ਬੋਲਦੀ ਹੈ, ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਸਾਜ਼ਸ਼ਾਂ ਰਚਦੀ ਹੈ, ਕਾਲੇ ਕਰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਕੁੱਟੋਂ ਤੇ ਲੁੱਟੋਂ ਦੀ ਨੀਤੀ, ਤੇ ਚਲਦੀ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰ ਸੰਗਠਨ ਬੇਕਸੂਰ ਵਿਅਕਤੀਆਂ, ਜੋ ਚਾਹੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਧਾਰਮਿਕ ਤਬਕੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੋਣ, ਦੇ ਕਤਲਾਂ ਦਾ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਹੀ ਵਿਰੋਧੀ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪਰ ਇਹ ਜਾਂ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਲਈ ਜੂਝ ਰਿਹਾ

ਕੋਈ ਵੀ ਹੋਰ ਸੰਗਠਨ ਉਹਨਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਕਤਲਾਂ 'ਤੇ ਕਿਵੇਂ ਕੀਰਨੇ ਪਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜਿਹੜੇ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰ ਦਾ ਕਤਲ ਵੀ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਸਿਆਸੀ ਅਸਰ ਰਸੂਖ ਨੂੰ ਵਰਤ ਕੇ ਅਦਾਲਤਾਂ ਚੋਂ ਸਾਫ਼ ਬਰੀ ਵੀ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜਿਹਨਾਂ ਦਾ ਵਜੂਦ ਹੀ ਉਚ-ਦਰਜੇ ਦੀਆਂ ਮਨੁੱਖੀ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਲਈ ਚੇਲੰਜ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਹੋ ਰਹੇ ਹਰ ਕਤਲ ਨੂੰ ਬੇਕਸੂਰਾਂ ਦਾ ਕਤਲ ਕਰਾਰ ਦੇਕੇ, ਇਹ ਮੰਗ ਕਰਨੀ ਕਿ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰ ਸੰਗਠਨ ਉਸਦੀ ਆਲੋਚਨਾ ਕਰੇ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਰੀਬੋਰੋ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਸਰਾਸਰ ਗ਼ੈਰ ਵਾਜਬ ਹੈ।

ਰੀਬੋਰੋ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰ ਸੰਗਠਨ ਤੋਂ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਪੰਜਾਬ ਅੰਦਰ ਕਤਲਾਂ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰਨ ਦੀ ਗਰੰਟੀ ਦੇਵੇ। ਰੀਬੋਰੋ ਦੀ ਇਹ ਮੰਗ ਗ਼ੈਰ-ਵਾਜਬ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਰਾਰਤ-ਭਰੀ ਵੀ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਮੰਗ ਰਾਹੀਂ ਉਹ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰ ਸੰਗਠਨ ਨੂੰ ਕਤਲਾਂ ਨਾਲ ਜੋੜ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਇਕ ਧਿਰ ਬਣਾਕੇ ਉਸਦੀਆਂ ਨਿਰਪੱਖ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਦੀ ਕਾਰਗਰਤਾ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ ਦੀ ਘਟੀਆ ਚਾਲ ਚਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕਤਲਾਂ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰਨ ਦੀ ਗਰੰਟੀ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰ ਸੰਗਠਨ ਤਾਂ ਕੀ ਕੋਈ ਖਾੜਕੂ ਜਥੇਬੰਦੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦੀ। ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਗਰੰਟੀ ਜੇ ਕੋਈ ਤਾਕਤ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ-ਸਰਕਾਰ ਹੀ ਹੈ। ਜੇ ਸਰਕਾਰ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੂੰ ਪੈਰ ਪੈਰ 'ਤੇ ਜਲੀਲ ਕਰਨਾ ਬੰਦ ਕਰ ਦੇਵੇ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਉਸਦੇ ਮਾਰੇ ਹੋਏ ਹੱਕ ਵਾਪਸ ਦੇ ਦੇਵੇ। "ਆਪਾ ਨਿਰਣੇ" ਦੇ ਸੰਸਾਰ ਭਰ ਵਿਚ ਸਰਵ ਪਰਵਾਨਤ ਹੱਕ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰ ਦੇਵੇ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਲੋਕਾਂ ਅੰਦਰ ਕੇਂਦਰ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਮੌਜੂਦਾ ਬੇਚੈਨੀ ਦਾ ਅਧਾਰ ਖਤਮ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਦੀ ਗਰੰਟੀ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਕਿਸੇ ਵਲੋਂ ਵੀ ਕਤਲਾਂ ਦੀ ਚਲ ਰਹੀ ਲਹਿਰ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰਵਾਉਣ ਦੀ ਗਰੰਟੀ ਦੇਣਾ ਅਸੰਭਵ ਹੈ। ਸਿਰਫ ਅਜਿਹੀ ਗਰੰਟੀ ਸਰਕਾਰ ਹੀ ਦੇ ਸਕਦੀ। ਸੋ ਫੈਸਲਾ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਹੱਥ ਹੈ ਤੇ ਰੀਬੋਰੋ ਉਸ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਹੱਥ ਠੋਕਾ।

ਗਲਤੀ ਦੀ ਸੋਧ :

ਸਫਾ 2 ਤੇ ਸਫਾ 31 ਆਪਸ ਵਿਚ ਬਦਲ ਗਏ ਹਨ ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਸਫਾ 2 ਵਾਲਾ ਲੇਖ ਸਫਾ 31 'ਤੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਕੇ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਵੇ।

ਅਨੇਕਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਫਾਂਸੀ ਲਾਉਣ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਵਜੋਂ ਅਦਾਲਤੀ ਕੇਸਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਬਾਹਰ ਲਿਜਾਣ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰੋ

ਦਿੱਲੀ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ 'ਤੇ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਜ਼ੁਲਮਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਅਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਤਾਪ ਨੂੰ ਖੂਨ ਦੇ ਸਮੁੰਦਰ 'ਚੋਂ ਡੱਬ ਕੇ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦੀ ਭਰਮ ਪਾਲ ਰਹੀ ਕੇਂਦਰੀ ਹਕੂਮਤ ਹੁਣ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ 'ਤੇ ਇਕ ਹੋਰ ਨਵਾਂ ਜ਼ੁਲਮ ਕਰਨ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਅਨੇਕਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਫਾਂਸੀ 'ਤੇ ਲਟਕਾਉਣ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਦੇ ਅੰਗ ਵਜੋਂ ਉਹਨਾਂ 'ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ 'ਚ ਚੱਲ ਰਹੇ ਕਈ ਝੂਠੇ ਕੇਸਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਬਾਹਰਲੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ 'ਚ ਤਬਦੀਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਰੇਅ ਰਿਬੋਰੋ ਗਿਲ ਜੁਡੀਲੀ ਨੇ ਇਉਂ ਕਰਨ ਦੀ ਪਰਵਾਨਗੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੇਸਾਂ 'ਚ ਲੌਗੋ-ਕਤਲ ਕੇਸ, ਲੁਧਿਆਣਾ ਬੈਂਕ ਡਕੈਤੀ ਕੇਸਾਂ ਤੇ ਜਗਤ ਨਰਾਇਣ ਕਤਲ ਕੇਸ ਤੇ ਹੋਰ ਕਈ ਕੇਸ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।

ਰੇਅ-ਰਿਬੋਰੋ ਮਿਲ ਜੁਡੀਲੀ ਕੋਲੋਂ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਮਿਲਣ ਤੋਂ ਬਾਦ ਸੀ ਬੀ ਆਈ ਦੀ ਤਰਫ਼ੋਂ ਦਿੱਲੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਨੇ, ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਅਦਾਲਤ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ 'ਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਬਾਹਰ ਲਿਜਾਣ ਲਈ ਰਸਮੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਲੈਣ ਵਾਸਤੇ ਅਰਜ਼ੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਕੇਹਰ ਸਿੰਘ ਵਰਗੇ ਨਿਰਦੋਸ਼ ਤੇ ਸਾਧੂ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਫਾਂਸੀ 'ਤੇ ਲਟਕਾਉਣ ਵਾਲੀ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਇਸ ਗਲ ਤੇ ਭੁਲਾ ਕੀ ਇਤਰਾਜ਼ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਦਾਲਤੀ ਕੇਸਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਬਾਹਰ ਲਿਜਾਣ ਲਈ ਇਹ ਇਕ ਮਾਤਰ ਰਸਮੀ ਕਾਰਵਾਈ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ।

ਦਲੀਲਾਂ ਸਿਰ ਪਰਨੇ

ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਨੇ ਜਿਹੜੀ ਅਰਜ਼ੀ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ 'ਚ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਉਸ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਅੱਤਵਾਦ ਅਤੇ ਭੰਨ ਤੋੜ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਰੋਕੂ ਕਾਨੂੰਨ (TADA) ਲਾਗੂ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਇਥੇ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਨਿਰਪੱਖ ਢੰਗ ਨਾਲ ਚਲਣਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ। ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਉਸ ਨੇ ਜਲੰਧਰ 'ਚ ਇਕ ਜੱਜ ਦੇ ਕਤਲ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਅਨੁਸਾਰ ਗੁਆਹ ਡਰੇ ਹੋਏ ਹਨ ਇਸ ਲਈ ਗੁਆਹੀਆਂ ਦੇਣ ਲਈ ਅੱਗੇ ਨਹੀਂ ਆ ਰਹੇ। ਇਹ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਉਲਟੇ ਸਿਰ ਕਰਨ ਦੀ ਇਕ ਸਪੱਸ਼ਟ ਮਿਸਾਲ ਹੈ। ਇਕ ਪਾਸੇ ਤਾਂ ਹਕੂਮਤ ਨੇ ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਅੱਤਵਾਦੀ ਤੇ ਭੰਨਤੋੜ ਰੋਕੂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਐਕਟ" ਅਤੇ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਅਨੇਕਾਂ ਕਾਲੇ ਕਾਨੂੰਨ ਲਾਗੂ ਕਰਕੇ ਬੇਬਹਾਨੇ ਸ਼ਕਤੀ ਆਪਣੇ ਹੱਥ 'ਚ ਇਕੱਠੀ ਕਰ ਲਈ ਹੈ। ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਅੱਜ ਪੁਲਸੀਏ ਹੀ ਜੱਜ ਤੇ ਜਲਾਦ ਬਣੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਅਨੇਕਾਂ ਸਿੱਖ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਝੂਠੇ ਦੋਸ਼ਾਂ 'ਚ ਜੇਲ੍ਹਾਂ 'ਚ ਭੁੰਨਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸਰੋਆਮ ਪੰਜਾਬੀ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਬੇਪਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪੁਲਸੀਏ ਨਬਾਲਗ ਬੱਚੀਆਂ ਨਾਲ ਜ਼ਬਰ ਜਿਨਾਹ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਤਲ ਕਰਕੇ ਵੀ ਨਿਰਦੋਸ਼ ਹਨ, ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਕਿੱਤੇ ਇਤਲਾਹ ਦਿੱਤੇ, ਪੁਲਿਸ ਅਫਸਰਾਂ ਨੇ ਬੁੱਚੜ ਖਾਨਿਆਂ 'ਚ ਰਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤਾਂ ਚੁੱਪ ਹਨ ਉੱਥੇ ਤਰਕ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦਬਾਅ ਹੇਠ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹ ਨਿਰਪੱਖ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ। ਕੇਂਦਰੀ ਹਾਕਮਾਂ ਕੋਲ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਕੀ ਜੁਆਬ ਹੈ ਕਿ ਇਥੇ ਸਾਰੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਹੱਥ ਠੱਕਾ ਬਣ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ। ਅਸਲ 'ਚ ਗੁਆਹ ਡਰੇ ਹੋਏ ਨਹੀਂ ਹਨ ਸਗੋਂ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਝੂਠੀਆਂ ਗੁਆਹੀਆਂ ਭੁਗਤਾਉਣ 'ਚ ਦਿਕਤਾ ਆ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

ਅਸਲ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਬਾਹਰ ਕੇਸਾਂ ਨੂੰ ਤਬਦੀਲ ਕਰਕੇ ਸਰਕਾਰ ਅਖੌਤੀ ਅਦਾਲਤਾਂ ਕਾਰਵਾਈ ਪੂਰੀ ਕਰਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੇਸਾਂ ਦੇ ਕਬਿੱਤ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਫਾਂਸੀ 'ਤੇ ਲਟਕਾਉਣ ਦੀ ਸਾਜ਼ਸ਼ ਬਣਾਈ ਬੈਠੀ ਹੈ। ਇਹੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਚੱਲ ਰਹੇ ਅਦਾਲਤੀ ਕੇਸਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਬਾਹਰ ਬਦਲਣ ਲਈ ਤਰਲੇ ਮੱਛੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ।

ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਉਦੋਂ ਕਿਥੇ ਸੀ ਜਦੋਂ 1978 'ਚ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ 'ਚ ਹੋਏ ਨਿਰੰਕਾਰੀ-ਸਿੱਖ ਝਗੜੇ 'ਚ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਕਤਲਾਂ ਬਾਰੇ ਅਦਾਲਤੀ ਕੇਸ ਨੂੰ ਕਰਨਾਲ 'ਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰਕੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਕਾਤਲਾਂ ਨੂੰ ਸਰੋਆਮ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਤੇ ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਅਪੀਲ ਵੀ ਉਤਲੀ ਅਦਾਲਤ 'ਚ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਕੰਨਾਂ 'ਤੇ ਉਦੋਂ ਜੂ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਨਹੀਂ ਸਰਕਾਰੀ ਜਦੋਂ ਦਿੱਲੀ ਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਹੋਰ ਅਨੇਕਾਂ ਥਾਂਵਾਂ ਤੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਕਾਤਲਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਸਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੇਸ ਕਈ ਕਈ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਅਦਾਲਤਾਂ 'ਚ ਲਟਕਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਤੇ ਇਸ ਦੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਉਦੋਂ ਕੀ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਜਦੋਂ ਭਾਮ ਪਿੰਡ 'ਚ ਪੁਲਸੀਏ ਦੇ ਬੱਚੀਆਂ ਨਾਲ ਬਲਾਤਕਾਰ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ।

ਅਸੀਂ ਸਮੁੱਚੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਫਿਰਕਾਪ੍ਰਸਤ ਜਾਬਰ ਸਰਕਾਰ ਤੇ ਇਥੇ ਦੀਆਂ ਫਿਰਕਾ ਪ੍ਰਸਤ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੇ ਸਿਕੰਜੇ 'ਚੋਂ ਅਨੇਕਾਂ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਦਾਲਤੀ ਕੇਸਾਂ ਦੇ ਪੰਜਾਬ ਬਾਹਰ ਬਦਲੇ ਜਾਣ ਦਾ ਡੱਟਵਾਂ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨ।

ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਕੋਲ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੀ ਨਵੀਂ ਰਜਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਦਾ ਮਸਲਾ

ਧਾਰਮਿਕ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀਆਂ ਨੂੰ ਗੁਲਾਮ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਦੀ ਸਾਜ਼ਸ਼

ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪੜਿਆ 'ਚ ਅੱਜਕਲ੍ਹ ਪਾਰਟੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਬਾਰੇ ਬਹਿਸ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਬਰਨਾਲਾ ਦਲ ਨੇ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਪਾਰਟੀ ਵਿਧਾਨ 'ਚ ਕੁਝ ਤਰਮੀਮਾਂ ਕਰਨ ਦਾ ਐਲਾਨ ਵੀ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਮਾਨ ਦਲ ਨੇ ਵੀ ਪਾਰਟੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਮਸਲੇ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਇਕ ਪੰਜ ਮੈਂਬਰੀ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾਈ ਹੈ। ਤਲਵੰਡੀ ਦਲ ਦਾ ਮੌਕਾ ਪ੍ਰਸਤ ਧੜਾ ਸ਼ਰੋਮਣੀ ਮੌਕਾ ਪ੍ਰਸਤ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਅਗਵਾਈ 'ਚ ਪਾਰਟੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਲਈ ਜ਼ੋਰ ਪਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪਾਰਟੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਦੀ ਲੋੜ ਕੇਂਦਰੀ ਹਕੂਮਤ ਵਲੋਂ ਬਣਾਏ ਗਏ ਇਕ ਨਵੇਂ ਕਾਨੂੰਨ ਕਰਕੇ ਪੈ ਰਹੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਅਨੁਸਾਰ ਸਿਰਫ ਧਰਮ ਨਿਰਪੱਖ ਪਾਰਟੀਆਂ ਹੀ ਚੋਣਾਂ 'ਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈ ਸਕਣਗੀਆਂ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਕੋਲ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦਾ ਰਜਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

ਹਿੰਦੂ ਹੰਕਾਰਵਾਦੀ ਰੱਵਈਏ ਦੀ ਪਾਲਣਹਾਰ ਤੇ ਪੈਰੋਕਾਰ ਰਾਜੀਵ ਹਕੂਮਤ ਦਾ ਇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਪਿਛੇ ਕੀ ਮੰਤਵ ਹੈ? ਇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਭਾਰਤ 'ਚ ਵਸਦੀਆਂ ਅੱਡ ਅੱਡ ਧਾਰਮਿਕ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀਆਂ ਨੂੰ ਦਬਾਉਣਾ ਅਤੇ ਸਦਾ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੁਲਾਮ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਅਧੀਨ ਧਾਰਮਿਕ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਬਣਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਧਰਮ ਦੇ ਲੋਕਾਂ 'ਤੇ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਧੌਕੇ ਵਿਤਕਰੇ ਵਿਰੁੱਧ ਬਲਣ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲੱਗ ਜਾਵੇਗੀ। ਜਦੋਂ ਹੀ ਕੋਈ ਧਾਰਮਿਕ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਆਪਣੇ ਫਿਰਕੇ ਦੇ ਨਾਲ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਜੁਲਮ ਵਿਰੁੱਧ ਅਵਾਜ਼ ਬੁਲੰਦ ਕਰੇਗੀ ਤਾਂ ਚੋਣਾਂ ਲੜਨ ਦੇ ਆਯੋਗ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਤਲਵਾਰ ਉਸਦੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਲਟਕਦੀ ਰਹੇਗੀ। ਇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਮੰਤਵ ਧਾਰਮਿਕ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀਆਂ ਦੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੀ ਅਵਾਜ਼ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਬੰਦ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਲੜਨ ਦੇ ਆਯੋਗ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਡਰੋਂ ਧਾਰਮਿਕ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀਆਂ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੀ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਹਸਤੀ ਸ਼ਰਮ ਕਰਨਾ ਇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਅਸਲ ਮਕਸਦ ਹੈ।

ਕਿੱਡੀ ਅਜੀਬ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਹਿੰਦੂ ਹੰਕਾਰਵਾਦੀਆਂ ਦੀਆਂ ਪਾਲਣਹਾਰ ਤੇ ਪੈਰੋਕਾਰ ਕਾਂਗਰਸ ਤੇ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਵਰਗੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਤਾਂ ਇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਮਾਰ ਹੇਠ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਪਰ ਧਾਰਮਿਕ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਫਿਰਕਿਆਂ, ਸਿੱਖਾਂ ਅਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਤੇ ਮੁਸਲਿਮ ਲੀਗ ਆਦਿ ਇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਮਾਰ ਹੇਠ ਜ਼ਿਬਾਹ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

ਇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਕੇ ਫਿਰਕੂ ਕਾਂਗਰਸੀ ਹਾਕਮ ਇਕ ਹੋਰ ਮਕਸਦ ਵੀ ਹੱਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਉਂ ਕਰਕੇ ਉਹ ਧਾਰਮਿਕ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀਆਂ ਦੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਕੋਲੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਪ੍ਰਸਾਰ ਸਾਧਨ ਧਾਰਮਿਕ ਸਥਾਨਾਂ ਨੂੰ ਇਕੋ ਸੱਟੇ ਖੋਹ ਲੈਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਕਾਂਗਰਸੀ ਹਾਕਮ ਤੇ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਫਿਰਕੇ ਦੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਕੋਲ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਸਾਧਨਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਧਾਰਮਿਕ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਕੋਲ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਸਾਧਨਾਂ ਦਾ ਲਗਾਤਾਰ ਤੌੜਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਜੇ ਉਸ 'ਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਸਥਾਨਾਂ 'ਚ ਆਪਣਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਪਾਬੰਦੀ ਲਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਸਰਕਾਰੀ ਕਿੱਤੇ ਘੱਟ ਜਾਵੇਗੀ ਤੇ ਜੇ ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਧਾਰਮਿਕ ਸਥਾਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਲਈ ਵਰਤਣ ਨਹੀਂ ਹੱਟਦੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਆਯੋਗ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕੇਗੀ। ਇਉਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀ ਚੋਣ ਸਮਰੱਥਾ ਨੂੰ ਕਿੱਤੇ ਵੱਡੀ ਸੰਨ ਲਾਈ ਜਾ ਸਕੇਗੀ।

ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਖੂਨ ਤੇ ਮਿੱਝ ਦੇ ਦਰਿਆ 'ਤੇ ਹਿੰਦੂ ਜਨੂੰਨ ਭੜਕਾ ਕੇ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਆਈ ਕੱਟੜ ਫਿਰਕਾਪ੍ਰਸਤ ਰਾਜੀਵ ਹਕੂਮਤ ਇਉਂ ਧਰਮ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਦੇ ਨਿਕਾਬ ਹੇਠ ਇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਨਾਲ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਧਾਰਮਿਕ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀਆਂ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਗੁਲਾਮ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਸਾਰੇ ਜਮਹੂਰੀ ਅਤੇ ਧਰਮ ਨਿਰਪੱਖ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਡੱਟਵਾਂ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੂਚਨਾ

ਸਾਨੂੰ ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਸਿੱਖ ਸਟੂਡੈਂਟਸ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਦਾ ਲਾਇਲਪੁਰ ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਯੂਨਿਟ ਦੇ ਆਗੂ ਕੁਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਇਕ ਲਿਖਤ ਮਿਲੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਅੰਦਰ ਜਾਤ ਪਾਤ ਬਾਰੇ ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰਾਂ 'ਤੇ ਕੁਝ ਕਿੰਤੂ ਉਠਾਏ ਹਨ। ਸਾਡੀ ਲਿਖਤ ਸਤੰਬਰ ਅੰਕ ਵਿਚ ਸਮਾਪਤ ਹੋਵੇਗੀ, ਇਸਲਈ ਭਾਈ ਕੁਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਲਿਖਤ ਸਤੰਬਰ ਅੰਕ ਵਿਚ ਛਾਪੀ ਜਾਵੇਗੀ ਤਾਂਕਿ ਇਸ ਮਸਲੇ 'ਤੇ ਬਹਿਸ ਜਾਰੀ ਰੱਖੀ ਜਾਵੇ।

—ਸੰਪਾਦਕ

ਮਾਲਕ, ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ, ਸੰਪਾਦਕ ਮਾਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਾਲੀ ਨੇ ਜੇ. ਜੇ. ਪ੍ਰਿੰਟਰਜ਼, ਲੁਧਿਆਣਾ ਤੋਂ ਛਪਵਾਕੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਕੀਤਾ

ਇੰਦਰਾ ਕਤਲ ਕੇਸ ਦੇ ਝੂਠੇ ਦੋਸ਼ਾਂ 'ਚ ਫਸਾਏ ਬੰਬਈ ਦੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰਾਂ ਲਈ ਬਣੀ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸ਼ਹਿਰੀਆਂ ਦੀ

ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਬਿਆਨ

ਜਿਸ ਬੇਹਿਯਾਈ ਨਾਲ ਬੰਬਈ ਦੇ ਦੋ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰਾਂ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ, ਜਗਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸਿਮਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਤੇ ਅਤਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਕਤਲ ਕੇਸ ਵਿਚ ਫਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਸਨੇ ਦੇਸ਼ ਭਰ ਦੇ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀਆਂ, ਕਲਾਕਾਰਾਂ, 'ਤੇ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਝੰਜੋੜ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਦੇਸ਼ ਭਰ ਦੇ ਕੁਝ ਚੁਨਿੰਦਾ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀਆਂ, ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਜਗਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਰਾਖੀ ਵਾਸਤੇ ਇਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾਈ ਹੈ। ਇਸ ਕਮੇਟੀ ਵਲੋਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਹੇਠਾਂ ਛਾਪਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। —ਸੰਪਾਦਕ

ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਵਿਚ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਸਰਬ ਪਰਵਾਨਤ ਅਸੂਲ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਚਿਰ ਸਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਉਸ ਵਲੋਂ ਕੀਤੇ ਜ਼ਰਮ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਸ਼ੰਕਾ ਮੌਜੂਦ ਹੈ। ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਜਦੋਂ, ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਮੁੜ ਪੁਰਤੀ ਨਾ ਹੋ ਸਕੇ (ਜਿਵੇਂ ਕ੍ਰਿ ਮੈਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ) ਇਸ ਅਸੂਲ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਹੋਰ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਕੇਹਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਫਾਂਸੀ ਲਾਉਣ ਵੇਲੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਸੂਲਾਂ ਦੀ ਘੋਰ ਉਲੰਘਣਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਬਾਰੇ ਵੱਡਾ ਸਬੂਤ ਇਹੋ ਹੀ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਦਾ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ।

ਨਾ ਪੂਰੀ ਜਾ ਸਕਣ ਵਾਲੀ ਅਤੇ ਸ਼ਾਇਦ ਬਿਲਕੁਲ ਨਾਹੱਕੀ ਇਸ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ 'ਚ ਅਸੀਂ ਸ਼ਹਿਰੀਆਂ ਨੇ, 'ਸਪੈਸ਼ਲ ਪੜਤਾਲੀਆ ਟੀਮ' ਦੀ ਵੱਡੀ ਸਾਜ਼ਸ਼ ਕੇਸ 'ਚ ਫਸਾਏ ਗਏ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਤੇ ਜਗਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਵਾਸਤੇ ਨਿਰਪੱਖ ਅਤੇ ਖੁਲੀ ਅਦਾਲਤ 'ਚ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਏ ਜਾਣ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਇਹੋ ਜਹੇ ਅਨੇਕਾਂ ਮਿਲ ਰਹੇ ਸੰਕੇਤਾਂ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਅਸੀਂ ਆਵਾਜ਼ ਉੱਚੀ ਨਾ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਇਸ ਮਸਲੇ 'ਚ ਸ਼ਾਇਦ ਇਨਸਾਫ ਨਾ ਮਿਲੇ। ਇਹ ਸੰਕੇਤ ਹਨ :—

—ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਲਈ ਵੱਡੀ ਸਾਜ਼ਸ਼ ਦਾ ਐਲਾਨ ਸਿਰਫ ਠੱਕਰ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਨੂੰ ਲੋਕ ਸਭਾ 'ਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜਿਸ

ਵਿਚ ਸ਼ੱਕ ਦੀ ਉਂਗਲ ਆਰ.ਕੇ. ਧਵਨ ਵਲ ਸੋਧਤ ਸੀ।

—ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਜਗਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਅਕਤੂਬਰ-ਨਵੰਬਰ 88 'ਚ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਜਿਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅੱਤਵਾਦ ਅਤੇ ਭੰਨਤੌੜ ਦੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਰੋਕੂ ਕਾਨੂੰਨ ਤਹਿਤ ਜੇਲ੍ਹ 'ਚ ਪੁੱਛ ਪੜਤਾਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਫਰਵਰੀ 89 'ਚ ਜਮਾਨਤ 'ਤੇ ਰਿਹਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜੇਲ੍ਹ 'ਚ ਰੱਖਣ ਕੋਈ ਠੋਸ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਉਦੋਂ ਕਦੀ ਵੀ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਨੂੰ ਮਾਰਨ 'ਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਮੂਲੀਅਤ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਤਕ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

—ਪ੍ਰੋਫੈਸਰਾਂ ਦੇ ਜਮਾਨਤ 'ਤੇ ਰਿਹਾ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪੂਰਾ ਇਕ ਮਹੀਨਾ ਪਿੱਛੋਂ ਠੱਕਰ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਕੁਝ ਅੰਸ਼ ਬਾਹਰ ਆਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਸ਼ੀਮਤੀ ਇੰਦਰਾ ਦੇ ਕਤਲ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਗਿਆ।

—ਜੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪੜਤਾਲੀਆ ਟੀਮ (ਐਸ.ਆਈ.ਟੀ) ਨੇ ਆਪਣੀ ਖੋਜ ਪੜਤਾਲ ਜਨਵਰੀ 1988 'ਚ ਹੀ ਪੂਰੀ ਕਰ ਲਈ ਸੀ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੋ ਸ਼ੱਕੀ ਕਾਤਲਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਮਹੀਨੇ ਤੋਂ ਵੀ ਵਧ ਜਮਾਨਤ 'ਤੇ ਬਾਹਰ ਕਿਵੇਂ ਆਉਣ ਦਿੱਤਾ।

—ਜਦੋਂ ਸ਼ੱਕੀ ਕਾਤਲ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਫੜਨ ਲਈ ਅਚਨਚੇਤੀ ਰੋਡ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਇਸ ਕੇਸ 'ਚ, ਜਦੋਂ ਇਕ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਕਤਲ ਦਾ ਮਸਲਾ ਹੋਵੇ, ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰਾਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਤੇਜ਼ੀ ਨਹੀਂ ਵਰਤੀ। ਇਹ ਵੀ ਉਦੋਂ ਜਦੋਂ ਕਿ ਟੀ.ਵੀ. ਦੇ ਨੈਸ਼ਨਲ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ 'ਚ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਕਤਲ ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਵੀ ਇਹ ਨਹੀਂ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਭੱਜ ਜਾਣਗੇ ਜਾਂ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨਗੇ।

—ਪ੍ਰੋਫੈਸਰਾਂ ਦੇ ਹਮ ਪੇਸ਼ਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜਾਨਣ ਵਾਲੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਵਿਅਕਤੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਚ ਸ਼ਹਿਰੀ ਅਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਰਾਖੀ ਲਈ ਲੜ ਰਹੇ ਕਾਰਕੁੰਨ

ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਲਾਏ ਗਏ ਇਸ ਦੋਸ਼ ਨਾਲ ਬਿਲਕੁਲ ਸਹਿਮਤ ਨਹੀਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਕਾਰਵਾਈ 'ਤੇ ਸਖਤ ਧੱਕਾ ਲੱਗਾ ਹੈ। ਇਥੇ ਇਹ ਕਹਿਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਬਹੁਤੇ ਗੈਰ ਸਿੱਖ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਧਾਰਮਿਕ ਮੰਤਵ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਨਹੀਂ ਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਸਪੈਸ਼ਲ ਪੜਤਾਲੀਆਂ ਟੀਮ ਵਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਦੋਵੇਂ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਬਹੁਤ ਕਮਜ਼ੋਰੀਆਂ ਹਨ। ਪਹਿਲੀ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ, ਜਿਹੜੀ ਫਰਵਰੀ 85 ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਅਨੁਸਾਰ ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦਰੱਖਤ ਉਤੇ ਬਾਜ ਦੇਖਿਆ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਦਸਵੇਂ ਗੁਰੂ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ ਸਮਝਿਆ। ਪਰ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿਤਾ ਹੈ ਜਿਸਨੇ ਪੜਤਾਲੀਆਂ ਟੀਮ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਗੁਰਬੰਦੀਆਂ ਬਦਲਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕੀਤਾ।

ਨਵੀਂ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਅਨੁਸਾਰ ਸਿਮਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਅਤੇ ਅਤਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਦੇ ਪਲਾਨ ਪਿੱਛੇ ਮੁੱਖ ਪਰੋਕਰ ਸਨ। ਬੰਦ ਕਮਰੇ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਬੰਬਦੀ ਦੇ ਦੋਵੇਂ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ, ਮਾਨ ਅਤੇ ਅਤਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ, ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਤਿੰਦਰਪਾਲ ਨੇ ਕੋਹਰ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਬਣਾਇਆ ਜਿਸਨੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ ਸੰਪਰਕ ਜੋੜਿਆ ਜਿਸਨੇ ਸਤਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ।

ਦੂਜੇ ਸਬਦਾਂ 'ਚ ਕੋਹਰ ਸਿੰਘ ਸਿਰਫ ਵਿਚੋਲਾ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਨਾ ਸਾਜ਼ਸ਼ ਰਚੀ ਨਾ ਉਸਨੂੰ ਅਮਲੀ ਰੂਪ ਦਿਤਾ। ਫਿਰ ਵੀ ਉਸਨੂੰ ਫਾਂਸੀ 'ਤੇ ਲਟਕਾ ਦਿਤਾ ਗਿਆ।

ਕਿਉਂਕਿ ਫਾਂਸੀ ਵੇਲੇ ਅਤਿੰਦਰਪਾਲ ਅਤੇ ਮਾਨ ਦੋਵੇਂ ਗਿ੍ਫਤਾਰ ਸਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੁੱਛ ਪੜਤਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਮੁੱਖ ਸਾਜ਼ਸ਼ੀ ਹਨ। ਇਹ ਫਿਰ ਕਿਵੇਂ ਦਰੁਸਤ ਹੈ ਕਿ ਮੁਕਾਬਲਤਨ ਕੋਹਰ ਸਿੰਘ ਵਰਗਾ ਛੋਟਾ ਦੋਸ਼ੀ, ਮੁੱਖ ਦੋਸ਼ੀਆਂ 'ਤੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਇਆ ਬਿਨਾਂ ਹੀ ਫਾਂਸੀ ਲਟਕਾ ਦਿਤਾ ਗਿਆ? ਉਸਦੀ ਗੁਆਹੀ ਕੀ ਇਸ ਕੇਸ ਵਿਚ ਕੀਮਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ? ਨਾਲ ਹੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪੜਤਾਲੀਆਂ ਟੀਮ ਦੋਵੇਂ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟਾਂ ਦੀਆਂ ਤਰੀਖਾਂ ਦਾ ਤਾਲਮੇਲ ਕਿਵੇਂ ਬਿਠਾਉਂਦੀ ਹੈ? ਪਹਿਲੀ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਬਾਜ ਸਤੰਬਰ 1984 ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਹਫਤੇ ਦੇਖਿਆ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਤਲ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਲਿਆ ਜਦੋਂ ਕਿ ਦੂਜੀ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਤਿੰਦਰਪਾਲ 13 ਸਤੰਬਰ 1984 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਕਤਲ ਕਰਨ ਲਈ ਪਰੋਹਿਆ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਅਤੇ ਹੋਰ ਅਨੇਕਾਂ ਸੁਆਲਾਂ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਸ਼ਹਿਰੀਆਂ ਨੂੰ ਮਜਬੂਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ

ਅਤੇ ਜਗਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਵਲੋਂ ਇਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾਈ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਠੀਕ ਪੈਰਵਾਈ ਹੋ ਸਕੇ। ਮਾਨ ਅਤੇ ਅਤਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਇਸ ਤੋਂ ਇਸ ਲਈ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਬਾਰੇ ਸਹਿਮਤ ਹਾਂ, ਸਗੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਇਸ 'ਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੇਸ ਬਾਰੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣਦੇ ਨਹੀਂ। ਅਸੀਂ ਇਹ ਵੀ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਜਗਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਉਨ੍ਹਾਂ ਧੰਨ ਵੀ ਨਹੀਂ ਜੁਟਾ ਸਕਦੇ ਜਿੰਨਾ ਕੁ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੇਸ ਦੀ ਪੈਰਵਾਈ ਵਾਸਤੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

ਕਮੇਟੀ ਮੈਂਬਰ ਹਨ :—ਸ਼ਬਾਨਾ ਆਜਮੀ, ਕਲਾਓਡ ਅਲਵੇਅਰਜ਼, ਪਤਕਾਸ਼ ਅੰਤੋਨਿਓ, ਕੈਫੀ ਆਜਮੀ, ਲਲਿਤ ਚਾਰੀ, ਆਲੂ ਦਸਤੂਰ, ਨਿਸਮ ਦੇਜਕੀਲ, ਅਸਗਰ ਅਲੀ ਇੰਜੀਨੀਅਰ, ਖੁਰਸ਼ੀਦ ਗਾਂਧੀ, ਸੁਰੇਸ਼ ਜਿੰਦਲ, ਆਦਿਲ ਜੁਸਾਵਾਲਾ, ਅਰੁਣ ਕਾਂਬਲੇ, ਸੋਹਨ ਸਿੰਘ ਕੋਹਲੀ, ਉਸ਼ਾ ਮੋਹਤਾ, ਇਕਬਾਲ ਮਸੂਦ, ਪ੍ਰੋ. ਈ.ਐਨ. ਮੰਜਰੇਕਰ, ਸਦੀਅਦ ਮਿਰਜਾ, ਅਨੰਦ ਪਟਵਰਧਨ, ਇੰਦੁਮਤੀ ਪਾਰਿਖ, ਐਮ.ਏ. ਰੈਨੇ, ਇੰਦੁਨੀਸ ਡਿਸੂਜਾ, ਸਾਗਤ ਸਰਹੰਦੀ, ਡਾ: ਨਰੇਂਦਰ ਸਿੰਘ, ਡਾ: ਸੁਭਾਸ਼ ਸ਼ਾਹ, ਸਿੱਖ ਯੂਥ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ, ਸਿੱਖ ਮਿਸ਼ਨ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ, ਪੀਪਲਜ਼ ਯੂਨੀਅਨ ਫਾਰ ਸਿਵਲ ਲਿਬਰਟੀਜ਼, (PUCL) ਕਮੇਟੀ ਫਾਰ ਪਰੋਟੈਕਸ਼ਨ ਆਫ ਡੈਮੋਕਰੇਟਿਕ ਰਾਈਟਸ।✠

“ਭਾਰਤ ਦੇ ਪਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦਾ ਕਤਲ ਸਿਰਫ ਇਕ ਸਬ ਇਨਸਪੈਕਟਰ ਅਤੇ ਸਿਪਾਹੀ ਨੇ ਮਿਲ ਕੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਹ ਗੱਲ ਨਾ ਤਾਂ ਗੁਪਤਚਰ ਏਜੰਸੀਆਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੋਣਾ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ। ਉਹ ਇਸ ਕਤਲਕਾਂਡ ਨੂੰ ਇਕ ਵਡਾ ਰੂਪ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਕ ਵੱਡੀ ਸਾਜ਼ਸ਼ ਸਿੱਧ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਮੈਨੂੰ ਇਸ਼ਾਰਾ ਵੀ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਜੇ ਮੈਂ ਇਸ ਕੇਸ 'ਚ ਸਿਮਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਨੂੰ ਫਸਾ ਦਿਆਂ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਇਸ ਮੁਕੱਦਮੇ 'ਚ ਇਕ ਪੂਰੀ ਹਕੂਮਤ ਨੇ ਹਰ ਚਾਲ ਹਰ ਝੂਠ, ਹਰ ਫਰੋਬ ਨੂੰ ਮੇਰੇ ਵਿਰੁੱਧ ਵਰਤਿਆ। ਹਰ ਥਾਂ ਲਾਅ (ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਥਾਂ ਫਲਾਅ (ਗੈਰ ਕਾਨੂੰਨੀ) ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ।)

ਲਗਦਾ ਹੈ ਅਦਾਲਤਾਂ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਇਕ ਹੱਥਕੰਡਾ ਬਣ ਕੇ ਰਹਿ ਗਈਆਂ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਜ਼ਾਦੀ ਤੇ ਇਨਸਾਫ ਪਸੰਦੀ ਦਾ ਕੋਈ ਮਤਲਬ ਨਹੀਂ।”
(ਇੰਦਰਾ ਕਤਲ ਕੇਸ 'ਚ' ਬਰੀ ਹੋਇਆ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ)

“ਇਸ ਲੋਕਤੰਤਰ 'ਚ ਅਜ਼ਾਦੀ ਕਿੱਥੇ ਹੈ ?”

ਬਟਾਲਾ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਗੁੰਡਾਗਰਦੀ

“ਮੈਂ ਮਾਂ....., ਜਿਸ ਨੇ ਕਲ੍ਹ ਦੁਕਾਨ ਬੰਦ ਕੀਤੀ। ਦੁਕਾਨਾਂ ਸਵੇਰੇ ਹਰ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਖੋਲ੍ਹਣੀਆਂ ਹਨ, ਦੁਕਾਨ ਨਾ ਖੋਲ੍ਹਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਮੈਂ ਦੇਖ ਲਵਾਂਗਾ।” ਇਹ ਕਿਸੇ ਫਿਲਮੀ ਕਲਾਕਾਰ ਦੇ ਡਾਇਲਾਗ ਨਹੀਂ ਹਨ ਸਗੋਂ ਪੁਲਿਸ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਬਟਾਲਾ ਦੇ ਐਸ.ਐਸ.ਪੀ. ਗੋਬਿੰਦ ਰਾਮ ਦੇ ਹਨ। 30 ਜੂਨ ਨੂੰ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਵਲੋਂ ਪੰਜਾਬ ਬੰਦ ਦੀ ਦਿੱਤੀ ਕਾਲ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖਦਿਆਂ 29 ਜੂਨ ਨੂੰ ਉਧਨਵਾਲ ਦੇ ਅੱਡੇ 'ਤੇ ਦੁਕਾਨਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਬੰਦ ਦੀ ਕਾਲ ਨੂੰ ਫੇਲ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਧਮਕੀ ਪੂਰਨ ਸ਼ਬਦ ਪੁਲਿਸ ਮੁਖੀ ਵੱਲੋਂ ਕਹੇ ਗਏ ਸਨ। ਬਟਾਲਾ ਪੁਲਿਸ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਇਸ ਪੱਤਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਫਤਹਿ-ਗੜ੍ਹ ਚੁੱਤੀਆਂ, ਡੇਰਾ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ, ਕਲਾਨੌਰ, ਬਟਾਲਾ, ਕਾਦੀਆਂ, ਸ੍ਰੀ ਹਰਗੋਬਿੰਦਪੁਰ ਅਤੇ ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਪੈਂਦੇ ਆਂਡਿਆਂ 'ਤੇ ਦੌਰਾ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਹਰ ਅੱਡੇ 'ਤੇ ਹਰ ਸਹਿਮੇ ਹੋਏ ਚੋਹਰੇ ਨੇ ਇਹੀ ਸ਼ਬਦ ਵੱਖ ਵੱਖ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕਹੇ। ਦੁਕਾਨਦਾਰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਦੁਕਾਨਾਂ ਬੰਦ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਪੁਲਿਸ ਵਧੀਕੀ ਦੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਜੇਕਰ ਗੋਬਿੰਦ ਰਾਮ ਦੀ ਧਮਕੀ ਹੇਠ ਦੁਕਾਨਾਂ ਖੋਲ੍ਹਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਗੁੱਸੇ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਦੇ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਦੌਰਾ ਚੱਕੀ ਵਿਚ ਪਿੱਸ ਰਹੇ ਹਾਂ।

29 ਜੂਨ ਦੀ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਬਟਾਲਾ ਦੇ ਡੀ.ਐਸ.ਪੀ. ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਸ਼ਹਿਰ ਦਾ ਦੌਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਦੁਕਾਨਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਧਮਕੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ, ਕਿ ਜੇਕਰ ਸਵੇਰੇ ਦੁਕਾਨਾਂ ਨਾ ਖੁਲ੍ਹੀਆਂ ਤਾਂ ਸਵੇਰੇ ਦੁਕਾਨਾਂ ਦੇ ਜਿੰਦਰੇ ਤੋੜਕੇ ਦੁਕਾਨਾਂ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਉਸਨੇ ਹੋਟਲ ਮਾਲਕਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਗਾਹਕਾਂ ਨੂੰ ਦੌਰ ਰਾਤ ਗਏ ਤੱਕ ਸੁਰਾਬ ਪਿਆ ਸਕਦੇ ਹੋ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਫੜੇਗਾ।

ਦੂਸਰੀ ਤਰਫ਼ ਸ੍ਰੀ ਗੋਬਿੰਦ ਰਾਮ ਦੇ ਹੁਕਮ ਮੁਤਾਬਕ ਬਟਾਲਾ ਦੇ ਗਾਂਧੀ ਚੌਕ ਵਿਖੇ ਸਜਾਵਟੀ ਜਾਲ ਲਗਵਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। ਸ਼ੇਰਾਂ ਵਾਲਾ ਗੇਟ, ਖਜੂਰੀ ਗੇਟ, ਡੇਰਾ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਰੋਡ, ਸਭ ਜਗ੍ਹਾ ਸ਼ਹਿਰ ਨੂੰ ਦੁਲਹਣ ਵਾਂਗੂ ਸਜਾ ਦੇਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਸੀ। ਪਰਾਈਵੇਟ ਬੱਸਾਂ ਅਤੇ ਮਿੰਨੀ ਬੱਸਾਂ ਦੇ ਮਾਲਕਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਦੀ ਬੱਸ 30 ਜੂਨ ਨੂੰ

ਨਾ ਚਲੀ ਉਸਦੀ ਬੱਸ ਇਕ ਹਫ਼ਤਾ ਨਹੀਂ ਚੱਲਣ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। 29 ਜੂਨ ਤਾਂ ਪੁਲਿਸ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਧਮਕੀਆਂ ਵਿਚ ਹੀ ਗੁਜਰ ਗਈ।

31 ਜੂਨ ਸਵੇਰੇ 9 ਵਜੇ ਦੇ ਕਰੀਬ ਡੀ.ਐਸ.ਪੀ. ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਆਪਣੇ ਨਵੇਂ ਭਰਤੀ ਐਸ.ਪੀ.ਓਜ ਦੀ ਡਾਰ ਲੈ ਕੇ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਜਿੰਦਰਿਆਂ 'ਤੇ ਟੁੱਟ ਪਿਆ। ਪਤਾ ਲਗਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਨਵੇਂ ਐਸ.ਪੀ.ਓਜ ਨੂੰ ਲਾਲਚ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਆਪਣੇ ਘਰੋਂ ਹਥੜੇ ਲੈ ਕੇ ਆਉਣਾ। ਜਿਹੜਾ ਵੱਧ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਕੰਮ ਕਰੇਗਾ ਵੱਧ ਦੁਕਾਨਾਂ ਦੇ ਜਿੰਦਰੇ ਤੋੜੇਗਾ ਉਸਨੂੰ ਫੇਤੀ ਹੀ ਪੱਕਿਆ ਕਰਕੇ ਤਹੱਕੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਹਥੜੇ ਲੈ ਕੇ ਦੁਕਾਨਾਂ ਦੇ ਜਿੰਦਰੇ ਤੋੜਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਰਾਤ ਨੂੰ ਜਿੰਦਰੇ ਚੌਰ ਤੋੜਦੇ ਹਨ। ਸਰਕਾਰੀ ਫੌਜ ਦਿਨ ਦਿਹਾੜੇ ਜਿੰਦਰੇ ਤੋੜ-ਤੋੜ ਸੁਟੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਇਸ ਤੋੜਾ ਤੋੜਾਈ ਦੀ ਦੇਖ ਰੇਖ ਡੀ.ਐਸ.ਪੀ. ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਖੁੱਦ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਸਿਨੇਮਾ ਰੋਡ ਬਟਾਲੇ ਦੇ ਦਰਜੀਆਂ ਦੀਆਂ ਦੁਕਾਨਾਂ ਦੇ ਜਿੰਦਰੇ ਤੋੜਦਿਆਂ ਦੀ ਜਦੋਂ ਜਵਾ ਮਰਦ ਪ੍ਰੈਸ ਫੋਟੋ ਗਰਾਫਰ ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਬਾਜਵਾ ਫੋਟੋ ਖਿੱਚਣ ਲੱਗਾ ਤਾਂ ਡੀ.ਐਸ.ਪੀ. ਦਾ ਅਮਲਾ ਉਸ ਨੂੰ ਟੁੱਟ ਕੇ ਪੈ ਗਿਆ। ਖਿੱਚ ਧੂ ਕਰਕੇ, ਅਤੇ ਜਬਰੀ ਚੁੱਕ ਕੇ ਜੀਪ ਵਿਚ ਸੁੱਟ ਲਿਆ ਅਤੇ ਕਿਹਾ, “ਤੇਰੀ ਕਢਦੇ ਹਾਂ ਪੱਤਰਕਾਰੀ, ਵੱਡੇ ਪੱਤਰਕਾਰ ਦੀ, ਜਦ ਤੇਰੀ.....” ਤੇ ਪਟੇ ਮਾਰੇ ਤੈਨੂੰ ਹੋਸ਼ ਆ ਜਾਣੀ ਹੈ।” ਇਹ ਖਬਰ ਸੁਣਦਿਆਂ ਹੀ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਦੇ ਦੌਵੇਂ ਗਰੁੱਪ ਸਿਟੀ ਬਾਣਾ ਪੁੱਜ ਗਏ। ਜਦ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਗਲਤੀ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਸ੍ਰੀ ਬਾਜਵਾ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਦੂਸਰਾ ਕਿੱਸਾ ਲਕੜ ਮੰਡੀ ਵਿਖੇ ਪਤਵੰਤੇ ਸ਼ਹਿਰੀ ਸੀ ਮਾਛਾ ਨਾਲ ਵਾਪਰਿਆ। ਸਾਰੀ ਮਾਰਕੀਟ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਦੁਕਾਨਾਂ ਬੰਦ ਰੱਖੀਆਂ। ਏ.ਐਸ.ਆਈ. ਸਾਧੂ ਰਾਮ ਨੇ ਸਰਕਾਰੀ ਐਸ.ਪੀ.ਓਜ ਲੈ ਕੇ ਜਿੰਦਰਿਆਂ ਉਪਰ ਹਥੜੇ ਚਲਾਉਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਮਾਰਕੀਟ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਨੇ ਕਿਹਾ (ਬਾਕੀ ਦੇਖੋ ਸਫਾ 21 'ਤੇ)

“ਪੰਜਾਬ ਸਾਰਾ ਜੀਂਦਾ ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਤੇ”

ਗਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਦਲ ਖਾਲਸਾ, ਕੋਟ ਲਖਪਤ ਰਾਏ ਜੇਲ੍ਹ, ਲਾਹੌਰ

1970 ਦੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਚ ‘ਸਿੱਖ ਹੋਮਲੈਂਡ’ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਇਕ ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਗਰੁੱਪ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਵਿਚਰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸਾਂ, ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਹਮ-ਉਮਰਾਂ ਵਿਚ ‘ਨਕਸਲਬਾੜੀ’ ਲਫਜ਼ ਦੀ ਬੜੀ ਚਰਚਾ ਹੁੰਦੀ ਸੀ ਤੇ ਦਰਿਸ਼ਤ ਵੀ ਬੜੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ, ਕਸਬਿਆਂ ਦੀਆਂ ਦੀਵਾਰਾਂ ਉਤੇ, ‘ਨਕਸਲਬਾੜੀ ਜ਼ਿੰਦਾਬਾਦ’, ‘ਮਾਓ ਜੇ ਤੂੰਗ ਜ਼ਿੰਦਾਬਾਦ’, ‘ਸੀ.ਪੀ.ਆਈ. ਐਮ.ਐਲ. ਜ਼ਿੰਦਾਬਾਦ’ ਤੇ ‘ਲਾਲ ਸਲਾਮ’ ਆਦਿ ਲਾਹਰੇ ਆਮ ਹੀ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਲਹਿਰ ਸਬੰਧੀ ਖਬਰਾਂ ਦੀ ਵੀ ਭਰਮਾਰ ਹੁੰਦੀ ਸੀ, ਕਿਸੇ ‘ਨਕਸਲਬਾੜੀਏ’ ਦੇ ਫੜੇ ਜਾਣ ਜਾਂ ਪੁਲਸ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿਚ ਮਾਰੇ ਜਾਣ ਦੀਆਂ ਖਬਰਾਂ ਵੀ ਆਮ ਹੀ ਹੁੰਦੀਆਂ ਸਨ। ਇਸ ਲਹਿਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕਈ ਪੰਜਾਬੀ ਰਸਾਲੇ ਨਿਕਲੇ ਤੇ ਬੰਦ ਹੋਏ, ‘ਰੋਹਲੇ ਬਾਣ’, ‘ਹੋਮ ਜਯੋਤੀ’, ‘ਮਾਂ’ ਆਦਿ ਕੁਝ ਨਾਮ ਮੈਨੂੰ ਅੱਜ ਤੱਕ ਯਾਦ ਹਨ। ਇਸ ਲਹਿਰ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਨੂੰ ਵੀ ਕਾਫੀ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਕੀਤਾ। ਨਿੱਤ ਕਿਸੇ ਨਵੇਂ ਜੁਝਾਰੂ ਕਵੀ ਜਾਂ ਕਹਾਣੀਕਾਰ ਦਾ ਨਾਮ ਸੁਣਨ ਪੜ੍ਹਨ ਨੂੰ ਮਿਲਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਮੇਰੀ ਇਸ ਲਹਿਰ ਵਿਚ ਕਾਫੀ ਦਿਲਚਸਪੀ ਰਹੀ ਹੈ, ਲਹਿਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਰਸਾਲੇ, ਕਾਵਿ-ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਤੇ ਅਖਬਾਰੀ ਖਬਰਾਂ ਮੈਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਦਿਲਚਸਪੀ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸਾਂ। ਇਸ ਦਿਲਚਸਪੀ ਦਾ ਇਕ ਕਾਰਨ ਤਾਂ ਸ਼ਾਇਦ ਜੁਝਾਰੂ ਬਿਰਤੀ ਦੀ ਸਾਂਝ ਸੀ ਤੇ ਦੂਜਾ ਇਕ ਨਿਘਾ ਦੋਸਤ। ਅਸੀਂ ਉਸ ਦੌਰ ਵਿਚ ਭਾਵੇਂ ‘ਸਿੱਖ ਹੋਮਲੈਂਡ’ ਦੀਆਂ ਸਿਰਫ ਗੱਲਾਂ ਹੀ ਕਰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸਾਂ, ਜਾਂ ਕਦੇ ਕਦਾਈਂ ਕੋਈ ਛੋਟਾ ਮੋਟਾ ਪੇਂਡਲਟ ਛਪਵਾ ਕੇ ਵੰਡ ਦਿੰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸਾਂ, ਪਰ ਮੈਂ ਇਸ ਗੱਲ ਵਿਚ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸਾਂ ਕਿ ‘ਸਿੱਖ ਹੋਮਲੈਂਡ’ ਸਾਨੂੰ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਜਦੋਂ-ਜਹਿਦ ਬਿਨਾਂ ਮਿਲਣਾ ਨਹੀਂ ਤੇ ਅਜ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਕਲ ਅਸੀਂ ਹਥਿਆਰ ਚੁੱਕਣੇ ਹੀ ਚੁੱਕਣੇ ਹਨ। ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਜਾਤੀ ਤਜਰਬਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਜੁਝਾਰੂ ਸੋਚ ਦਾ ਸਿੱਧਾ ਮਤਲਬ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਹੋਣਾ ਹੀ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਦਿਸੰਬਰ 1971 ਵਿਚ, ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਤਿੰਨ ਹੋਰ ਸਾਥੀਆਂ ਨਾਲ ‘ਡੇਰਾ ਬੱਸੀ’ (ਪਟਿਆਲਾ) ਦੇ ਇਕ ਪਬਲਿਕ ਜਲਸੇ ਵਿਚ, ਸਿੱਖ ਹੋਮਲੈਂਡ ਦੀ ਹਿਮਾਇਤ ਵਾਲੇ ਪੇਂਡਲਟ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਦੇ ਮੂੰਹ ‘ਤੇ ਮਾਰਦੇ ਹੋਏ ‘ਸਿੱਖ

ਹੋਮਲੈਂਡ ਜ਼ਿੰਦਾਬਾਦ’ ਦੇ ਨਾਹਰੇ ਬੁਲੰਦ ਕੀਤੇ ਸਨ ਤਾਂ ਪੁਲਸ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਕਹਿ ਕੇ ਹੀ ਕੁਟਿਆ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਹੁਣ ਤਕ ਉਹ ਸੀਨ ਯਾਦ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਜਲਸੇ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਤੋਂ ਡੇਰਾ ਬੱਸੀ ਬਾਣੇ ਵਲ, ਕੇਸਾਂ ਤੋਂ ਫੜ ਕੇ ਘਸੀਟਦੇ ਹੋਏ ਲਿਜਾਂਦਿਆਂ, ਬੰਦੂਕਾਂ ਦੇ ਬੱਟਾਂ ਨਾਲ ਕੁੱਟ ਰਹੇ ਪੁਲਸੀਏ, ਬਾਰ-ਬਾਰ ਇਹੀ ਕਹਿ ਰਹੇ ਸਨ, “ਵੱਡੇ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਨਾ ਹੋਣ ਤੇ।” ਮੈਂ ਮਾਰ ਖਾਂਦੇ ਹੋਏ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਕਹਿੰਦਾ ਰਿਹਾ ਸਾਂ, “ਨਹੀਂ, ਮੈਂ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਨਹੀਂ, ਸਿੱਖ ਹਾਂ।” ਪਰ ਉਹ ਹਰ ਵਾਰੀ ਠੁੱਡਾ ਜਾਂ ਬੱਟ ਮਾਰਦੇ ਹੋਏ ਇਹੀ ਕਹਿੰਦੇ ਰਹੇ, “ਵੱਡੇ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਨਾ ਹੋਣ ਤੇ।” ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਦ 1972 ਵਿਚ, ਜਦੋਂ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਸੀ. ਆਈ.ਏ. ਸਟਾਫ ਸੈਕਟਰ 29 ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਮੇਰੇ ਉਤੇ, ਕੁਝ ਹੋਰ ਸਾਥੀਆਂ ਸਣੇ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਅਸਲੇ ਦਾ ਕੇਸ ਪਾਇਆ ਅਤੇ ਕੁੱਟ ਮਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਦ ਵੀ ਜਦੋਂ ਕੁਝ ਨਾ ਲੱਭਾ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਛੱਡਦੇ ਹੋਏ, ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ, ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਮਦਨ ਗੋਪਾਲ ਨਾਮ ਦੇ ਇਨਸਪੈਕਟਰ ਨੇ ਧਮਕੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ, “ਤੁਹਾਡਾ ਮੁੰਡਾ ਸਾਰੇ ਪਵਾੜੇ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਸਮਝਾ ਲਓ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਸਾਡਾ ਕੀ ਹੈ, ਗੋਲੀ ਮਾਰ ਕੇ ਘੱਗਰ (ਦਰਿਆ) ਵਿਚ ਸੁੱਟ ਦਿਆਂਗੇ ਤੇ ਕਹਿ ਦਿਆਂਗੇ, ਨਕਸਲਬਾੜੀਆ ਪੁਲਸ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿਚ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।”

ਮੈਂ ਇਸ ਲਹਿਰ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਆਪਣੇ ਜਿਸ ਮਿੱਤਰ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਉਹ ਸਕੂਲੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਪੰਜ ਛੇ ਸਾਲ ਮੇਰਾ ਹਮ-ਜਮਾਤੀ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਬਹੁਤ ਲਾਇਕ ਤੇ ਬੜਾ ਪਿਆਰਾ ਦੋਸਤ ਸੀ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਵੱਡੇ ਭਰਾ ਨਾਲ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ਜੋ ਇਕ ਪੱਕਾ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਸੀ। ਮੇਰਾ ਇਹ ਮਿੱਤਰ ਵੀ ਸਕੂਲੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਹੀ ਕਮਿਊਨਿਜ਼ਮ ਦੀ ਡੂੰਘੀ ਸਮਝ ਰਖਦਾ ਸੀ। ਸਕੂਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਹੀ ਵਧੀਆ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਲਿਖਦਾ ਸੀ, ਜੋ ਅਕਸਰ ਰਸਾਲਿਆਂ ਵਿਚ ਛਪਦੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਸਨ। 1967 ਵਿਚ ਅਸਾਂ ‘ਦੋਹਾਂ ਨੇ ਹਾਇਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਪਾਸ ਕੀਤੀ, ਸਕੂਲ ਛੱਡਣ ਤੋਂ ਕੁਝ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਡਾ ਕਿਸੇ ਗਲੋਂ ਝਗੜਾ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਤੇ ਸਾਡੀ ਬੋਲ ਚਾਲ ਬੰਦ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਸਕੂਲ ਛੱਡਣ ਤੋਂ ਕਾਫੀ ਦੇਰ ਬਾਦ ਤਕ ਸਾਡੀ ਆਪਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਮੁਲਾਕਾਤ ਨਹੀਂ ਹੋਈ, ਵਿਚ ਵਿਚ ਕਈ ਵਾਰੀ ਉਸ ਦੇ

ਨਕਸਲਬਾੜੀ ਲਹਿਰ ਵਿਚ ਸਰਗਰਮ ਹੋਣ ਦੀਆਂ ਖਬਰਾਂ ਮਿਲਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ। ਉਸ ਦੇ ਵੱਡੇ ਭਰਾ ਦੇ ਭਗੌੜੇ ਹੋ ਜਾਣ ਦੀ ਖਬਰ ਵੀ ਸੁਣੀ ਤੇ ਫਿਰ ਇਕ ਦਿਨ ਮਿੱਤਰ ਦੇ ਫੜੇ ਜਾਣ ਦੀ ਖਬਰ ਵੀ ਸੁਣੀ, ਖਬਰ ਸੁਣਨ ਵਾਲੇ ਨੇ ਉਸ ਉਤੇ ਹੋ ਰਹੇ ਭਾਰੀ ਤਸੱਦਦ ਬਾਰੇ ਵੀ ਦਸਿਆ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੁਝ ਦੇਰ ਲਹਿਰ ਦੀਆਂ ਖਬਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਮਿੱਤਰ ਦੀਆਂ ਖਬਰਾਂ ਵੀ ਪੜ੍ਹਦਾ ਸੁਣਦਾ ਰਿਹਾ। ਵਕਤ ਦੇ ਬੀਤਣ ਨਾਲ ਲਹਿਰ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਕੁਝ ਘੱਟਣ ਲੱਗਾ, ਲਹਿਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕੁਝ ਨੌਜਵਾਨ ਮਾਰੇ ਗਏ, ਕੁਝ ਜੇਲ੍ਹੀ ਡੱਕੇ ਗਏ ਤੇ ਕੁਝ ਹੰਭ ਕੇ ਘਰੀਂ ਬੈਠ ਗਏ। ਇਹ ਗੱਲ, ਸਾਇਦ 1973 ਦੀ ਹੈ, ਇਕ ਦਿਨ ਮੇਰਾ ਮਿੱਤਰ ਮੈਨੂੰ ਸੈਕਟਰ-23 ਦੀ ਮਾਰਕੀਟ ਵਿਚ ਮਿਲਿਆ, ਨਸ਼ੇ ਨਾਲ ਉਸ ਦਾ ਬੁਰਾ ਹਾਲ ਸੀ, ਆਪਣੇ ਪੈਰੀਂ ਉਸ ਤੋਂ ਖੜਿਆ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾ ਰਿਹਾ। ਇਕ ਮੁੱਦਤ ਬਾਦ ਮਿਲੇ ਸਾਂ। ਇਹ ਭੁੱਲ ਹੀ ਚੁੱਕਾ ਸੀ ਕਿ ਸਕੂਲ ਛੱਡਣ ਵੇਲੇ ਸਾਡੀ ਬੋਲਚਾਲ ਬੰਦ ਸੀ। ਮਿੱਤਰ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਵੀ ਸੀ ਤੇ ਉਸਦੀ ਹਾਲਤ ਦੇਖ ਕੇ ਦੁੱਖ ਵੀ ਲੱਗਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਉਸ ਦਿਨ ਮਿੱਤਰ ਨੂੰ ਇਕ ਰਿਕਸ਼ੇ ਵਿਚ ਬਿਠਾ ਕੇ, ਸੈਕਟਰ ਪੈਂਤੀ ਦੇ ਇਕ ਘਰ ਤਕ ਛੱਡਣ ਗਿਆ ਸਾਂ। ਰਿਕਸ਼ੇ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਮੈਂ ਮਿੱਤਰ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, “ਯਾਰ ਤੂੰ ਤਾਂ ਇਕ ਵਿਚਾਰਧਾਰਕ ਲਹਿਰ ਪ੍ਰਤੀ ਸਮਰਪਤਿ ਦਿਨਸਾਨ ਸਾਂ, ਇਹ ਤੂੰ ਆਪਣੀ ਕੀ ਹਾਲਤ ਬਣਾ ਲਈ ਹੈ?” ਉਸ ਨੇ ਇਕ ਗੰਦੀ ਗਲ ਕੱਢ ਕੇ ਕਿਹਾ, “ਕਿਹੜੀ ਲਹਿਰ”, ਤੇ ਫਿਰ ਦੂਜੀ ਗੰਦੀ ਗਲ ਕੱਢ ਕੇ ਕਿਹਾ, “ਕਿਹੜੇ ਵਿਚਾਰ।” ਤੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੇਰੇ ਹੋਰ ਕਈ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਉਸ ਨੇ ਫਰਸਟਰੇਟਡ ਜਿਹੇ ਉੱਤਰ ਦਿੱਤੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਦ ਮੇਰਾ ਇਹ ਮਿੱਤਰ ਮੈਨੂੰ ਅਕਸਰ ਮਿਲਦਾ ਰਿਹਾ, ਕਦੇ ਨਸ਼ੇ ਵਿਚ ਹੁੰਦਾ, ਕਦੇ ਬਿਨਾਂ ਨਸ਼ੇ ਦੇ। ਮੈਨੂੰ ਕੁਝ ਮੁਝਾਕਾਤਾਂ ਤੋਂ ਬਾਦ ਪਤਾ ਲਗਾ ਕਿ ਉਹ ਨਸ਼ੇ ਦੀਆਂ ਗੱਲੀਆਂ ‘ਮੈਂਡਰੈਕਸ’ ਵਗੈਰਾ ਖਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਵੀ ਉਹ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਆਉਂਦਾ, ਅਸੀਂ ਇਕੱਠੇ ਬੈਠ ਕੇ ਚਾਹ ਪੀਂਦੇ, ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਤੇ ਕਈ ਵਾਰੀ ਉਸ ਨੂੰ ਰਿਕਸ਼ੇ ‘ਤੇ ਬਿਠਾ ਕੇ ਘਰ ਵੀ ਛੱਡ ਕੇ ਆਣਾ ਪੈਂਦਾ। ਅਕਤੂਬਰ 1974 ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਪੰਜਾਬ ਸਕਤਰੇਤ ਵਿਚ ਨੌਕਰੀ ਲੱਗ ਗਿਆ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਦੋਵੇਂ ਮਿੱਤਰ ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਸਕੂਲ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਵਾਂਗ ਨੇੜੇ ਹੋ ਗਏ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਉਥੇ ਨੌਕਰੀ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਹੁਣ ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਂਗ ਨਸ਼ਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਦਾ, ਬਲਕਿ ਬੜਾ ਬਣਿਆਂ ਸੰਵਰਿਆ, ਸਲੀਕੇਮੰਦ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਦਸੰਬਰ 1975 ਵਿਚ, ਮੈਨੂੰ

ਮੇਰੇ ਪਹਿਲੇ ਕਾਵਿ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ‘ਪੰਜ ਤੀਰ ਹੋਰ’ ਉਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਤੋਂ ਬਾਦ ਸਕਤਰੇਤ ਦੀ ਨੌਕਰੀ ਤੋਂ ਟਰਮੀਨੇਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਕੁਲ ਸਵਾ ਕੁ ਸਾਲ ਦੀ ਸਕਤਰੇਤ ਦੀ ਨੌਕਰੀ ਦੌਰਾਨ, ਅਸੀਂ ਦੋਹਾਂ ਦੋਸਤਾਂ ਨੇ, ਨਕਸਲਬਾੜੀ ਲਹਿਰ ਤੇ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਲਹਿਰ ਬਾਰੇ ਖੂਬ ਵਿਚਾਰਾਂ ਤੇ ਬਹਿਸਾਂ ਕੀਤੀਆਂ। ਸਚਾਈ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖੀ ਅਤੇ ਕਮਿਊਨਿਜ਼ਮ, ਸਕੂਲ ਦੇ ਵਕਤ ਤੋਂ ਹੀ ਸਾਡੀਆਂ ਬਹਿਸਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਰਹੇ, ਮੇਰਾ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਵਿਚ ਦ੍ਰਿੜ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਸੀ ਤੇ ਉਹ ਇਕ ਪੱਕਾ ਸੱਚਾ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਸੀ। ਸਾਡੀ ਬਹਿਸ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਨਤੀਜੇ ‘ਤੇ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚੀ। ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਬਾ ‘ਤੇ ਪੱਕਾ ਰਿਹਾ ਤੇ ਉਹ ਆਪਣੀ ਬਾ ‘ਤੇ। ਪਰ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਟਕਰਾਓ ਨੇ ਸਾਡੀ ਦੋਸਤੀ ਵਿਚ ਕਦੇ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਆਣ ਦਿੱਤਾ। 1974/75 ਵਿਚ ਅਮਲੀ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਨਕਸਲਬਾੜੀ ਲਹਿਰ ਦਮ ਤੋੜ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। (ਭਾਵੇਂ ਇਸ ਨੂੰ ਵਕਤੀ ਹੀ ਕਿਹਾ ਜਾਵੇ) ਤੇ ਮੇਰਾ ਮਿੱਤਰ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਪ੍ਰਤੀ ਮੇਰੇ ਜਜ਼ਬੇ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ, ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਮੈਨੂੰ ਨਕਸਲਬਾੜੀ ਲਹਿਰ ਦੀ ਨਾਕਾਮਯਾਬੀ ਤੋਂ ਸਬਕ ਸਿੱਖਣ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਮੇਰਾ ਜਵਾਬ ਉਸ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਇਹੀ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀ ਮਿੱਟੀ ਅਤੇ ਇਤਹਾਸ ਤੋਂ ਟੁੱਟੇ ਹੋਏ ਲੋਕ ਹੋ ਤੇ ਅਸੀਂ ਉਸ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਹਾਂ, ਸਾਡਾ ਹਜ਼ਰ ਤੁਹਾਡੇ ਵਾਲਾ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਮਿੱਟੀ ਦਾ ਕਣ-ਕਣ ਸਿੱਖ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੇ ਲਹੂ ਵਿਚ ਭਿੱਜਾ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਇਥੇ ਪਰਮ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਬਹੁਤ ਫੂੰਘੀਆਂ ਹਨ, ਤੇ ਧਰਮ ਵੀ ਉਹ ਜੋ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਪੰਜ ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਚਲਿਆ ਆ ਰਿਹਾ ਨਿਰੰਤਰ ਸੰਘਰਸ਼ ਹੈ। ਇਥੇ ਤੁਸੀਂ ਸਿੱਖ ਸਰੂਪ ਅਤੇ ਪ੍ਰੰਪਰਾਵਾਂ ਤੋਂ ਮੁਨਕਰ ਹੋ ਕੇ, ਉਸ ਦਾ ਮਜ਼ਾਕ ਉਡਾ ਕੇ, ਸਫਲ ਹੋ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਕਦੇ। ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸਾਂ, ਤੁਸੀਂ ਇਕ ਐਸੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਪ੍ਰਤੀ ਸਮਰਪਤਿ ਲੋਕ ਹੋ, ਜਿਸ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਇਸ ਧਰਤੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਤੁਹਾਡੇ ਹੀਰੋ ਇਸ ਧਰਤੀ ਦੇ ਹੀਰੋ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਵਾਲੇ ਖਾਸ ਦਾਇਰਿਆਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਤੁਸੀਂ ਅਣਜਾਣ ਹੋ। ਜਦੋਂ ਨਕਸਲਬਾੜੀ ਲਹਿਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕੋਈ ਨੌਜਵਾਨ ਪੁਲਸ ਹਥੋਂ ਮਾਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਬਸ ਉਹ ਇਕ ਸਾਧਾਰਣ ਜਿਹੀ ਖਬਰ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, “ਇਕ ਨਕਸਲਬਾੜੀਆ ਪੁਲਸ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿਚ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ।” ਪਾਰਟੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਵਾਲੇ ਕੁਝ ਖਾਸ ਹਲਕਿਆਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਅਜਿਹੀ ਖਬਰ ਦਾ ਕੋਈ ਨੋਟਿਸ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦਾ। ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਲਈ ਲੜਦਾ ਨੌਜਵਾਨ

ਮਾਰਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਤਾਂ ਸਰਕਾਰ ਭਾਵੇਂ ਉਸਨੂੰ ਕੁਝ ਵੀ ਕਰੇ, ਉਸ ਦੀ ਪਹਿਚਾਣ ਇਕ ਸਿੱਖ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਹੋਵੇਗੀ ਤੇ ਸਿੱਖ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਉਸਦੀ ਪਹਿਚਾਣ, ਫੌਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਸਨੂੰ ਡੇਢ ਦੋ ਕਰੋੜ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਜੋੜ ਦੇਵੇਗੀ। ਉਸ ਮਾਰੇ ਗਏ ਸਿੱਖ ਨੌਜਵਾਨ ਨਾਲ, ਸਹਿਮਤ, ਅਸਹਿਮਤ, ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਹਰ ਸਿੱਖ ਕਿਸੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰੇਗਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਵਧ, ਉਹ ਨੌਜਵਾਨ ਸ਼ਹੀਦ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੇ ਸਦੀਆਂ ਉਤੇ ਫੈਲੇ ਹੋਏ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਭਰੇ ਇਤਹਾਸ ਦਾ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਇਕ ਪਾਤਰ ਬਣ ਜਾਵੇਗਾ। ਸਾਡਾ ਇਕ ਹੋਰ ਪਲੱਸ ਪੁਆਇੰਟ ਵੀ ਹੋਵੇਗਾ, ਅਸੀਂ ਰਬ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਰਖਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਹਾਂ, ਕਿਸੇ ਮਾੜੇ ਵਕਤ ਵਿਚ ਫਰਸਟਰੇਟ ਹੋ ਕੇ ਮੈਂਡਰੇਕਸ ਦੀਆਂ ਗੋਲੀਆਂ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਨਹੀਂ ਲਵਾਂਗੇ। ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਸਫਲਤਾ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਦੀ ਮੋਹਰ ਤੇ ਅਸਫਲਤਾ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਦਾ ਭਾਣਾ ਮੰਨ ਲਵਾਂਗੇ। ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਣਾ ਸਾਡੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੋਵੇਗਾ ਤੇ ਪੁਰਾਤਨ ਸਿੱਖ ਇਤਹਾਸ ਪੂਰਣਾ ਸਰੋਤ। ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਸੌ ਸਾਲਾਂ ਲੰਮੇ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਸੰਘਰਸ਼ ਦਾ ਵਿਰਸਾ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਪੰਜਾਂ ਦੱਸਾਂ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਥੱਕਾਂਗੇ ਨਹੀਂ।.....ਸਾਡੀ ਗਲਬਾਤ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਇਥੇ ਪਹੁੰਚਕੇ ਖਤਮ ਹੁੰਦੀ ਸੀ, ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਅਜ 'ਦੇ ਯੁੱਗ ਵਿਚ ਧਰਮ ਕਿਸੇ ਕੌਮੀ ਮੁਕਤੀ ਲਹਿਰ ਦਾ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ, ਗਜ਼ਿੰਦਰ ਇਕ ਦਿਨ ਤੂੰ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਆ ਕੇ ਖੜਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਤੇ ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸਾਂ, ਨਹੀਂ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਕ ਦਿਨ ਆਪਣੀਆਂ ਗਲਤੀਆਂ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਜ਼ਰੂਰ ਹੋਵੇਗਾ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਤੁਰੋਗੇ। ਅਸੀਂ ਦੋਹਵੇਂ ਭਾਵੇਂ ਵੱਖ ਵੱਖ ਲਹਿਰਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਾਂ ਪਰ ਸਾਡੇ ਵਿਚ ਇਕ ਸਾਂਝ ਬੜੀ ਪੱਕੀ ਸੀ, ਅਸੀਂ ਦੋਵੇਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਹਾਮੀ ਸਾਂ, ਜੋਕਾਂ ਦੇ ਨਹੀਂ। ਮੇਰੇ ਲਈ ਸਿੱਖੀ ਅਤੇ ਸਾਂਝੀਵਾਲਤਾ, ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਕ ਮਿੱਕ ਹਨ ਤੇ ਸਾਂਝੀਵਾਲਤਾ ਦਾ ਮਕਸਦ ਕੇਵਲ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਸਾਖੀਆਂ ਨੂੰ ਦੁਹਰਾਣਾ ਨਹੀਂ, ਸਮਾਜੀ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਢਾਲਣਾ ਵੀ ਹੈ।

ਨਕਸਲਬਾੜੀ ਲਹਿਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੀ ਇਕ ਗਲਤੀ ਦਾ ਮੈਂ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹਾਂਗਾ, ਮੇਰੇ ਇਹ ਵੀਰ ਸਿੱਖ ਧਾਰਮਿਕ ਚਿੰਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਪ੍ਰਪਰਾਵਾਂ ਦਾ ਮਜ਼ਾਕ ਉਡਾਣਾ ਆਪਣੇ ਸੱਚੇ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਹੋਣ ਦੇ ਇਜ਼ਹਾਰ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮਝਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਹਿਤ ਵਿਚ ਭਾਵੇਂ ਪੁਰਾਤਨ ਸਿੱਖ ਇਤਹਾਸ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਕਾਂ ਨੂੰ

ਇਸਤੇਮਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਪਰ ਸਤਿਕਾਰ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ। ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਸਿੱਖ ਪ੍ਰੰਪਰਾਵਾਂ ਦਾ ਤਿਸਕਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਇਹ ਉਮੀਦ ਵੀ ਰਖੇ ਕਿ ਲੋਕ ਉਸ ਦਾ ਸਾਥ ਦੇਣਗੇ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਸਿਆਣਪ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਕਹਿਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ। ਪ੍ਰੋ: ਪੂਤਨ ਸਿੰਘ ਹੁਤਾਂ ਦੀ ਇਕ ਕਵਿਤਾ ਹੈ, 'ਪੰਜਾਬ ਸਾਰਾ ਜੀਂਟਾ ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ', ਇਸ ਧਰਤੀ ਤੇ 'ਗੁਰਾਂ' ਅਤੇ 'ਗੁਰੂਆਂ' ਪ੍ਰਤੀ ਨਿਰਾਦਰ ਦਾ ਇਜ਼ਹਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਕਦੇ ਪ੍ਰਵਾਨ ਨਹੀਂ ਚੜ੍ਹ ਸਕਦੇ। ਮੇਰੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵੀਰਾਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਨੂੰ ਸਮਝਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਜਿੰਨਾ ਕੁ ਹੁੰਘਾਰਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚੋਂ ਮਿਲਿਆ ਸੀ, ਉਹ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਤੱਤੇ ਲਹੂ ਕਰਕੇ ਸੀ, ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸੁਭਾ ਵਿਚ ਸਾਂਝੀਵਾਲਤਾ ਦੀਆਂ ਡੂੰਘੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਕਰ ਕੇ ਸੀ ਤੇ ਜੁਲਮ ਵਿਰੁਧ ਲੜ੍ਹਨ ਦੇ ਜਜ਼ਬੇ ਕਰ ਕੇ ਸੀ।

ਨਵੰਬਰ 1988 ਵਿਚ ਮੈਨੂੰ 'ਜਨਤਕ ਪੈਗਾਮ' ਮਿਲਿਆ। ਇਸ ਪਰਚੇ ਨੇ ਭਾਈ ਸਤਵੰਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਭਾਈ ਕੇਹਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸਬੰਧੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦਾ ਇਜ਼ਹਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਹ ਬੜੇ ਸਲਾਘਾਯੋਗ ਹਨ। ਖਾਲਿਸਤਾਨੀ ਜੁਝਾਰੂਆਂ ਸਬੰਧੀ ਪਰਚੇ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਵੀ ਹਾਂ ਪੱਖੀ ਹਨ। ਪਰਚਾ ਪੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਬਾਦ ਮੈਨੂੰ ਨਕਸਲਬਾੜੀ ਲਹਿਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਆਪਣਾ ਪੁਰਾਣਾ ਮਿੱਤਰ ਯਾਦ ਆਇਆ ਤੇ ਇੰਝ ਲਗਿਆ ਜਿਵੇਂ ਮੇਰਾ ਮਿੱਤਰ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਤੁਰ ਪਿਆ ਹੋਵੇ। ਨਕਸਲਬਾੜੀ ਲਹਿਰ ਦੇ, ਸਿੱਖ ਸੰਘਰਸ਼ ਪ੍ਰਤੀ ਰਵਈਏ ਵਿਚ ਨਵੀਂ ਤਾਜ਼ਗੀ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਇਆ।

ਅਪਰੈਲ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ 'ਪੈਗਾਮ' ਦੇ ਨਵੇਂ ਪੁਰਾਣੇ ਤਕਰੀਬਨ ਵੀਹ ਅੰਕ ਇੱਕਠੇ ਮਿਲੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਰਚਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਕਾਮਰੇਡ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਵਲੋਂ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਇਕ ਕਿਤਾਬਚਾ, 'ਖਾੜਕੂ ਸਿੱਖ ਲਹਿਰ 'ਤੇ ਪੜ੍ਹਚੋਲਵੀਂ ਝਾਤ' ਵੀ ਮਿਲਿਆ। ਕਾਮਰੇਡ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ, ਖਾੜਕੂ ਸਿੱਖ ਲਹਿਰ ਉਤੇ ਪੜ੍ਹਚੋਲਵੀਂ ਝਾਤ ਮਾਰਦੇ ਹੋਏ 'ਮਾਰ-ਕਿਸਟ ਲੈਨਿਨਿਸਟ' ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਨਾਲ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੁੜੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਪੜ੍ਹਚੋਲਵੀਂ ਝਾਤ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੇ ਹਾਂ ਪੱਖੀ ਗਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮਾਰਕਸਿਸਟ ਲੈਨਿਨਿਸਟ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਸਿੱਖ ਲਹਿਰ ਪ੍ਰਤੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰਵਈਆ ਸਾਡੇ ਪੁਰਾਣੇ ਤਜਰਬਿਆਂ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਨਰੋਇਆ ਤੇ ਉਸਾਰੂ ਹੈ। ਸਾਡਾ ਕਈ ਗੱਲਾਂ ਉਤੇ ਅਸਹਿਮਤ ਹੋਣਾ ਵੱਖਰੀ ਗੱਲ ਹੈ ਪਰ ਲੇਖਣੀ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼

ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਹੈ। ਕਾਮਰੋਡ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ (ਤੇ ਸਮੁੱਚੇ ਰੂਪ ਵਿਚ 'ਪੈਗਾਮ' ਗਰੁੱਪ) ਸਿੱਖ ਇਕ ਵੱਖਰੀ ਕੌਮ ਦੀ ਬੁਨਿਆਦ ਉਤੇ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਦੀ ਬਜਾਏ ਪੰਜਾਬੀ ਕੌਮ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਵਕਾਲਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਉਹ ਇਹ ਵੀ ਸਵੀਕਾਰਦੇ ਹਨ, "ਕੌਮੀ ਲਛਣਾਂ ਪਖੋਂ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਨਿਵੇਕਲਾ ਤੇ ਵੱਖਰਾ ਹੈ। ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ: ਜਦੋਂ ਕਿ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਧਾਰਮਿਕ ਫਿਰਕੇ (ਮੁਸਲਿਮ, ਇਸਾਈ, ਬੋਧੀ, ਹਿੰਦੂ ਆਦਿ) ਅੰਦਰ ਬੋਲੀ, ਸਭਿਆਚਾਰ, ਮਾਨਸਿਕ ਬਣਤਰ, ਤੇ ਇਤਿਹਾਸ ਪਖੋਂ ਕੋਈ ਸਾਂਝ ਨਹੀਂ, ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਅੰਦਰ ਇਹਨਾਂ ਸਭਨਾ ਕੌਮੀ ਲਛਣਾਂ ਦੀ ਸਾਂਝ ਮੌਜੂਦ ਹੈ। ਭਾਵ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰਾ ਇਕੋ ਸਾਂਝੇ ਭੂਗੋਲਿਕ ਖਿੱਤੇ ਅੰਦਰ ਜਨਮਿਆਂ, ਪ੍ਰਫੁੱਲਤ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਜ਼ਬਾਨ, ਸਭਿਆਚਾਰ, ਮਾਨਸਿਕ ਬਣਤਰ ਤੇ ਇਤਿਹਾਸ ਸਾਂਝਾ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੂੰ ਜੋੜਨ ਵਾਲੇ ਇਹਨਾਂ ਸਾਂਝੇ ਕੌਮੀ ਲਛਣਾਂ ਦੀ ਹਕੀਕਤ ਤੋਂ ਕੋਈ ਇਨਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ।" ਧਰਮ ਤੇ ਕੌਮ ਦੇ ਮਸਲੇ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਮੇਰੇ ਇਹ ਵੀਰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, "ਧਰਮ ਅਤੇ ਕੌਮ ਸਮ-ਅਰਥੀ ਨਹੀਂ ਹਨ", ਤੇ ਤਰਕ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸੰਸਾਰ ਅੰਦਰ ਧਰਮ ਘਟ ਹਨ ਤੇ ਕੌਮਾਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹਨ ਤੇ ਇਕ ਧਾਰਮਿਕ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੂੰ ਕਈ ਕੌਮਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡੇ ਹੋਏ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅੱਗੇ ਚਲਕੇ ਇਕ ਧਾਰਮਿਕ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਕਈ ਕੌਮਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡੇ ਹੋਏ ਹੋਣ ਦੇ ਤਰਕ ਨੂੰ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਹੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, "ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਕੌਮ ਦੀ ਸਾਂਝ, ਧਰਮ ਦੀ ਸਾਂਝ ਨਾਲੋਂ ਕਿਤੇ ਵਧ ਬਲਵਾਨ ਹੋ ਨਿੱਬੜੀ ਹੈ।" ਫਿਰ ਕੁਝ ਅੱਗੇ ਚਲ ਕੇ, ਕੌਮੀ ਸਾਂਝ ਦੇ ਆਧਾਰ ਦੀ ਗਲ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਲਿਖਦੇ ਹਨ, "ਸੋ ਕਿਸੇ ਕੌਮ ਨੂੰ ਹੋਰਨਾਂ ਕੌਮਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵਖਰਿਆਉਣ ਵਾਲਾ ਮੁੱਖ ਲੱਛਣ ਧਰਮ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਸਗੋਂ ਬੋਲੀ, ਮਾਨਸਿਕ ਬਣਤਰ, ਸਭਿਆਚਾਰ ਤੇ ਇਤਿਹਾਸ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।"

ਜਿਥੋਂ ਤਕ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ ਕਿ 'ਧਰਮ ਅਤੇ ਕੌਮ ਸਮ-ਅਰਥੀ ਨਹੀਂ ਹਨ' ਬਿਲਕੁਲ ਠੀਕ ਹੈ। ਪਰ 'ਕੌਮ' ਦੀ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਲਈ ਕੋਈ ਮੰਨੀ ਪ੍ਰਮਾਣੀ ਇਕੋ ਇਕ ਪ੍ਰੀਭਾਸ਼ਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕੌਮ ਦੀ ਪ੍ਰੀਭਾਸ਼ਾ ਲਈ ਜਿਹੜੇ ਲਛਣ ਕਾਮਰੋਡ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦਿੱਤੇ ਹਨ, ਯਾਨੀ ਸਾਂਝੀ ਬੋਲੀ, ਮਾਨਸਿਕ ਬਣਤਰ, ਸਭਿਆਚਾਰ, ਇਤਿਹਾਸ ਤੇ ਭੂਗੋਲਿਕ ਖੇਤਰ, ਇਹ ਤਾਂ ਯਕੀਨਨ ਸਿੱਖਾਂ

ਕੋਲ ਹਨ ਹੀ। ਕੀ ਧਰਮ ਦੀ ਸਾਂਝ ਇਸ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੋਣ ਨਾਲ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਇਕ ਵੱਖਰੀ ਕੌਮ ਹੋਣ ਦੇ ਪੱਖ ਦੀ ਨਕੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪੱਖ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ? ਮੇਰੇ ਖਿਆਲ ਵਿਚ ਤਾਂ ਧਰਮ ਦੀ ਸਾਂਝ ਸਾਂਝੇ ਪੱਖ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਅੱਗੇ ਚਲ ਕੇ ਕਾਮਰੋਡ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਖੁਦ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ਕਿ 'ਕੌਮੀ ਲਛਣਾਂ ਪਖੋਂ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਨਿਵੇਕਲਾ ਹੈ' ਤਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਵੱਖਰੀ ਕੌਮ ਨਾ ਮੰਨਣ ਦੀ ਕੋਈ ਗੁਜ਼ਾਇਸ਼ ਹੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ। ਅੱਜ ਦੀ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸਿਆਸਤ ਦੀ ਸਚਾਈ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੌਮੀ ਲਛਣਾਂ ਵਿਚ 'ਸਟੇਟਹੁੱਡ' ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮਹੱਤਵ ਅਖਤਿਆਰ ਕਰ ਗਿਆ ਹੈ। ਰੂਸੀ ਖਾੜੀ ਦੇ ਅਰਬ ਮੁਲਕਾਂ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਲੈ ਲਓ, 'ਸਾਊਦੀ ਅਰਬ, ਕੁਵੈਤ, ਬੈਰੁਨ ਜਾਂ ਓਮਾਨ ਵਿਚ ਕੀ ਫਰਕ ਹੈ, ਧਰਮ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬੋਲੀ, ਸਭਿਆਚਾਰ ਰਹਿਣ ਸਹਿਣ, ਤੇ ਕਾਫੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਇਤਿਹਾਸ ਵੀ ਸਾਂਝਾ ਹੈ ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਮੁਲਕ ਵੱਖ ਵੱਖ ਹਨ। ਇਥੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੁਲਕਾਂ ਦੀ ਵੱਖ-ਵੱਖਰੀ ਕੌਮੀ ਪਹਿਚਾਣ ਦਾ ਆਧਾਰ ਕੇਵਲ ਕਬਾਇਲੀ ਅਤੇ ਭੂਗੋਲਿਕ ਵੰਡ ਹੀ ਹੈ। ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਕੇਵਲ ਇਕ ਧਰਮ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਵੱਖੋਂ ਵੱਖਰੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਮਿਸਾਲਾਂ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਇਕ ਬੋਲੀ ਤੇ ਸਭਿਆਚਾਰ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਵੱਖੋਂ ਵੱਖਰੇ ਕੌਮੀ ਦੇਸ਼ ਹੋਣ ਦੀਆਂ ਮਿਸਾਲਾਂ ਵੀ ਮੌਜੂਦ ਹਨ। ਅੱਜ ਸਿੱਖ ਸੰਘਰਸ਼ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਹੈ ਤੇ ਇਹਦੀ ਬੁਨਿਆਦ 'ਸਿੱਖ ਇਕ ਵੱਖਰੀ ਕੌਮ' ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ। ਪਰ ਕਲ ਅਗਰ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਖਿੱਤੇ ਵਿਚ ਇੰਨਾ ਫੈਲ ਜਾਏ ਕਿ ਕਿਸੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੀ ਧਾਰਨੀ ਹੋ ਜਾਏ ਤਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਦੂਜਾ ਦੇਸ਼ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਧਰਮ ਦੀ ਸਾਂਝ ਹੋਵੇਗੀ ਪਰ ਬਾਕੀ ਸਭ ਕੁਝ ਵੱਖਰਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਕੌਮ ਅਤੇ ਧਰਮ ਸਮ-ਅਰਥੀ ਨਹੀਂ ਹਨ ਤਾਂ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਕੌਮੀ ਸਾਂਝ, ਧਰਮ ਦੀ ਸਾਂਝ ਨੂੰ ਨਕੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਪਸ ਵਿਚ ਸਬੰਧ ਹੋ ਵੀ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤੇ ਨਹੀਂ ਵੀ। ਮੁਸਲਮਾਨ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਇਸ ਵੇਲੇ ਕੋਈ 44 ਦੇ ਕਰੀਬ ਹੈ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਖਿੱਤਿਆਂ, ਬੋਲੀਆਂ, ਸਭਿਆਚਾਰਾਂ, ਰਾਜਸੀ ਵਿਚਾਰਾਂ ਤੇ ਰਾਜ ਬਣਤਰਾਂ ਨਾਲ ਹੈ। ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਉਹ ਆਪਣੇ ਵਿਚ ਇਕ ਸਾਂਝ ਜ਼ਰੂਰ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹਨ

ਤੇ ਇਸ ਦਾ ਇਜ਼ਹਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ, 'ਇਸਲਾਮਿਕ ਕਾਨਫਰੰਸ' ਨਾਮ ਦੀ ਜਥੇਬੰਦੀ ਬਣਾ ਕੇ ਕੀਤਾ ਵੀ ਹੈ।

ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਸਾਂਝੇ ਕੌਮੀ ਲਛਣਾਂ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰਨ ਤੋਂ ਬਾਦ ਮੇਰਾ ਇਹ ਵੀਰ ਇਕ ਸੁਆਲ ਉਠਾਂਦਾ ਹੈ, 'ਪਰ ਸੁਆਲ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਹੀ ਕੌਮੀ ਲਛਣਾਂ ਪੱਖੋਂ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀ, ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਗੈਰ ਸਿੱਖ ਵਸੋਂ ਨਾਲ ਵੀ ਕੋਈ ਸਾਂਝ ਬਣਦੀ ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ?' ਫਿਰ ਇਸ ਸੁਆਲ ਦਾ ਉਹ ਆਪ ਹੀ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, 'ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਤਕੜਾ ਹਿੱਸਾ ਧਾਰਮਿਕ ਭਾਵਨਾ ਅਧੀਨ ਇਸ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਸਪੱਸ਼ਟ ਨਾਂਹ ਵਿਚ ਹੀ ਦੇਵੇਗਾ।' ਮੇਰੇ ਵੀਹ ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਕੁਝ ਵੀਰ ਅਜ ਅਗਿਆਨ ਵੱਸ ਜਾਂ ਬਦਲੇ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਵਿਚ ਧਾਰਮਿਕ ਤੰਗ ਨਜ਼ਰੀ ਦਾ ਖੁਲ੍ਹਾ ਮੁਜਾਹਰਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਪਰ ਸਿਧਾਂਤਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਿੱਖ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦੀ ਵੀ ਤੰਗ ਨਜ਼ਰੀ ਦੀ ਕੋਈ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਵਿਚ, ਹਿੰਦੂ ਨੂੰ ਹਿੰਦੂ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਨੂੰ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਕਿਤੇ ਵੀ ਭੰਡਿਆ ਨਹੀਂ ਗਿਆ। ਜਿਥੇ ਵੀ ਆਲੋਚਨਾ ਹੈ, ਮਾੜੇ ਕਰਮਾਂ ਕਰਕੇ ਹੈ। ਪੁਰਾਤਨ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚੋਂ ਵੀ, ਸਿੱਖਾਂ ਵਲੋਂ ਧਾਰਮਿਕ ਤੰਗ ਨਜ਼ਰੀ ਦੇ ਰਵਾਈਏ ਦੀ ਕੋਈ ਮਿਸਾਲ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ। ਪੰਜਾਬੀ ਮੁਸਲਮਾਨ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਵੱਖ ਹੋ ਚੁਕੇ ਹਨ, ਪੰਜਾਬੀ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੀ ਵੀ ਇੱਕ ਵੱਡੀ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਨੇ ਸਿੱਖ ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਕਾਰਨ, ਪੰਜਾਬੀਅਤ ਨਾਲੋਂ ਆਪਣਾ ਨਾਤਾ ਤੋੜ ਲਿਆ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਜਥਾਨ ਤੇ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦੀ ਵਿਰਾਸਤ ਕੇਵਲ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਹੀ ਸਾਂਭੀ ਹੈ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਗੈਰ ਸਿੱਖ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਸਮਸਿਆ ਬਹੁਤ ਮਾਮੂਲੀ ਕਿਸਮ ਦੀ ਹੀ ਰਹਿ ਗਈ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਸਿਧਾਂਤ ਤੇ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਸਹਿਣਸ਼ੀਲਤਾ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ, ਗੈਰ ਸਿੱਖ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਚਿੰਤਾ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਉਹ ਸਾਡੇ ਗਵਾਂਢ ਵਿਚ ਸਾਡੇ ਮਿੱਤਰਾਂ ਵਾਂਗ ਪੂਰੇ ਹਕੂਕਾਂ ਨਾਲ ਰਹਿ ਸਕਣਗੇ। ਅਸੀਂ ਗੈਰ ਸਿੱਖ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਕੋਲੋਂ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਉਮੀਦ ਰਖਾਂਗੇ ਕਿ ਉਹ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਬਜਾਏ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੀ ਦੋਸਤੀ ਦਾ ਰਾਹ ਦੁਣਨ। ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਬਣਨ ਤੋਂ ਬਾਦ ਵੀ, ਸਾਡੀ ਪੰਜਾਬੀਅਤ ਦੀ ਸਾਂਝ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ। ਸ਼ਾਹ ਮੁਹੰਮਦ ਤੇ ਨੰਦ ਲਾਲ ਨੂਰਪੁਰੀ ਸਾਡੇ ਆਪਣੇ ਹੀ ਹੋਣਗੇ। ਸਾਨੂੰ ਅੱਜ ਵੀ ਪੰਜਾਬੀਅਤ ਦੀਆਂ ਸਾਂਝਾਂ ਪਿਆਰੀਆਂ ਹਨ। ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੀਮਤ ਉਤੇ ਅਸੀਂ ਸਿੱਖੀ ਦੀਆਂ ਸਾਂਝਾਂ ਕੁਰਬਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹਾਂ। ਸਮੇਂ ਦਾ ਸੱਚ ਇਹੀ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖ ਇਕ ਵੱਖਰੀ ਕੌਮ ਹਨ ਤੇ ਇਹ ਕੌਮ ਹੀ ਪੰਜਾਬੀਅਤ ਦੀ ਅਸਲ ਵਾਰਿਸ ਹੈ। 'ਪੰਗਾਮ' ਦੇ ਜਨਵਰੀ 1988 ਦੇ ਅੰਕ ਵਿਚ, 29 ਨਵੰਬਰ, 1987 ਨੂੰ ਬਰਨਾਲੇ ਵਿਚ, ਪੰਜਾਬ ਮਸਲੇ 'ਤੇ ਹੋਈ ਇਕ ਗੋਸ਼ਟੀ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਛਪੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਪ੍ਰਿੰ: ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਸੇਖੋਂ ਨੇ ਕੀਤੀ ਸੀ।

ਇਸ ਰੀਪੋਰਟ ਵਿਚ ਡਾ: ਗੁਰਭਗਤ ਸਿੰਘ ਵਲੋਂ ਗੋਸ਼ਟੀ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹੇ ਗਏ ਪੇਪਰ ਦੇ ਕੁਝ ਹਿੱਸੇ ਛਾਪੇ ਗਏ ਹਨ, ਉਹ ਇਕ ਥਾਂ ਲਿਖਦੇ ਹਨ, 'ਪੰਜਾਬੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਕੀਮਤਾਂ ਅਤੇ ਲਖਸ਼ਾਂ ਦੇ ਸਿਰਜਣਹਾਰ, ਸਿੱਖ ਗੁਰੂ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗੀ ਅਤੇ ਪੈਰੋਕਾਰ ਹਨ, ਬਾਕੀ ਵਰਗਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਇਸ ਸੰਗਠਨ ਵਿਚ ਨਿਮਨ ਹੈ। ਇਹ ਨਿਮਨ ਸਥਾਨ ਕੀਮਤਾਂ ਦੇ ਸਿਰਜਣ ਵਜੋਂ ਹੈ, ਇਸ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਨਾ ਬਰਾਬਰੀ ਨਹੀਂ ਜੁੜੀ ਹੋਈ। ਅੱਗੇ ਚੱਲ ਕੇ ਇਕ ਹੋਰ ਥਾਂ ਡਾ: ਗੁਰਭਗਤ ਸਿੰਘ ਜੀ, 'ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸਿੱਖ ਪ੍ਰਧਾਨ ਪੰਜਾਬੀ ਕੌਮੀਅਤ...', ਸਬਦਾਵਲੀ ਦਾ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਥੇ ਆਕੇ 'ਸਿੱਖ ਕੌਮ' ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਪ੍ਰਧਾਨ ਪੰਜਾਬੀ ਕੌਮੀਅਤ' ਵਿਚ ਕੋਈ ਬਹੁਤਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ।

'ਪੰਗਾਮ' ਦੇ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚੇ ਸਾਰੇ ਅੰਕ ਅਤੇ ਕਾ: ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਕਿਤਾਬਚਾ ਪੜ੍ਹਕੇ ਮੈਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਨਕਸਲਬਾੜੀ ਲਹਿਰ ਦੇ ਪੰਗਾਮ ਗਰੁੱਪ ਦੀਆਂ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਭੁੱਲਾਂ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰਕੇ ਸਹੀ ਦਿਸ਼ਾ 'ਚ ਪੇਸ਼ ਕਦਮੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਸ ਪੇਸ਼ਕਦਮੀ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੇ ਬਹੁਤ ਨੇੜੇ ਲੈ ਆਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੇੜਤਾ 'ਚੋਂ ਮੈਨੂੰ ਭਵਿੱਖ ਲਈ ਕਾਫੀ ਅੱਛੀਆਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਥੇ ਮੈਂ ਇਹ ਨਹੀਂ ਭੁੱਲ ਰਿਹਾ ਕਿ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਲਹਿਰ ਤੇ ਨਕਸਲਬਾੜੀ ਲਹਿਰ (ਪੰਗਾਮ ਗਰੁੱਪ) ਦੀਆਂ ਵੱਖੋ ਵੱਖਰੀਆਂ ਵਿਚਾਰਧਾਰਕ ਬੁਨਿਆਦਾਂ ਹਨ। ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਮੇਰੇ ਖਿਆਲ ਮੁਤਾਬਕ ਸਾਂਝੇ ਦੁਸ਼ਮਣ ਵਿਰੁੱਧ ਤੇ ਸਾਂਝੇ ਹਿੱਤਾਂ ਵਿਚ, ਆਪਸੀ ਸਹਿਯੋਗ ਲਾਹੇਵੰਦਾ ਰਹੇਗਾ। 'ਪੰਗਾਮ' ਦੇ ਕਿਸੇ ਅੰਕ ਵਿਚ ਪੁਰਾਣੇ ਨਕਸਲਵਾੜੀ ਰਸਾਲਿਆਂ ਵਾਂਗ ਮੈਨੂੰ ਸਿੱਖ ਚਿੰਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਪ੍ਰੰਪਰਾਵਾਂ ਲਈ ਕੋਈ ਮਾੜਾ ਲਫਜ਼ ਨਹੀਂ ਲੱਭਾ। ਧਰਮ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਛੁਟਿਆਣ ਵਾਲੇ ਅੰਦਾਜ਼ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸਗੋਂ ਇਨਸਾਨੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਧਰਮ ਦੇ ਮਹੱਤਵ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਿੱਖਾਂ ਉਤੇ ਹੋ ਰਹੇ ਜੁਲਮਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਹਿੱਕ ਠੋਕ ਕੇ ਆਵਾਜ਼ ਬੁਲੰਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਜੁਝਾਰੂਆਂ ਦੀ ਉਸਾਰੂ ਢੰਗ ਨਾਲ ਆਲੋਚਨਾ ਵੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਲਾਹਿਆ ਵੀ ਗਿਆ ਹੈ। ਸੰਘਰਸ਼ ਅਤੇ ਸਿਆਸਤ ਸਬੰਧੀ ਕਈ ਗੱਲਾਂ ਐਸੀਆਂ ਵੀ ਪੜ੍ਹਨ ਨੂੰ ਮਿਲੀਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਮੇਰੀ ਸਹਿਮਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪਰ ਮਿਤਰਤਾ ਤੇ ਸਹਿਯੋਗ ਲਈ ਹਰ ਗੱਲ ਵਿਚ ਸਹਿਮਤੀ ਹੋਣੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਇਕ ਕਦਮ ਵੀ ਚੱਲ ਕੇ ਸਾਡੇ ਨੇੜੇ ਆਣ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਸਾਨੂੰ ਸਵਾਗਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤੇ ਇਸੇ ਭਾਵਨਾ ਵਿਚ ਮੈਂ 'ਪੰਗਾਮ ਗਰੁੱਪ' ਦੇ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੀ ਅਜਾਦੀ ਲਹਿਰ ਸਬੰਧੀ ਹਾਂ ਪੱਖੀ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦਾ ਸਵਾਗਤ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।

**“ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਹਰ ਹਿੰਦੂ, ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਇਜ਼ਤ ਬਚਾਉਣ ਲਈ
ਸਿਰ ਧੜ ਦੀ ਬਾਜੀ ਲਾ ਦੇਵੇਗਾ”**

“ਮੁੱਠੀ ਭਰ ਲੁਟੇਰੇ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਉਕਸਾ ਰਹੇ ਹਨ”

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕੁਝ ਸੂਝਵਾਨ ਹਿੰਦੂ ਵੀਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਉਸਾਰੀ ਗਈ ਨਵੀਂ ਜਥੇਬੰਦੀ “ਦੇਸ਼ ਪੰਜਾਬ ਨਿਆਂ ਫਰੰਟ” ਬਾਰੇ ਪਰਚੇ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਦੋ ਅੰਕਾਂ ਵਿਚ ਕੁਝ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। “ਨਿਆਂ ਫਰੰਟ” ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਭਾਈ-ਚਾਰੇ ਦੀਆਂ ਹੱਕੀ ਮੰਗਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਨਾਂ ਸਿਰਫ ਅਵਾਜ਼ ਉਠਾਉਣ ਸਗੋਂ ਉਹਨਾਂ ਮੰਗਾਂ ਨੂੰ ਪਰਵਾਨ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਜਦੋ-ਜਹਿਦ ਦੇ ਰਾਹ ਪੈਣ ਦਾ ਵੀ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਜਦੋਜਹਿਦ ਦੇ ਮੁਢਲੇ ਕਦਮ ਵਜੋਂ ਫਰੰਟ ਦੇ ਸਿਰ ਕੱਢ ਆਗੂਆਂ ਦੇ ਇਕ ਵਫਦ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਭਵਨ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੰਜ ਦਿਨਾਂ ਲਈ ਭੁੱਖ ਹੜਤਾਲ ਰੱਖੀ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੂੰ ਇਕ ਮੌਮ-ਰੰਡਮ ਦਿੱਤਾ ਜਿਸ ਵਿਚ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਕਤਲ ਕੇਸ ਵਿਚ ਝੂਠੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਫਸਾਏ ਗਏ ਸਿਮਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਸਮੇਤ ਸਾਰੇ ਪੰਜਾਬੀ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਰਿਹਾ ਕਰਨ, ਝੂਠੇ ਪੁਲਸ ਮੁਕਾਬਲੇ ਬੰਦ ਕਰਨ, 1984 ਦੇ ਦੰਗਿਆਂ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਦੇਣ, ਪੰਜਾਬ ਅੰਦਰ ਵੱਡੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਸਨਅਤ ਲਾਉਣ ਵਰਗੀਆਂ ਮੰਗਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ।

ਭੁੱਖ ਹੜਤਾਲ ਸਮੇਂ ਫਰੰਟ ਦੇ ਕਨਵੀਨਰ ਸ੍ਰੀ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸੂਦ ਨੇ ਜੋ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ, ਉਹ ਕਾਫੀ ਮਹੱਤਵ-ਪੂਰਨ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਮੰਗਾਂ ਲਈ ਲੜਨ ਵਾਸਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਅਕਾਲੀਆਂ ਦੇ ਸੱਦੇ ਦੀ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ। ਉਹਨਾਂ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇ ਅਕਾਲੀ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਮੰਗਾਂ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਸਮਝੋਤਾ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਜਿਸਦਾ ਸੂਬੇ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਦਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਪਾਰਟੀ ਅਜਿਹੇ ਸਮਝੋਤੇ ਦਾ ਡੱਟ ਕੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕਰੇਗੀ।

ਫਰੰਟ ਆਗੂਆਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕੇਂਦਰ ਦੇ ਪੰਜਾਬ ਪ੍ਰਤੀ ਪੱਖਪਾਤੀ ਵਤੀਰੇ ਵਿਰੁੱਧ ਆਪਣੇ ਸਿੱਖ ਭਰਾਵਾਂ ਦੇ ਮੋਢੇ ਨਾਲ ਮੋਢਾ ਜੋੜ ਕੇ ਘੱਲ ਕਰਨਗੇ ਅਤੇ “ਦਹਿਸ਼ਤਵਾਦ” ਦੇ ਰੋਲੇ-ਗੋਲੇ ਨੂੰ ਦੇਖਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਚੁੱਪ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ ਬੈਠਣਗੇ। ਫਰੰਟ ਆਗੂਆਂ ਮੁਤਾਬਕ “ਦਹਿਸ਼ਤਵਾਦ” ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਲਟਕ-ਦੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਨੂੰ ਹੱਲ ਨਾ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਹੈ।

ਜੇ ਵਿਤਕਰੇ ਅਤੇ ਵੰਚਿਤ ਹੋਣ ਦੀ ਪਾਈ ਜਾਂਦੀ ਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਦਲੇਰਾਨਾ ਸਿਆਸੀ ਕਦਮ ਚੁੱਕਕੇ ਦੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ “ਦਹਿਸ਼ਤਵਾਦ” ਆਪਣੇ ਆਪ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ।

ਸ਼ਿਵ ਸੈਨਾ ਵਰਗੀਆਂ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਬਾਰੇ ਫਰੰਟ ਆਗੂਆਂ ਦੀ ਸਮਝ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਆਪਣੇ ਸੂਬੇ ਦੀਆਂ ਗਦਾਰ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮਸਲਿਆਂ ਬਾਰੇ ਬੋਲਣ ਦਾ ਕੋਈ ਹੱਕ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਭਵਨ ਦੇ ਮੁਹਰੇ ਭੁੱਖ ਹੜਤਾਲ ਰੱਖਣ ਲਈ ਰਵਾਨਾ ਹੋਣ ਸਮੇਂ ਫਰੰਟ ਦੇ ਪਰਧਾਨ ਸ੍ਰੀ ਅਜੋਕ ਪਰਭਾਕਰ ਨੇ ਗੁਟਦਵਾਰਾ ਫਤਹਿਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਜੋ ਭਾਸ਼ਨ ਦਿੱਤਾ ਉਸਦੇ ਕੁਝ ਹਿੱਸੇ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ :-

ਪਰਮ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਪੰਜਾਬੀ ਵੀਰੋ !

“ਜੋ ਗੱਲਾਂ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਦਿਲੋਂ ਸਾਂਝੀਆਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ, ਉਹ ਉਹੀ ਗੱਲਾਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਬਾਉਣ ਜਾਂ ਤੋੜ ਮਰੋੜ ਕੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਸਾਡੇ ਸਾਂਝੇ ਦੁਸ਼ਮਣ ਦੀ ਇਕ ਗਹਿਰੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਹੈ। ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਬਹਾਦਰ ਸਿੱਖ ਵੀਰਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਸ਼ੱਕ ਪੈਦਾ ਕਰਨਾ, ਸਿੱਖ ਵੀਰਾਂ ਦੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਨਫਰਤ ਪੈਦਾ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਫਿਰ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਨੂੰ ਭੰਡਣਾ ਇਹ ਸਾਡੇ ਦੁਸ਼ਮਣ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਹੱਥ ਕੰਡਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਹੱਥਕੰਡੇ ਨੂੰ ਫੇਲ੍ਹ ਕਰਨਾ ਹੈ।

ਜਿਸ ਧਰਤੀ ਉਤੇ ਆਪਾਂ ਅੱਜ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ ਹਾਂ, ਇਹ ਖੁਦ ਸਿੱਖ ਵੀਰਾਂ ਦੀਆਂ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਮਿਸਾਲ ਹੈ। ਮੁਗਲ ਰਾਜ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਉਦੋਂ ਹੀ ਹਿੱਲ ਗਈਆਂ ਸਨ ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਮਾਸੂਮ ਪਰ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਨੇ ਇਥੇ ਸ਼ਹੀਦੀ ਪਾਈ ਸੀ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਹੁਣ ਜੋ ਕੰਮ ਅਸੀਂ ਲੰ ਕੇ ਤੁਰੇ ਹਾਂ, ਸਾਡੇ ਦਿਲ ਦੀ ਅਵਾਜ਼ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਤੋਂ ਦੁੱਕਵਾਂ ਅਸਥਾਨ ਇਸ ਲਈ ਕੋਈ ਹੋਰ ਹੋ ਗੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ।

ਸਾਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਦਾ ਮਿਹਰ ਭਰਿਆ ਹੱਥ ਸਾਡੇ ਸਿਰਾਂ ਉਤੇ ਰਹੇਗਾ ਅਤੇ ਤੁਹਾਡੇ ਅਥਾਹ ਪਿਆਰ ਅਤੇ ਸਹਿਯੋਗ ਸਦਕਾ ਅਸੀਂ ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਇਹ ਸਾਬਤ

ਕਰਕੇ ਦਿਖਾਵਾਂਗੇ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਉਤੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦਾ ਹੀ ਬੋਲਬਾਲਾ ਰਹੇਗਾ, ਨਾਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮੁਲਕ ਦੇ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦਾ ਗਿਆਨ ਤੱਕ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਸਵੀਡਨ ਦੇ ਪੈਸੇ ਉਤੇ ਪਲਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਵਿਰਸੇ ਦਾ ਤਾਂ ਕੀ, ਖੁਦ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੇ ਵਿਰਸੇ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕਿ ਕਿ ਸਿਕੰਦਰ ਵੀ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਆਪਣੀ ਈਨ ਨਾ ਮਨਵਾ ਸਕਿਆ।, ਤੁਰਕ ਇਸ ਦਾ ਵਾਲ ਵਿੰਗਾ ਨਾ ਕਰ ਸਕੇ, ਅੰਗਰੇਜ਼ ਜਿਸ ਦਾ ਲੋਹਾ ਮੰਨ ਕੇ ਵਾਪਸ ਚਲੇ ਗਏ ਕੀ ਇਸ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਮੁੱਠੀ ਭਰ ਲੁਟੇਰਿਆਂ ਦਾ ਗਰੋਹ ਦਬਾਅ ਸਕੇਗਾ। ਇਹ ਮੁੱਠੀ ਭਰ ਲੁਟੇਰੇ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਸਿੱਖਾ ਵਿਰੁੱਧ ਉਕਸਾ ਰਹੇ ਹਨ।

ਅੱਜ ਸਿੱਖ ਵੀਰਾਂ ਉਤੇ ਭੀੜ ਬਣੀ ਹੈ ਤਾਂ ਕੀ ਸਾਡਾ ਫ਼ਰਜ਼ ਨਹੀਂ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਹਾਅ ਦਾ ਨਾਅਰਾ ਮਾਰੀਏ। ਜੇ ਅਸੀਂ ਅੱਜ ਆਪਣੇ ਸਿੱਖ ਵੀਰਾਂ ਦੀ ਦੁੱਖ ਦੀ ਘੜੀ ਵਿਚ ਇਹਨਾ ਨਾਲ ਨਾ ਖੜੇ ਹੋਏ ਤਾਂ ਕੀ ਸਾਡੀ ਜ਼ਮੀਰ ਸਾਨੂੰ ਲਾਅਨਤਾ ਨਹੀਂ ਪਾਏਗੀ? ਕੀ ਇਤਿਹਾਸ ਅਤੇ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਨਸਲਾਂ ਸਾਨੂੰ ਮੁਆਫ਼ ਕਰਨਗੀਆਂ? ਕੀ ਇਸ ਤੁਹਮਤ ਤੋਂ ਅਸੀਂ ਬਚਣਾ ਹੋ ਜਾਂ ਨਹੀਂ?

ਖੇਰ ਗੱਲਾਂ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਹਨ। ਮੈਂ ਹਰ ਸਿੱਖ ਨੇਤਾ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਹਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਬੜਾ ਦੁੱਖ ਹੋਇਆ ਕਿ ਉਹ ਆਪਸ ਵਿਚ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਵੇਰੀ ਬਣੇ ਬੈਠੇ ਨੇ। ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਭ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕਰਦਾ ਹੀ ਕਿ ਵੀਰੋ ਘਰ ਦੀ ਛੁੱਟ ਖਤਮ ਕਰੋ। ਆਪਣੇ ਬਾਪ ਦਾਦਿਆਂ ਦੀਆਂ ਦਾੜੀਆਂ ਦਾ ਨਿਰਾਦਰ ਨਾ ਕਰੋ। ਦੁਸ਼ਮਣ ਤੁਹਾਡਾ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਹੈ। ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਉਸ ਵਿਰੁੱਧ ਆਵਾਜ਼ ਉਠਾਓ। ਦੁਸ਼ਮਣ ਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਤੁਹਾਡਾ, ਬਲਕਿ ਲੁਟੇਰਿਆਂ ਦਾ ਉਹ ਗਰੋਹ ਹੈ ਜੋ ਸਾਰੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਨੂੰ ਇਕ ਕੇਂਸਰ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅੰਦਰੋਂ-ਅੰਦਰੀ ਖਾਈ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਦੁਸ਼ਮਣ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਨਹੀਂ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਹੈ, ਪਹਿਲਾਂ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਸੀ, ਹੁਣ ਰਾਜੀਵ ਹੈ। ਉਸ ਵਿਰੁੱਧ ਆਵਾਜ਼ ਉਠਾਓ। ਸਾਰਾਂ ਦੇਸ਼ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਹੋਏਗਾ। ਹੁਣ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਇਸ ਗਰੋਹ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਸਿੱਖ ਵੀਰੋ ਤੁਹਾਨੂੰ ਅੱਗੇ ਆਉਣਾ ਪਏਗਾ। ਲੜਾਈ ਤੁਹਾਡੀ ਹਿੰਦੂਆਂ ਨਾਲ ਤਾਂ ਕਦਾਚਿਤ ਨਹੀਂ। ਲੜਾਈ ਨਹਿਰੂ ਪਰਿਵਾਰ

ਨਾਲ ਹੈ। ਇਹ ਪਰਿਵਾਰ ਚੰਦੂ ਦਾ ਪਰਿਵਾਰ ਹੈ, ਪਰ ਹਿੰਦੂਆਂ ਵਿਚੋਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਭਾਈ ਬਿਧੀ ਚੰਦ ਵੀ ਮਿਲਣਗੇ। ਅੱਜ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੇ ਘੋੜੇ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਸ਼ਾਨ ਦਿੱਲੀ ਬੈਠੇ ਲੁਟੇਰੇ ਫਿਰ ਲੁੱਟ ਰਹੇ ਹਨ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੁਆਉਂਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਹਿੰਦੂ ਕੌਮ ਵਿਚੋਂ ਫਿਰ ਭਾਈ ਬਿਧੀ ਚੰਦ ਉੱਠਣਗੇ। ਅਸੀਂ ਚਲੇ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਵੇਖਾਂਗੇ, ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੇ ਘੋੜਿਆਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਕਿੰਨੀ ਦੇਰ ਆਪਣੇ ਪਾਸ ਰੱਖ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਪਰ ਇਕ ਅਪੀਲ ਮੇਰੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਫਿਰ ਹੈ। ਆਓ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਚਲੀਏ। ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰੀਏ। ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਬੋਲ ਬਾਲਾ ਕੁੱਲ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਸਥਾਪਤ ਕਰੀਏ। ਸਾਂਝੇ ਦੁਸ਼ਮਣ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰੀਏ। ਦੇਸ਼ ਦੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਸਮਝਾਵਾਂਗੇ।

ਹਾਂ ਇਕ ਗੱਲ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਹੋਰ ਕਹਿਣੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਜਲੰਧਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰੈਸ ਦਾ ਇਕ ਫਿਰਕੂ ਤਬਕਾ ਅਕਸਰ ਹਿੰਦੂਆਂ ਅਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚ ਪਾੜਾ ਪਾਉਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਪ੍ਰੈਸ ਅਕਸਰ ਇਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਲੜਾਈ ਵਿਚ ਅਕਾਲੀ ਹਿੰਦੂਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦੇ। ਪੰਜਾਬ ਸਾਡੀ ਮਾਂ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਇਸ ਦੇ ਵੱਡੇ ਪੁੱਤਰ ਹਨ, ਹਿੰਦੂ ਇਸ ਦੇ ਛੋਟੇ ਪੁੱਤਰ ਹਨ ਪਰ ਹਨ ਦੋਵੇਂ ਹੀ ਇੱਕ ਮਾਂ ਦੇ ਪੁੱਤਰ। ਮੈਂ ਉਸ ਪ੍ਰੈਸ ਨੂੰ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਇਹ ਪੁੱਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਦੋਂ ਮਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਬਲਾਤਕਾਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੋਏ ਅਤੇ ਵੱਡਾ ਭਰਾ ਉਸ ਦੀ ਇੱਜ਼ਤ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਲੜ ਰਿਹਾ ਹੋਏ ਤਾਂ ਕੀ ਛੋਟੇ ਭਰਾ ਨੂੰ ਮਾਂ ਦੀ ਇੱਜ਼ਤ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਕਿਸੇ ਨਿਉਂਦੇ ਦੀ, ਕਿਸੇ ਸੱਦੇ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ? ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਹਰ ਹਿੰਦੂ ਵੀਰ ਆਪਣੇ ਸਿੱਖ ਭਰਾ ਨਾਲ ਰੱਲ ਕੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਇਜ਼ਤ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਸਿਰ ਧੜ ਦੀ ਬਾਜ਼ੀ ਲਾ ਦੇਵੇਗਾ।”

‘ਦੇਸ਼ ਪੰਜਾਬ ਨਿਆਂਏ ਵਰੰਟ’ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਦੇ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਕਾਬਲੇ ਤਾਰੀਫ਼ ਹਨ। ਸ੍ਰੀ ਅਸ਼ੋਕ ਪ੍ਰਭਾਕਰ ਵਲੋਂ ਪ੍ਰਗਟਾਏ ਗਏ ਜਜ਼ਬਾਤਾਂਦਾ ਅਸੀਂ ਤਹਿ ਦਿਲੋਂ ਸਤਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਯਕੀਨ ਦਿਵਾਉਂਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਵਲੋਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਵਿਚ ਚੁੱਕੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਦਮ ਦੀ ਅਸੀਂ ਤੇ ਸਾਡੇ ਪਾਠਕ ਡੱਟਵੀਂ ਹਮਾਇਤ ਕਰਨਗੇ। ✖

ਜੰਮੂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਪੀਪਲਜ਼ ਲੀਗ ਦਾ ਐਲਾਨ “ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਆਪਾ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਹੱਕ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ”

ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਹਾਕਮਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਬਦਜਨੀ ਦਿਨੋਂ ਦਿਨ ਵਧਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਪਤਾ ਆਏ ਦਿਨ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਜਥੇਬੰਦੀ ਵਲੋਂ ਸਰਕਾਰੀ ਜ਼ਬਰ ਵਿਰੁੱਧ ਕਸ਼ਮੀਰ ਬੰਦ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ਸੱਦੇ ਨੂੰ ਮਿਲ ਰਹੇ ਭਰਵੇਂ ਹੁੰਗਾਰਿਆਂ ਤੋਂ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਮੌਜੂਦਾ ਫਾਰੂਖ ਹਕੂਮਤ ਲਗਾਤਾਰ ਸਿਆਸੀ ਨਿਖੇੜੇ ਦੀ ਹਾਲਤ 'ਚ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਲੋਕ ਅਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਤਾੱਘ ਨਾਲ ਉਥਲ ਰਹੇ ਹਨ। ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਨੌਜਵਾਨਾਂ 'ਚ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਸੋਝੀ ਵਧਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਲੜਾਈ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਵੋਟਾਂ ਨੇ ਨਹੀਂ ਬੰਦੂਕਾਂ ਨੇ ਕਰਨਾ ਹੈ।

ਜਿਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਅਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਲੜਾਈ ਅਗੇ ਵੱਧ ਰਹੀ ਹੈ ਤਿਵੇਂ ਤਿਵੇਂ ਭਾਰਤੀ ਹਾਕਮਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ 'ਚ ਰੁਝਿਆ ਹੋਇਆ ਸਰਮਾਏਦਾਰੀ ਪਰੋਸ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਲੜਾਈ ਨੂੰ ਬਦਨਾਮ ਕਰਨ ਲਈ ਆਪਣਾ ਪੂਰਾ ਟਿੱਲ ਲਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਵੀ ਕਦੇ ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਖਾੜਕੂ ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ., ਪੁਲਿਸ ਜਾਂ ਦਿਲੀ ਦਰਬਾਰ ਦੇ ਝੱਲੀ ਜੁਕਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਕੋਈ ਹਮਲਾਵਰ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਅਕੇਤੀ ਭਾਰਤੀ ਪਰੋਸ 'ਚ ਹਮੇਸ਼ਾ ਉਸਨੂੰ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਟਰੇਡ ਦਹਿਸ਼ਤਗਤਦਾ ਜਾਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਪੱਖੀਆਂ ਵਲੋਂ ਕੀਤੀ ਭੰਨਤੋੜ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਨਾਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਧਾਰਮਿਕ ਰੰਗਤ ਦੇ ਕੇ ਫਿਰਕੂ ਪੁੱਠ ਚਾੜ੍ਹਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਅਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਲੜਾਈ ਲੜ ਰਹੀਆਂ ਅੱਡ ਅੱਡ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਲਗਾਤਾਰ ਆਪਣੇ ਬਿਆਨਾਂ ਰਾਹੀਂ ਭਾਰਤ 'ਚ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਅੱਡ ਅੱਡ ਕੌਮਾਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ 'ਚੋਂ ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਗਲਤ ਫਹਿਮੀਆਂ ਦੂਰ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਭਾਰਤੀ ਪਰੋਸ ਜਾਣ ਬੁੱਝ ਕੇ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਬਿਆਨਾਂ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰ ਦੇਂਦਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਵੀ ਕਦੇ ਕਦਾਈਂ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਦਰੁਸਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਖਬਾਰ ਦੇ ਪੰਨਿਆਂ 'ਚ ਆ ਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਕਾਫੀ ਸਮਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਸੀਂ ‘ਜਨਤਕ ਪੈਗਾਮ’ 'ਚ ‘ਜੰਮੂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਲਿਬਰੇਸ਼ਨ ਫਰੰਟ’ ਦੇ ਮੁਖੀ ਅਮਾਨੁਲਾ ਖਾਂ ਦੀ ਇਕ ਮੁਲਾਕਾਤ ਛਾਪੀ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਸਨੇ ਭਾਰਤ ਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੋਹਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ

ਤੋਂ ਅਲਹਿਦਾ ਅਜ਼ਾਦ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੀ ਵਕਾਲਤ ਕੀਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਆਪਾ ਨਿਰਣੇ ਦੇ ਹੱਕ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਹੇਠਾਂ ਅਸੀਂ ਜੰਮੂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਪੀਪਲਜ਼ ਲੀਗ ਦੇ ਬਾਨੀ ਮੈਂਬਰਾਂ ‘ਚੋਂ ਇਕ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਅਜੀਜ਼ ਸ਼ੇਖ ਵਲੋਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਕੁਝ ਸੁਆਲਾਂ ਦੇ ਜੁਆਬ ਛਾਪ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਹ ਸੁਆਲ ਜੁਆਬ 3 ਜੁਲਾਈ, 1989 ਦੇ ਟਾਈਮਜ਼ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ‘ਚ ਛਪੇ ਹਨ। ਕੁਝ ਮਹੀਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਪੀਪਲਜ਼ ਲੀਗ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਫਾਰੂਕ ਸ਼ਾਹ ਰਹਿਮਾਨੀ ਦੇ ਫੜੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਦ ਸ਼ੇਖ ਅਜੀਜ਼ ਗੁਪਤਵਾਸ ਰਹਿ ਕੇ ਪੀਪਲਜ਼ ਲੀਗ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ।

‘ਜੰਮੂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਪੀਪਲਜ਼ ਲੀਗ’, ਜੰਮੂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੀ ਅਜ਼ਾਦੀ ਲਈ ਲੜ ਰਹੇ ਸੰਗਠਨਾਂ ‘ਚੋਂ ਇਕ ਹੈ। ਇਸਦੇ ਕਈ ਕਾਰਕੁੰਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ‘ਤੇ ਬੰਬ ਧਮਾਕਿਆਂ ਤੇ ਪੁਲਿਸ ਤੇ ਸੀ. ਆਰ. ਪੀ. ‘ਤੇ ਗੋਲੀਆਂ ਚਲਾਉਣ ਦੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ‘ਚ ਹੱਥ ਹੋਣ ਦਾ ਸ਼ੱਕ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਗੁਪਤਵਾਸ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ‘ਚੋਂ ਕਈਆਂ ਦੇ ਸਿਰਾਂ ‘ਤੇ ਤੀਹ ਤੀਹ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਦੇ ਇਨਾਮ ਵੀ ਐਲਾਨੇ ਜਾ ਚੁਕੇ ਹਨ। ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਜੁਆਬ ਵੀ ਪੱਤਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਉਸਨੂੰ ਕਿਸੇ ਗੁਪਤ ਸੰਪਰਕ ਸੂਤਰ ਰਾਹੀਂ ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ‘ਚ ਸੁਆਲ ਭੇਜ ਕੇ ਮੰਗਵਾਏ ਗਏ ਹਨ। (ਸੰਪਾਦਕ)

? ਪਿਛਲੇ 6 ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੋਂ ਕਸ਼ਮੀਰ ‘ਚ ਵੱਖਵਾਦੀ ਹਿੰਸਾ ਦਾ ਜ਼ੋਰ ਬੜਾ ਵਧਿਆ ਹੈ। ਤੁਹਾਡੀ ਜਥੇਬੰਦੀ ਵਲੋਂ ਵੀ ਬੰਦ ਦੇ ਕਈ ਸੱਦੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਇਸਦਾ ਕੀ ਕਾਰਨ ਹੈ? ਤੁਸੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਕੀ ਹੋ?

— ਇਹ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਵਲੋਂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਫੌਜੀ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਰੋਸ ਜਾਹਰ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇ। ਇਤਿਹਾਸ ‘ਚੋਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਅਨੇਕਾਂ ਮਿਸਾਲਾਂ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ ਜਦੋਂ ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮੁਕਤੀ ਲਈ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ। ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਦੇ ਲੋਕ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਕਿ 40 ਸਾਲ ਬਾਦ ਵੀ ਭਾਰਤੀ ਹਕੂਮਤ ਇਸ ਸੰਘਰਸ਼ ਨੂੰ ਕੁਚਲਣ ‘ਚ ਸਫਲ ਨਹੀਂ ਹੋਈ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਹੁਣ ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਲੋਕ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਾਰਤ ਵਿਰੁੱਧ ਬਾਗੀ ਹੋ ਚੁਕੇ ਹਨ। ‘ਜਾਡਾ’ ਨਿਸ਼ਾਨਾ

ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੀ ਅਜ਼ਾਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਆਤਮ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਹੱਕ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ। ਇਹ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਲਹਿਰ ਹੈ ਅਤੇ ਅੱਲਾ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਹੈ। ਉਹ ਦਿਨ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਆਪਣਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲਵਾਂਗੇ।

? ਤੁਹਾਡੀ ਜਥੇਬੰਦੀ ਕਸ਼ਮੀਰ ਸਮੱਸਿਆ ਦਾ ਸ਼ਾਂਤ-ਮਈ ਹੱਲ ਚਾਹੁੰਦੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਪਰ ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪੀਪਲਜ਼ ਲੀਗ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਅਨੇਕਾਂ ਬੰਬ ਧਮਾਕਿਆਂ ਤੇ ਗੋਲੀਆਂ ਚਲਾਉਣ ਦੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ 'ਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਸ਼ਾਂਤਮਈ ਸੰਘਰਸ਼ ਤੋਂ ਇਹ ਮੌੜਾ ਕਿਉਂ?

— ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਲੋਕ ਆਪਾਸ਼ਾਹੀ (ਤਾਨਾਸ਼ਾਹੀ) ਵਿਰੁੱਧ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਹ ਡੋਗਰਾ ਰਾਜੇ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਹੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਤੇ ਅਜੇ ਵੀ ਜਾਰੀ ਹੈ। ਇਹ ਪਹਿਲਾਂ ਸ਼ਾਂਤਮਈ ਲਹਿਰ ਸੀ ਤੇ ਅਸੀਂ ਆਪਣਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ 1947 'ਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਸਾਂ। ਪਰ ਸੇਖ ਅਬਦੁੱਲਾ ਵਰਗੇ ਸਾਡੇ ਲੀਡਰਾਂ ਨੇ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਧੱਖਾ ਕੀਤਾ।

ਆਪਾ ਨਿਰਣੇ ਦੇ ਹੱਕ ਲਈ ਸੰਘਰਸ਼ ਨੂੰ ਯੂ.ਐਨ. ਵੀ ਮਾਨਤਾ ਦੇਂਦਾ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੋਵੇਂ ਯੂ.ਐਨ.ਓ. ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਹਨ। ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਭਾਰਤ ਸਾਨੂੰ ਸਾਡਾ ਹੱਕ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅਸਲ ਵਿਚ ਸਾਡੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਨੂੰ ਤਾਕਤ ਦੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਕੁਚਲਣ ਦੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਸਾਡੇ ਸਾਰੇ ਸ਼ਾਂਤ ਮਈ ਢੰਗ ਤਰੀਕੇ ਅਸਫਲ ਹੋ ਗਏ ਹਨ ਤਾਂ ਲੋਕਾਂ ਤੇ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਪੜ੍ਹੇ ਲਿਖੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਕੋਲ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਸੰਘਰਸ਼ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ ਚਾਰਾ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ। ਨਾਲੇ ਭਾਰਤ ਨੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿਚ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਨੂੰ ਮਹਿਜ਼ ਇਕ ਢੰਕੋਜ ਬਣਾ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਮੁੱਢ ਤੋਂ ਹੀ ਸਾਨੂੰ ਵੋਟ ਦੇਣ ਦੇ ਆਪਣੇ ਹੱਕ ਤੋਂ ਵੀ ਵਾਂਝੇ ਰਖਿਆ ਗਿਆ। ਇਕੱਠੇ 1977 ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਚੋਣਾਂ 'ਚ ਹੋਰਾ ਫੇਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਤਾਂ ਕਿ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਕੱਠਪੁਤਲੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸਾਡੇ 'ਤੇ ਠੱਸਿਆ ਜਾ ਸਕੇ। 1987 ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ 'ਚ ਵੱਡੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਹੋਈ ਹੋਰਾਫੇਰੀ ਲੋਕਾਂ 'ਚ ਮੌਜੂਦ ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਦਾ ਇਕ ਮੁੱਖ ਕਾਰਨ ਹੈ।

? ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਸ਼ਾਂਤਮਈ ਸੰਘਰਸ਼ ਵਿੱਢ ਕੇ ਜਮਹੂਰੀ ਹੱਕਾਂ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਵਿਰੁੱਧ ਲੋਕ ਰਾਏ ਪੈਦਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ?

— ਜੰਮੂ-ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕਦੀ ਵੀ ਆਪਣੀ

ਅਜ਼ਾਦ ਇੱਛਾ ਪ੍ਰਗਟਾਉਣ ਦੀ ਖੁੱਲ੍ਹ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਅਸੀਂ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਨਾਂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਤੋਂ ਹੀ ਅਣਜਾਣ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਇਕ ਪੁਲੀਸ ਰਾਜ ਵਿਚ ਰਹਿ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਹਰਿਆਣਾ ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ, ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਵਲੋਂ ਦਿੱਤੇ ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਫਤਵੇ ਨੂੰ ਤਾਂ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਮੰਨ ਸਕਦੀ ਹੈ ਪਰ ਜੰਮੂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਚੋਣ ਫਤਵੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ। ਜੰਮੂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ 1947 ਤੋਂ ਹੀ ਇਸ ਹੱਕ ਤੋਂ ਵਾਂਝਿਆ ਰਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਬਿਜਲੀ ਦੀਆਂ ਦਰਾਂ 'ਚ ਵਾਧੇ ਵਿਰੁੱਧ ਲੋਕਾਂ 'ਚ ਅਥਾਹ ਗੁੱਸਾ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਪਿਛਲੇ 40 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਘਾਟੀ 'ਚ ਲਗਾਤਾਰ ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਸਖਤ ਥੁੜ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਇਸ ਗੱਲ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਹੈ ਕਿ ਜੰਮੂ-ਕਸ਼ਮੀਰ 'ਚ ਪਣ-ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਬੇਅੰਤ ਸਮਰੱਥਾ ਹੈ। ਪਰ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਬਿਜਲੀ ਦਰਾਂ 'ਚ ਵਾਧੇ ਵਿਰੁੱਧ ਰੋਸ ਦਾ ਜੁਆਬ ਗੋਲੀਆਂ ਨਾਲ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਉਸ ਸੰਘਰਸ਼ 'ਚ ਕਈ ਲੋਕ ਮਾਰੇ ਗਏ ਅਤੇ ਅਨੇਕਾਂ ਹੋਰ ਫੱਟੜ ਹੋਏ। ਪੁਲੀਸ ਅਤੇ ਅਫਸਰ ਸ਼ਾਹੀ ਨੇ ਭਾਰਤੀ ਹਕੂਮਤ ਦੇ ਏਜੰਟਾਂ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਿਹਾਰ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੇ ਇਥੇ ਹੀ ਰਹਿਣਾ ਹੈ। ਭਾਰਤੀ ਫੌਜ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਨ੍ਹਾ ਕੁ ਚਿਰ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਗੁੱਸੇ ਤੋਂ ਬਚਾ ਸਕੇਗੀ?

? ਆਪਣੇ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਕੇਂਦਰਤ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਕਰਨ ਦੀ ਬਜਾਏ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿਚ "ਅਜ਼ਾਦੀ ਲਹਿਰ" ਕਈ ਛੋਟੇ ਗਰੁੱਪਾਂ ਵਲੋਂ ਚਲਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਇੰਝ ਇਹ ਕਿੰਨਾ ਕੁ ਚਿਰ ਜਾਰੀ ਰੱਖੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ?

— ਸਾਡੀ ਲਹਿਰ ਇਕ ਜਨਤਕ ਲਹਿਰ ਹੈ। ਭਾਰਤੀ ਹਕੂਮਤ ਵਿਰੁੱਧ ਲੜਨ ਵਾਲੇ ਕਈ ਛੋਟੇ ਗਰੁੱਪ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਹਿਮਾਇਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦੀ ਤਰਜਮਾਨੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ! ਅਸੀਂ ਏਨਾ ਲੰਮਾ ਸਮਾਂ ਆਪਣਾ ਸੰਘਰਸ਼ ਜਾਰੀ ਰੱਖ ਸਕੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਤਕ ਲੜਦੇ ਰਹਾਂਗੇ।

? ਮਿਜ਼ੇ, ਗੋਰਖਿਆਂ ਅਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਵਲੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਸੰਘਰਸ਼ ਬਹੁਤਾ ਕੁਝ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ 'ਚ ਸਫਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਿਆ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਸੁਭਾਸ਼ ਘੀਸ਼ੀਗ ਅਤੇ ਲਾਲ ਡੀਂਗਾ ਨੂੰ ਗਲਬਾਤ ਰਾਹੀਂ ਸਮਝੌਤਾ ਕਰਨਾ ਹੀ ਪਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਹਾਲਤ 'ਚ ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਸੋਚਦੇ ਹੋ ਕਿ ਤੁਸੀਂ

ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਸੰਘਰਸ਼ ਰਾਹੀਂ ਆਪਣਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲਵੇਗੇ ?

— ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਪੱਤਰੇ ਫਰੋਲ ਕੇ ਦੇਖੋ। ਤੁਸੀਂ ਦੇਖੋਗੇ ਕਿ ਅੱਜ ਤਕ ਕੋਈ ਵੀ ਇਨਕਲਾਬ, ਹਿੰਸਾ ਬਿਨਾ ਸਫਲ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਫਰਾਂਸੀਸੀ ਇਨਕਲਾਬ, ਵੀਅਤਨਾਮ ਦੀ ਅਜ਼ਾਦੀ ਜਾਂ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ 'ਚੋਂ ਰੂਸੀ ਫੌਜਾਂ ਦੀ ਵਾਪਸੀ—ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਲਹਿਰਾਂ 'ਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਸੰਘਰਸ਼ ਕੀਤਾ। ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ 'ਚੋਂ ਰੂਸੀ ਫੌਜਾਂ ਦੀ ਵਾਪਸੀ ਨਾਲ ਭਾਰਤ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਖੁੱਲਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ। ਸਰਬ ਸ਼ਕਤੀਮਾਨ ਅੱਲਾ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਹੈ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਹਰ ਹਾਲਤ 'ਚ ਆਪਣਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਰਹਾਂਗੇ।

? ਖੁਫੀਆ ਏਜੰਸੀਆਂ ਨੂੰ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੀ ਮੌਜੂਦਾ ਗਤਬਤ 'ਚ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਹੱਥ ਹੋਣ ਦੇ ਸਬੂਤ ਮਿਲੇ ਹਨ। ਇਹ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਆਪ ਵੀ ਸਰਹੱਦ ਪਾਰ ਕਰਕੇ ਭੰਨ ਤੋੜ ਦੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੀ ਸਿਖਲਾਈ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਆਏ ਹੋ। ਤੁਹਾਡੀ ਲਹਿਰ ਦੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਕਿਸ ਹੱਦ ਤਕ ਮਦਦ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ?

— ਡੋਗਰਾ ਰਾਜ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਸਰਹੱਦ ਚੋਂ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਦੇ ਸਾਡੇ ਭਰਾ ਵੀ ਕਸ਼ਟ ਭੋਗ ਰਹੇ ਹਨ। '1947 ਦਾ "ਇਨਕਲਾਬ" ਪੁੱਛ ਅਤੇ ਮੀਰਪੁਰ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਡੋਗਰੇ ਫੌਜੀ ਮਾਰੇ ਗਏ ਜਾਂ ਜਖਮੀ

ਹੋਏ ਸਨ।

ਸਾਨੂੰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ 'ਚ ਸਿਖਿਆ, ਲੈਣ ਦੀ ਕੋਈ ਬਹੁਰਤ ਨਹੀਂ। ਸਾਡੇ ਸੁਭਚਿੰਤਕ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ 'ਚ ਵੀ ਹਨ। ਨਾਲੇ ਭਾਰਤੀ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚਲੇ ਸਾਡੇ ਸੁਭਚਿੰਤਕ ਸਾਨੂੰ ਭੰਨ ਤੋੜ ਦੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ 'ਚ ਸਿਖਿਅਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸਾਨੂੰ ਅਸਲਾ ਅਤੇ ਹਥਿਆਰ ਵੀ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਨ।

? ਸ਼ੇਖ ਮੁਹੰਮਦ ਅਬਦੁੱਲਾ ਨੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਕਾਜ ਵਾਸਤੇ ਬਹੁਤ ਕਸ਼ਟ ਸਹੇ ਹਨ। ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਉਸਨੂੰ ਸ਼ੇਰੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੰਮੂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ 'ਚ ਉਸਦੇ ਰੋਲ ਬਾਰੇ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ?

— ਸ਼ੇਖ ਅਬਦੁੱਲੇ ਕੋਲ ਕੋਈ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਕੋਈ ਸਿਆਸੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਉਹ ਪੰਡਤ ਨਹਿਰੂ ਦੀ ਸਖ-ਸ਼ੀਅਤ ਤੋਂ ਏਨਾ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਸੀ ਕਿ ਉਸਨੇ ਉਸ ਅਗੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਥਿਆਰ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤੇ। ਜਦੋਂ ਤੋਂ ਤੀਹਵਿਆਂ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ 'ਚ ਸ਼ੇਖ ਅਬਦੁੱਲਾ ਨੇ ਉੱਤਰੀ ਸਰਹੱਦੀ ਸੂਬੇ ਦੀ ਯਾਤਰਾ 'ਚ ਨਹਿਰੂ ਦਾ ਸਾਥ ਦਿੱਤਾ ਉਹ ਲਗਪਗ ਨਹਿਰੂ ਦਾ ਗੁਲਾਮ ਹੀ ਬਣ ਗਿਆ, ਜਿਹੜਾ ਉਹ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਰਿਹਾ। ਸਿਆਸਤ 'ਚ ਹਰ ਵੇਲੇ ਕੁਝ ਮਸਲਿਆਂ 'ਤੇ ਸਮਝੌਤਾ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਇਹ ਸਮਝੌਤਾ ਬੁਨਿਆਦੀ ਅਸੂਲਾਂ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਲੋਕ ਉਸਨੂੰ ਇਸ ਕਰਕੇ ਕਦੀ ਵੀ ਮਾਫ ਨਹੀਂ ਕਰਨਗੇ।

(ਸਫਾ 11 ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਗੱਡੀਆਂ ਰੋਲਾਂ, ਬੱਸਾਂ ਤਾਂ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ ਆਪਣੀ ਜਾਇਦਾਦ ਬਚਾ ਲਈ ਹੈ। ਪਰ ਸਾਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਹੀ ਲਫਜ਼ ਸ੍ਰੀ ਮਾਢਾ ਨੇ ਵੀ ਕਹਿ ਦਿੱਤੇ। ਬੱਸ ਮਾਢਾ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੀ ਜੁਰਮ ਹੋ ਗਿਆ। ਸਾਧੂ ਰਾਮ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਕੁੱਟਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਮਗਰੋਂ ਹੀ ਸਰਕਾਰੀ ਪਾਲਤੂ ਗੁੱਡੇ ਐਸ. ਪੀ. ਓਜ ਵੀ ਉਸਨੂੰ ਪੈ ਗਏ। ਖੜੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਵਿਚ ਪੈ ਕੇ ਮਾਮਲਾ ਰਫਾ ਦਫਾ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤਾ। ਪਰ ਸਾਧੂ ਰਾਮ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਫਿਰਕੂ ਰੰਗਤ ਦੇ ਕੇ ਫਿਰਕੂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਭੜਕਾਉਣ ਲਈ ਮਨਘੜਤ ਕਹਾਣੀ ਘੜ ਲਈ ਕਿ ਲੱਕੜ ਮੰਡੀ ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਸਲਾਹ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਪੰਜ ਦਿਨ ਹੜਤਾਲ ਕਰਾਂਗੇ। ਇਸ ਦੀ ਫੂਕ ਸਿਟੀ ਇਨਸਪੈਕਟਰ ਸੁਦਰਸ਼ਨ ਲਾਲ ਦੇ ਕੰਨਾਂ ਵਿਚ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਲੱਕੜ ਮੰਡੀ ਵਿਖੇ ਹੜਤਾਲ ਹੋਵੇਗੀ। ਸਿਟੀ ਇਨਸਪੈਕਟਰ ਨੇ ਅਗਾਂਹ ਡੀ.

ਐਸ.ਪੀ. ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕੰਨਾਂ ਵਿਚ ਫੂਕ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀ। ਬਸ ਸਾਮ ਨੂੰ 6 ਵਜੇ ਪੁਲਸੀ ਜੀਪਾਂ ਆ ਧਮਕੀਆਂ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਮਾਢਾ ਨੂੰ ਸਿਟੀ ਥਾਨੇ ਲੈ ਗਏ ਜਿਥੇ ਕਈ ਬੱਸਾਂ ਦੇ ਮਾਲਕ, ਡਰਾਈਵਰ ਤੇ ਕੰਡਕਟਰ ਵੀ ਬੱਸਾਂ ਨਾ ਚਲਾਉਣ ਦੇ ਜੁਰਮ ਵਿਚ ਡੱਕੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਸਹਿਰੀਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਪੈ ਜਾਣ 'ਤੇ ਹੀ ਸ੍ਰੀ ਮਾਢਾ ਨੂੰ ਛੱਡਿਆ ਗਿਆ। ਬਟਾਲਾ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਗੁੱਡਾ ਗਤਦੀ ਪਹਿਲੀ ਜੁਲਾਈ ਨੂੰ ਹੋਰ ਖੁਲ੍ਹਕੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਗਈ। ਉਸ ਦਿਨ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪਰਾਈਵੇਟ ਬਸ ਨੂੰ ਅੱਡੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਵੜਣ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਜਿਹੜੀ ਬੱਸ ਭੁਲ ਭੁਲੇਖੇ ਆ ਵੀ ਗਈ ਉਸਨੂੰ ਫੜਕੇ ਥਾਨੇ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਤੇ ਦਲਾਲਾਂ ਰਾਹੀਂ ਪੈਸੇ ਲੈ ਕੇ ਬਾਮ ਨੂੰ ਛੱਡਿਆ ਗਿਆ।

ਇਸ ਲੋਕਤੰਤਰ ਵਿਚ ਅਜ਼ਾਦੀ ਕਿੱਥੇ ਹੈ ? ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਨਾਦਰਸ਼ਾਹੀ ਨੇ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਜੀਣਾ ਹਰਾਮ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਜਾਤਪਾਤ ਬਾਰੇ ਸੰਧੂ ਹੋਰਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ
ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਅੰਦਰ ਜਾਤਪਾਤ ਦੇ ਕੋਹੜ ਨੂੰ
ਸੌ ਪਰਦਿਆਂ ਨਾਲ ਵੀ ਨਹੀਂ ਛੁਪਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ

—ਕਿਸਤ ਨੰ: 2

ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਛਪਦੇ ਇਕ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਹਫ਼ਤਾਵਾਰ ਪਰਚੇ 'ਦੀ ਵੀਕ' ਦੇ 18 ਜੂਨ ਵਾਲੇ ਅੰਕ ਵਿਚ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਆਗੂਆਂ—ਹਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਅਤੇ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਇਕ ਗਲਬਾਤ ਛੱਪੀ ਹੈ। ਇਸ ਗਲਬਾਤ ਵਿਚ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਜਾਤ ਪਾਤ ਤੇ ਰੀਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਵਰਗੇ ਅਹਿਮ ਵਿਸ਼ਿਆਂ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਗਟਾਏ ਹਨ :

“ਭਾਰਤੀ ਵਿਧਾਨ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਵਿਧਾਨ ਵਿਚ ਪਛੜੀਆਂ ਅਤੇ ਪੱਟੀਦਾਰ (ਸ਼ਡਿਊਲਡ) ਜਾਤਾਂ ਲਈ ਰੀਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਦਰਜ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਕੇ ਭਾਰਤੀ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਸੈਂਕੜੇ ਸਾਲ ਪਿੱਛੇ ਧੱਕ ਦਿੱਤਾ ਹੈ... ਜਿਹੜੇ ਲੋਕ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੀਆਂ ਉੱਚੀਆਂ ਕਦਰਾਂ ਕੀਮਤਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਇਸ ਧਰਮ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ ਸਨ, ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਰੀਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਮੰਗਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ।”

“ਸਿੱਖ ਗੁਰੂਆਂ ਵਲੋਂ ਆਪਣੀਆਂ ਮਹਾਨ ਸਿੱਖਿਆਵਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਏਕੀਕਰਨ ਦੇ ਅਮਲ ਨੂੰ (ਰੀਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਨਾਲ) ਪੁੱਠਾ ਗੇੜਾ ਦੇ ਦਿਤਾ ਗਿਆ। ਦਸ ਗੁਰੂਆਂ ਦੀ ਕਹਿਣੀ ਅਤੇ ਕਰਨੀ ਇਕ ਸੀ। ਵਿਧਾਨ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਪਿਛੇ ਮੋੜ ਦਿੱਤਾ। ਬਰਾਬਰੀ, ਏਕਤਾ, ਮੇਲ ਮਿਲਾਪ ਅਤੇ ਸੁਝ ਬੂਝ ਦੀਆਂ ਰਵਾਇਤਾਂ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਦੀ ਥਾਂ ਗਲੇ ਸੜੇ ਜਾਤਪਾਤੀ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਮੁੜ ਜੀਵਤ ਕਰ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਇਸਨੇ ਹਿੰਦੂਵਾਦ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਪਸਾਰ ਨੂੰ ਅਥਾਹ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਇਆ।”

ਅਸੀਂ ਸਮਝਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਕੇਂਦਰ ਵਿਰੁੱਧ ਜਦੋਂਜਹਿਦ ਲਈ ਬਹੁਤ ਘਾਤਕ ਸਿੱਧ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਜਾਤਪਾਤ ਨੂੰ ਤੋੜਕੇ ਇਕ ਕਰਨ ਦੀ ਜਿਹੜੀ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਆ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਸੀ ਉਸਨੂੰ ਬਾਅਦ ਵਾਲੇ ਸਿੱਖ ਆਗੂ ਅਗਾਂਹ ਨਹੀਂ ਤੋਰ ਸਕੇ। ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਜਾਤਪਾਤ ਨੇ ਮੁੜ ਸਿੱਖ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਮਾਰੂ ਜਕੜ ਵਿਚ ਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਆਏ ਇਸ ਨਿਘਾਰ ਦਾ ਰੀਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸਬੰਧ ਨਹੀਂ।

ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਅੰਦਰ ਸਭ ਤੋਂ ਹੇਠਲੀਆਂ ਜਾਤਾਂ 'ਚੋਂ ਆਏ ਲੋਕ ਹਰ ਖੇਤਰ ਅੰਦਰ ਪਿਛਾਂਹ ਧੱਕੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਏਸੇ ਪਰਚੇ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਅੰਕ ਵਿਚ ਛਾਪੀ ਗਈ ਪਹਿਲੀ ਕਿਸਤ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਠੋਸ ਮਿਸਾਲਾਂ ਦੇ ਕੇ ਦਿਖਾਇਆ ਸੀ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਅੰਦਰ ਧਾਰਮਿਕ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਖੇਤਰ ਅੰਦਰ ਨੀਵੇਂ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਾਣੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਜਾਤਾਂ ਦੇ ਲੋਕ ਬਹੁਤ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੱਛੜੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਹੇਠਾਂ ਆਰਥਿਕ ਤੇ ਸਿਆਸੀ ਖੇਤਰ ਅੰਦਰਲੇ ਪਛੜੇਵੇਂ ਬਾਰੇ ਸੰਧੂ ਅਤੇ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਵਲੋਂ ਉਭਾਰੇ ਗਏ ਕੁਝ ਹੋਰ ਨੁਕਤਿਆਂ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

(—ਸੰਪਾਦਕ)

ਆਰਥਿਕ ਖੇਤਰ

ਜੇ ਅਸੀਂ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀ ਆਰਥਕ ਬਣਤਰ 'ਤੇ ਝਾਤ ਮਾਰੀਏ ਤਾਂ ਸਾਫ਼ ਇਸ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਦੌਲਤ ਦੇ ਸੌਮਿਆਂ 'ਤੇ ਜਿਹਨਾਂ ਮੁੱਠੀ ਭਰ ਸਿੱਖ ਸਰਦਾਰਾਂ ਨੇ ਜੱਫਾ ਮਾਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਉਹ ਸਾਰੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਉੱਚ-ਜਾਤੀਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਨ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ 'ਅਤਿ ਨੀਚ' ਜਾਤਾਂ ਦੇ 'ਦਸਾਂ ਨਹੁੰਆਂ' ਦੀ ਕਿਰਤ ਕਮਾਈ ਕਰਕੇ ਖਾਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਆਰਥਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧ ਲਤਾੜੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀ ਆਰਥਕ ਬਣਤਰ ਅੰਦਰ ਜਾਤ ਪਾਤ ਇਕ ਤਾਕਤਵਰ ਫੈਕਟਰ ਵਜੋਂ ਮੌਜੂਦ ਹੈ। ਇਹ ਕੋਈ ਰੀਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦਾ ਨਹੀਂ, ਸੈਂਕੜੇ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਦਾ ਵਰਤਾਰਾ ਹੈ। ਸਵਾਲ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ 'ਉੱਚ ਜਾਤੀਆਂ' ਵਾਲੇ ਸਰਦਾਰਾਂ ਕੌਲ ਦੌਲਤ ਦੇ ਭੇਡਾਰ ਕਿਵੇਂ ਆ ਗਏ? ਕੀ ਇਹ ਪਿਛਲੇ ਜਨਮਾਂ ਦੇ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਸਿੱਟਾ ਹੈ? ਕੀ ਇਹ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮਿਹਰ ਦਾ ਸਿੱਟਾ ਹੈ? ਨਹੀਂ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ। ਪਹਿਲੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਪਾਪਾਂ ਬਾਝ ਇਕੱਠੀ ਹੋ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ।

ਪਾਪਾ ਬਾਝਹੁ ਹੋਵੇ ਨਾਹੀ

ਮੁਇਆ ਸਾਥਿ ਨਾ ਜਾਈ ॥

ਪੰਜਵੇ ਗੁਰਾਂ ਨੇ ਗੱਲ ਹੋਰ ਸਾਫ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ ;

ਭੂਪਤਿ ਹੋਇ ਕੇ ਰਾਜ ਕਮਾਇਆ

ਕਰਿ ਕਰਿ ਅਨਰਥ ਵਿਹਾਜੀ ਮਾਇਆ ॥

ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀ ਆਰਥਿਕ ਬਣਤਰ ਦੀ ਚੋਟੀ 'ਤੇ ਬੈਠੇ ਉੱਚ ਜਾਤੀਆਂ ਦੇ ਮੁਠੀ ਭਰ 'ਦੋਲਤ ਮੰਦ' ਕਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਅਨਰਥ ਕਰ ਕਰਕੇ, ਕਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਪਾਪ ਕਰ ਕਰਕੇ ਦੋਲਤਾਂ ਦੇ ਅੰਬਾਰ ਲਾਈ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ? ਸਾਫ਼ ਹੈ ਜ਼ਮੀਨ ਜਾਇਦਾਦ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਸਿੱਖਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ, ਜਿਹਨਾਂ ਦੀ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਦਲਿਤ ਜਾਤਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ ।

ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਅੰਦਰਲੇ ਇਹ ਮਾਇਆਧਾਰੀ (ਜਿਹਨਾਂ ਨੂੰ ਤੀਸਰੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ 'ਅਤਿ ਅੰਨਾ ਬੋਲਾ' ਕਿਹਾ ਹੈ) ਹੀ ਹਨ, ਜਿਹਨਾਂ ਨੇ ਕਥਿਤ ਅਛੂਤ ਜਾਤਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਤੋਂ ਦੂਰ ਧੱਕੀ ਰਖਿਆ ਹੈ । ਇਕ ਪਾਸੇ ਤੁਸੀਂ ਕਿਸੇ ਦਾ ਦਿਨ ਰਾਤੀ ਖੂਨ ਨਚੋੜੀ ਜਾਵੇ, ਤੇ ਦੂਸਰੇ ਪਾਸੇ ਇਹ ਉਮੀਦ ਵੀ ਰਖੋ ਕਿ ਉਹ ਤੁਹਾਡੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਵਿਚ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਜਾਣ, ਇਹ ਅਸੰਭਵ ਹੈ । ਜੇ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰਾ ਆਪਣੇ ਧਰਮ ਦੀਆਂ ਜਾਤਪਾਤ ਬਾਰੇ ਉਚੀਆਂ ਕਦਰਾਂ ਕੀਮਤਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ 'ਅਤਿ ਨੀਚ ਜਾਤਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਅੱਧ ਨੂੰ ਵੀ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਰਲਾ ਸਕਿਆ ਤਾਂ ਇਹ ਇਸਦਾ ਇਕ ਅਹਿਮ ਕਾਰਨ ਹੈ । ਆਰਥਿਕ ਖੇਤਰ ਅੰਦਰ ਉਚ-ਨੀਚ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ, ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਤੋਂ 'ਭੂਪਤਿ ਰਾਜਿਆਂ' ਦਾ ਗਲਬਾ ਤੋੜੇ ਬਿਨਾਂ ਨਾ ਤਾਂ ਜਾਤਪਾਤ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ 'ਸਭੈ ਸਾਂਝੀਵਾਲ ਸਦਾਇਨ' ਵਾਲਾ ਸਮਾਜ ਹੀ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਆ ਸਕਦਾ ਹੈ । ਜਾਤਪਾਤ ਆਰਥਿਕ ਉਚ-ਨੀਚ ਦਾ ਬੰਨ੍ਹ ਹੁੰਦੀ ਹੈ । ਇਸ ਲਈ ਮਾਇਆ ਧਾਰੀਆਂ ਦੇ ਹਿੱਤ ਇਸ ਨਾਲ ਝੁੰਘੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੁੜੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ । ਮਾਇਆਧਾਰੀ ਸਿੱਖ ਸਮਾਜ ਅੰਦਰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੂਖਮ ਢੰਗਾਂ ਨਾਲ ਜਾਤ ਅਭਿਮਾਨ ਦੇ ਕਿਰਮ ਦਾਖਲ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ । ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਅਦਾਰਿਆਂ ਦਾ ਨਾਮ ਰੱਖਣਗੇ : ਸੰਧੂ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ, ਗਿੱਲ ਐਂਟਰਪਰਾਈਜ਼, ਗਰੇਵਾਲ ਹੋਟਲਜ਼, ਪੰਨੂੰ ਫਾਰਮ ਆਦਿ । ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਲੱਖਾਂ ਰੁਪਏ ਲਾਕੇ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀਆਂ ਆਲੀਸ਼ਾਨ ਕੋਠੀਆਂ ਦੇ ਨਾਂਅ ਰੱਖਣਗੇ : ਢਿਲੋਂ ਕਾਟੇਜ, ਬਰਾੜ ਕਾਟੇਜ ਆਦਿ ।

ਪਿਛਲੇ ਸਮੇਂ ਜਦੋਂ ਕੁਝ 'ਭੂਪਤਿ ਰਾਜਿਆਂ' ਨੇ

ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਲਿਖਵਾਇਆ ਸੀ ਜਾਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਟੀਕੇ ਤਿਆਰ ਕਰਵਾਏ ਸਨ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਇਸ 'ਚ ਜਾਤਪਾਤੀ ਬਰਾਹਮਣਵਾਦ ਨੂੰ ਘੁਸੇੜਨ ਲਈ ਪੂਰਾ ਜ਼ੋਰ ਲਾਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਕਾਫੀ ਹੱਦ ਤਕ ਕਾਮਯਾਬ ਵੀ ਹੋ ਗਏ ਸਨ ।

ਸਿਆਸੀ ਖੇਤਰ

ਮਾਇਆਧਾਰੀ ਸਿੱਖ ਜਗਤ ਦੇ ਆਰਥਕ ਖੇਤਰ 'ਤੇ ਹੀ ਭਾਰੂ ਨਹੀਂ, ਸਿੱਖ ਸਿਆਸਤ ਨੂੰ ਵੀ ਉਹਨਾਂ ਆਪਣੀ ਮੁੱਠ ਵਿਚ ਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ । ਸ: ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪੁਸਤਕ "ਸਾਚੀ ਸਾਖੀ" ਦੇ ਪੰਨਾ 117 'ਤੇ ਦਰਜ ਹੈ (ਕਰੋੜਪਤੀ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ) ਨੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਲੱਖਾਂ ਰੁਪਏ ਖਰਚੇ, ਪਰ ਹਕੀਕਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਆਪ ਨੇ ਇਕ ਵੀ ਦਮੜਾ ਕਦੀ ਆਪਣੀ ਪਾਕਟ ਜਾਂ ਟਾਟਾ ਨਗਰ ਦੀ ਫੈਕਟਰੀ ਵਿਚੋਂ ਮੰਗਵਾ ਕੇ ਨਹੀਂ ਖਰਚਿਆ... ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਸੌਦੇ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰੋਂ-ਬਾਹਰ ਕਈ ਕਈ ਲੱਖ ਰੁਪਇਆ ਪੈਦਾ ਕਰ ਲਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ ਤੇ ਉਸ ਕਮਾਈ ਤੋਂ ਸਿਆਸਤ ਚਲਾਉਂਦੇ ਸਨ... ਬਕੋਲ ਗਿ: ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ, ਇਕ ਲੱਖ ਰੁਪਇਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਆਫਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਟ ਦੀ ਥਾਂ, ਆਪਣੇ ਖਾਤੇ 'ਚ ਸ: ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਪਾਸ ਹੀ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾ ਛੱਡਿਆ ਤੇ ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ ਲੈਕੇ ਵਰਤਿਆ... ਇਸ ਨਾਦਰਸ਼ਾਹੀ ਲੋਟ ਵਿਚੋਂ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪੰਜ ਲੱਖ ਦਮੜਾ ਪੰਥ ਰਤਨ ਮਾਸਟਰ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਵੀ ਭੇਟ ਕੀਤਾ ਸੀ । ਹਰ ਆਦਮੀ ਦਾ ਮੁੱਲ ਹੈ...।"

ਅੱਜ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਵਿਚ ਇਕ 'ਨਹੀਂ' ਦਰਜਨਾਂ ਹੀ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਹਨ ਅਤੇ ਰਵੀਇੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਆਦਿ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀ ਮੁੱਖ ਧਾਰਾ 'ਤੇ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰੀ ਬੈਠੇ ਹਨ । ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਚਿਰ ਉਚ ਜਾਤਾਂ ਵਾਲੇ ਅਜਿਹੇ ਮਾਇਆਧਾਰੀ ਸੱਜਣਾਂ ਦਾ ਗਲਬਾ ਕਾਇਮ ਰਹੇਗਾ, ਸਿੱਖਾਂ ਅੰਦਰੋਂ ਜਾਤ-ਪਾਤ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਕੋਈ ਵੱਡੀ ਮੁਹਿੰਮ ਨਹੀਂ ਉੱਠ ਸਕਦੀ ।

ਦਸਵੇਂ ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਆਸ਼ੇ ਨੂੰ ਭਾਈ ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਭੰਗੂ ਇਸਤਰ੍ਹਾਂ ਲਿਖਦੇ ਹਨ :

ਇਨ ਗ੍ਰੀਬ ਸਿਖਨ ਕੋ ਦਿਉ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ

ਯਾਦ ਕਰੈ ਹਮਰੀ ਗੁਰਿਆਈ

(ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼)

ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਨੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ

ਗਰੀਬ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਦੇਣ ਦੇ ਇਸ ਆਸ਼ੇ ਨੂੰ ਅਮਲੀ ਰੂਪ ਦੇਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਸਥਾਪਤ ਹੋਏ ਰਾਜ ਬਾਰੇ ਸਮਕਾਲੀ ਮੁਸਲਮਾਨ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਇਰਵਿਨ ਵਿਲੀਅਮ ਆਪਣੀ ਕਿਤਾਬ “ਮਗਰਲੇ ਮੁਗਲ” ਵਿਚ ਲਿਖਦਾ ਹੈ, “ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਪਰਗਨਿਆਂ ਉੱਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਹੋਇਆ, ਉਥੇ ਪੁਰਾਣੇ ਰਿਵਾਜ ਉਘੜਵੇਂ ਅਤੇ ਮੁਕੰਮਲ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਲਟ ਦਿਤੇ ਗਏ। ਹੇਠਲੀ ਜਾਤ ਦਾ ਕੋਈ ਚੂਹੜਾ ਜਾਂ ਚਮਾਰ ਜਦੋਂ ਘਰ ਛੱਡਕੇ ਗੁਰੂ (ਬੰਦੇ) ਨਾਲ ਜਾ ਰਲਦਾ ਸੀ, ਤਾਂ ਬੜੇ ਹੀ ਸਮੇਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਆਪਣੀ ਜਨਮ-ਭੂਮੀ (ਇਲਾਕੇ) ਦਾ ਹਾਕਮ ਬਣਕੇ ਪਰਤਦਾ ਸੀ। ਉਸਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਹਾਕਮ ਬਣਾਏ ਜਾਣ ਦਾ ਪਰਵਾਨਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਜਿਉਂ ਹੀ ਉਹ (ਪਿੰਡ ਜਾਂ ਕਸਬੇ) ਦੀ ਜੂਹ ਵਿਚ ਵੜਦਾ ਸੀ, ਉੱਚੀਆਂ ਜਾਤਾਂ ਵਾਲੇ ਤੇ ਧਨੀ ਉਸ ਨੂੰ ਅਗੋਂ ਹੋ ਕੇ ਲੈਣ ਲਈ ਆਉਂਦੇ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਘਰ ਲੈ ਜਾਂਦੇ। ਉਥੇ ਜਾਕੇ ਉਹ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਉਸਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਖਲੋ ਜਾਂਦੇ ਤੇ ਉਸਦੇ ਹੁਕਮ ਦਾ ਇਤਜਾਰ ਕਰਦੇ।”

“ਗੁਰੂ ਸਿਖਨ” ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਅਗਾਂਹ “ਨੀਚਾਂ ਅੰਦਰ ਨੀਚ ਜਾਤ” ਵਲੋਂ “ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ” ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਦਾ ਇਹ ਪਹਿਲਾ ਮੌਕਾ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਦੋਂ ਵੀ ਸਿੱਖਾਂ ਵਲੋਂ “ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ” (ਭਾਵ ਸਿਆਸੀ ਤਾਕਤ) ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਦਾ ਸਵਾਲ ਆਇਆ, “ਅਫ਼ੂਤ ਜਾਤਾਂ ਪਿੱਛੇ ਧੱਕ ਦਿਤੀਆਂ ਗਈਆਂ” (ਦੇਖੋ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਹੋਰਾਂ ਦੀ ਕਿਤਾਬ “ਜਾਤਪਾਤ ਤੇ ਸਿੱਖ” ਪੰਨਾ 70) ਜੋ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਸ਼ੱਕ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਇਹ ਦੱਸੇ ਕਿ ਮਿਸਲਾਂ ਵਲੋਂ “ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ” ਸਾਂਭਣ ਸਮੇਂ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਕਿੰਨੇ ਮੁੱਖੀ ਕਥਿਤ ਅਫ਼ੂਤਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸਨ? ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕਿੰਨੇ ਜਰਨੈਲ ਕਥਿਤ ਅਫ਼ੂਤਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸਨ? 19ਵੀਂ ਅਤੇ 20ਵੀਂ ਸਦੀ ਦੀਆਂ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਸਿਆਸੀ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦੇ ਕਿੰਨੇ ਮੁੱਖੀ ਕਥਿਤ ਅਫ਼ੂਤਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸਨ? ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ 60 ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਇਸਦੇ ਕਿੰਨੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਕਥਿਤ ਅਫ਼ੂਤ ਜਾਤਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸਨ?

ਜਾਤਪਾਤ ਦੇ ਖਾਤਮੇ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਬੁਨਿਆਦੀ ਗੱਲ “ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ” ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਚਿਰ ਕਥਿਤ ਅਫ਼ੂਤਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਇਹ “ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ” ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ, ਜਿਵੇਂ ਬਾਬਾ ਬਹਾਦਰ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਾਪਰਿਆ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਚਿਰ ਜਾਤਪਾਤ ਦੇ ਮੁਕੰਮਲ ਖਾਤਮੇ ਬਾਰੇ ਸੋਚਿਆ

ਵੀ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਭਾਈ ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਭੰਗੂ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਆਸ਼ੇ “ਇਨ ਗੁਰੂ ਸਿਖਨ ਕੇ ਦਿਉ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ” ਨੂੰ ਇਹਨਾਂ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਵੀ “ਗੁਰੂ ਸਿਖਨ” ਨੂੰ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇਗਾ, ਜਾਤਪਾਤ ਮੁੜ ਜ਼ੋਰ ਫੜ ਜਾਵੇਗੀ। ਅੱਜ (ਅਸਲ ਵਿਚ ਪਿਛਲੀਆਂ ਦੋ ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਿਆਸੀ ਜਥੇਬੰਦੀ ਵਿਚ “ਕਥਿਤ ਅਫ਼ੂਤਾਂ” ਦੀ ਕਦੇ ਵੀ ਪੁਗਾਉ (Effective) ਹੈਸੀਅਤ ਨਹੀਂ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹ ਸਿਆਸੀ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਵੀ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਛੜੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਇਸ ਪੱਛੜੇਪਨ ਦਾ ਕਾਰਨ ਰੀਜਰਵੇਸ਼ਨ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਰੀਜਰਵੇਸ਼ਨ ਨੇ ਤਾਂ ਦੋ ਚਾਰ ਦਲਿਤ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਆਉਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਵੱਖਰੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਅੱਗੇ ਆਉਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵੀ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਪੁਜ਼ੀਸ਼ਨ ਕਾਂਗਰਸ ਅੰਦਰਲੇ ਜਗਜੀਵਨ ਰਾਮ ਜਾਂ ਰਾਮਧਨ ਤੋਂ ਕੋਈ ਵੱਖਰੀ ਨਹੀਂ।

ਜਾਤ ਪਾਤ ਦੇ ਮਸਲੇ 'ਤੇ ਪੁੱਠਾ ਗੋੜਾ ਕਦੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ? ਕੀ ਰੀਜਰਵੇਸ਼ਨ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਜਾਂ ਸੈਂਕੜੇ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ? ਭਾਈ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਹਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ “ਰੀਜਰਵੇਸ਼ਨ ਨੇ ਸਿੱਖ ਗੁਰੂਆਂ ਵਲੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਏਕੀਕਰਨ ਦੇ ਅਮਲ ਨੂੰ ਪੁੱਠਾ ਗੋੜਾ ਦੇ ਦਿੱਤਾ...ਗਲੇ ਸੜੇ ਜਾਤਪਾਤੀ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਮੁੜ-ਜੀਵਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ...ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਸੈਂਕੜੇ ਸਾਲ ਪਿੱਛੇ ਧੱਕ ਦਿੱਤਾ।” ਪਰ ਸੱਚ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਹੈ। ਜਾਤ-ਪਾਤ ਰੀਜਰਵੇਸ਼ਨ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਨਹੀਂ, ਮਿਸਲਾਂ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਮੁੜ-ਜੀਵਤ ਹੋਈ ਸੀ। ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਮੇਂ ਇਹ ਹੋਰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੋ ਗਈ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਤਾਂ ਹਾਲਤ ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਵਿਗੜ ਗਈ ਕਿ “ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਸੋਮੇ-ਹਰਮਿੰਦਰ ਸਾਹਿਬ” ਵਿਚ ਵੀ ਦਲਿਤਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਸਵੀਕਾਰ ਹੋਣ ਬੰਦ ਹੋ ਗਿਆ।

ਜਦੋਂ ਮਿਸਲਾਂ ਰਾਜ-ਭਾਗ 'ਤੇ ਕਾਬਜ ਹੋਈਆਂ, ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਮੁੱਖੀ “ਰੰਗਰੇਟਿਆਂ” ਵਿਚੋਂ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਜਰਨੈਲ ਰੰਗਰੇਟਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। “ਸਿੱਖ ਇਨਕਲਾਬ” ਦੇ ਲੇਖਕ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਹੋਰਾਂ ਵੀ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ਕਿ “ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਲੈਕੇ ਮਿਸਲਾਂ ਤੱਕ ਦੇ ਤਕਰੀਬਨ ਤਿੰਨ ਸਦੀਆਂ ਦੇ ਇਨਕਲਾਬੀ ਦੌਰ ਸਮੇਂ ਸਿੱਖ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਜਾਤ-ਪਾਤ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ...ਮਿਸਲਾਂ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਇਸ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਸਿੱਖ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਜਾਤਪਾਤੀ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਕਈ

ਤਰੁੱਟੀਆਂ ਆ ਘੁਸੀਆਂ...ਖਾਲਸੇ ਦੀ ਸਿਆਸੀ ਤਾਕਤ ਵਿਚ ਜੱਟ ਅਤੇ ਕਾਰੀਗਰ ਦੋਵੇਂ ਹਿਸੇਦਾਰ ਸਨ ਪਰ ਅਛੂਤ ਜਾਤਾਂ ਕਿਸੇ ਕਾਰਨ ਪਿਛੇ ਧੱਕੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਜੇ ਅਛੂਤ ਜਾਤਾਂ ਖਾਲਸਾ ਰਾਜ ਸਮੇਂ ਹੀ ਪਿੱਛੇ ਧੱਕੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ ਤਾਂ ਫਿਰ ਕੋਈ ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਾਤਪਾਤ ਤਾਂ ਰੀਜਰਵੇਸ਼ਨ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਨਾਲ ਹੀ ਮੁੜ-ਜੀਵਤ ਹੋਈ ਸੀ।

ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਮੇਂ ਦੀ ਸਮਾਜਕ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਇਕ ਹੋਰ ਵਿਦਿਵਾਨ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਿਆਨ ਕਰਦਾ ਹੈ “ਜਾਤਪਾਤ ਦੀਆਂ ਗੰਢਾਂ ਹੋਰ ਪੀਡੀਆਂ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਬਰਾਹਮਣਵਾਦ ਨੂੰ ਹੋਰ ਸ਼ਹਿ ਮਿਲ ਗਈ। ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਦਸ਼ਾ ਵਿਚ ਹੋਰ ਗਿਰਾਵਟ ਆ ਗਈ। ਬਾਲ ਵਿਵਾਹ ਹੋਰ ਪ੍ਰਚਲਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਜੰਮਦੀਆਂ ਕੁੜੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨ, ਵਿਧਵਾ ਨੂੰ ਮੁੜ ਵਿਆਹ ਨਾ ਕਰਨ ਦੇਣ ਵਰਗੀਆਂ ਪ੍ਰੰਪਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਸਕਤੀ ਮਿਲੀ, ਇਕ ਤੋਂ ਵਧ ਪਤਨੀਆਂ ਦਾ ਰਿਵਾਜ ਵੀ ਵਧਿਆ। ਨੀਵੀਆਂ ਜਾਤਾਂ ਦੀ ਸਮਾਜਿਕ ਸਥਿਤੀ ਅਗੇ ਨਾਲੋਂ ਵਧੇਰੇ ਫਿਗੜ ਗਈ। ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਜਾਤ ਪਾਤ ਪ੍ਰਥਾ, ਸਤੀ ਪ੍ਰਥਾ, ਪੜਦਾਦਾਰੀ, ਅਪਸ਼ਗਨ ਆਦਿ ਦੇ ਰਿਵਾਜ ਚਾਲੂ ਹੋ ਗਏ। ਨੀਵੀਆਂ ਸਿੱਖ ਜਾਤੀਆਂ ਨਾਲ ਵੀ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਲੂਕ ਕੀਤਾ ਜਾਣ ਲੱਗਾ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹਿੰਦੂ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਨੀਵੀਆਂ ਜਾਤੀਆਂ ਨਾਲ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਉਦਾਸੀ ਮਹੰਤਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਪਰਸ਼ਾਦ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਵੀ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ...” [ਦੇਖੋ : ਸੋਧ ਅਗਸਤ 79]

ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਅੰਦਰ ਮੁੜ ਦਲਿਤਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਇਸ ਸਦੀ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਤਕੜੀ ਜਦੋਂਜਹਿਦ ਕਰਨੀ ਪਈ ਸੀ। ਇਸ ਜਦੋਂਜਹਿਦ ਦੀ ਇਕ ਝਲਕ 'ਤੇ ਭਾਤ ਪਾਉਣੀ ਲਾਹੌਵੰਦ ਹੋਵੇਗੀ। ਸ: ਨਰਾਇਣ ਆਪਣੇ ਕਿਤਾਬਚੇ “ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਸੁਧਾਰ ਲਹਿਰ” ਵਿਚ ਅੱਖੀਂ ਡਿੱਠਾ ਹਾਲ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਿਆਨ ਕਰਦੇ ਹਨ : ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚ ਖਾਲਸਾ ਬਰਾਦਰੀ ਦੇ ਨਾਮ ਦੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਇਕ ਸਭਾ ਬਣੀ ਹੋਈ ਸੀ ਜੋ ਰਵਦਾਸੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਸਿੰਘ ਸਜੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਮਿਤੀ 10, 11 ਅਤੇ 12 ਅਕਤੂਬਰ 1920 ਨੂੰ ਜਲ੍ਹਿਆਂ ਵਾਲਾ ਬਾਗ ਦੇ ਅਸਥਾਨ 'ਤੇ ਇਹਨਾਂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਸਾਲਾਨਾ ਦੀਵਾਨ ਕੀਤਾ। ਜਿਸ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਹੋਰ ਰਵਦਾਸੀਆਂ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਿਆ ਅਤੇ 12 ਮਾਰਚ ਨੂੰ

ਨਵੇਂ ਸਜੇ ਸਿੰਘ ਭਾਈ ਮਤਾਬ ਸਿੰਘ ਬੀਰ (ਮੁਸਲਮਾਨ ਤੋਂ ਸਿੱਖ ਬਣੇ ਮਾਸਟਰ ਕਰੀਮ ਬਖਸ਼ ਉਰਫ ਲਖਮੀਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਲੜਕੇ) ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਦੀ ਦੇਗ ਲੈ ਕੇ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਪੁੱਜੇ। ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਦੇ ਕਈ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਤੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਭੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਆਏ। ਮੈਂ ਭੀ ਉਹਨਾਂ ਵਿਚ ਸੀ। ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪੁਜਾਰੀਆਂ ਨੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਦਾ ਅਰਦਾਸਾ ਸੋਧਣ ਤੋਂ ਨਾਂਹ ਕਰ ਦਿਤੀ। ਪ੍ਰੋ: ਬਾਵਾ ਹਰਿ ਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਸੁਝਾਓ 'ਤੇ ਇਕ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਨੇ ਅਰਦਾਸਾ ਸੋਧਿਆ ਅਤੇ ਪਰਸ਼ਾਦ ਵਰਤਣਾ ਅਰੰਭ ਹੋਇਆ ਹੀ ਸੀ ਕਿ ਜਥੇਦਾਰ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਭਬਰ ਅਤੇ ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਭੁੱਚਰ ਅਚਾਨਕ ਉਥੇ ਪੁਜ ਗਏ। ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਦੇ ਅਰਦਾਸੇ ਦੀ ਗੱਲ ਮੁੜ ਛਿੜੀ ਅਤੇ ਅਖੀਰ ਦੋਹਾਂ ਧਿਰਾਂ ਨੇ ਇਸਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਲੋਂ ਮਿਲਣ ਵਾਲੇ ਹੁਕਮ ਤੇ ਛੱਡ ਦਿਤਾ। ਜਾਂ ਪੁਜਾਰੀ ਸਿੰਘ ਨੇ ਰੁਮਾਲਾ ਉਠਾ ਕੇ ਹੁਕਮ ਲਿਆ ਤਾਂ ਸੋਰਠ ਰਾਜ ਦੇ ਮਹਲਾ ਤੀਜੇ ਦਾ (ਜਿਹੜਾ) ਸ਼ਬਦ ਅਰਸ਼ਾਦ ਹੋਇਆ (ਉਹ) ਸਿਦਕੀ ਮਨਾ ਲਈ ਅਤਿ ਭਾਵਪੂਰਨ ਫੁਰਮਾਨ ਸੀ...ਡੱਲਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵੀ ਸਿਦਕ ਵਿਚ ਡੁਲ ਗਏ। ਹੁਣ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਵਰਤਿਆ ਤੇ ਪੁਜਾਰੀਆਂ ਨੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਲਿਆ ਪਰ ਬਹੁਤਿਆਂ ਨੇ ਇਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਨਾ ਖਾਧਾ...ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਅੰਦਰ ਇਹ ਗੱਲ ਵਰਤੀ ਵੇਖ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪੁਜਾਰੀ ਤਖਤ ਨੂੰ ਸੁੰਝਾ ਛੱਡ ਕੇ ਅੱਗੇ-ਪਿੱਛੇ ਹੋ ਗਏ ਤਾਂ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਖਾਲਸਾ ਬਰਾਦਰੀ ਦੇ (ਰਵਿਦਾਸੀਏ) ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਲਿਆਂਦਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਨਾ ਲੈਣਾ ਪਵੇ।”

ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਸਰਵ-ਉਚ ਧਾਰਮਿਕ ਅਸਥਾਨ ਅੰਦਰ ਨੀਵੀਆਂ ਜਾਤੀਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਪਰਵਾਨ ਹੋਣ ਵੀ ਹਟ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਹ ਉਸ ਭਾਈਚਾਰੇ ਅੰਦਰ ਜਾਤਪਾਤੀ ਨਿਘਾਰ ਦੀ ਹੱਦ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸੋ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਅੰਦਰ ਜਾਤਪਾਤੀ ਨਿਘਾਰ ਰੀਜਰਵੇਸ਼ਨ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਨਹੀਂ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਸੰਧੂ ਆਖਦੇ ਹਨ, ਸਗੋਂ ਮਿਸਲਾਂ ਦੇ ਰਾਜ-ਭਾਗ ਦੀਆਂ ਮਾਲਕ-ਬਣਨ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਸਦੀ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਚੌਥਾਈ ਸਮੇਂ ਸਿਖਰ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਸੀ। ਜਾਤਪਾਤ ਦੇ ਫਰੰਟ 'ਤੇ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਅੰਦਰ ਆਏ ਨਿਘਾਰ ਦੀਆਂ ਇਹਨਾਂ ਕੌੜੀਆਂ ਇਤਿਹਾਸਕ ਹਕੀਕਤਾਂ ਨੂੰ ਪਰਵਾਨਣ ਅਤੇ ਇਹਨਾਂ

ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਨੂੰ ਭੁੰਘਾਈ ਵਿਚ ਜਾਨਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਜਾਤਪਾਤ ਦੇ ਖਾਤਮੇ ਵਲ ਕੋਈ ਹਕੀਕੀ ਤੇ ਕਾਰਗਰ ਕਦਮ ਪੁੱਟਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਹਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਨੂੰ ਰੀਜਰਵੇਸ਼ਨ ਬਾਰੇ ਸਿਰਫ ਸਰਕਾਰ 'ਤੇ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਦਲਿਤ ਜਾਤਾਂ ਦੇ ਉਹਨਾਂ ਸਿੱਖਾਂ 'ਤੇ ਵੀ ਇਤਰਾਜ਼ ਹੈ ਜੋ ਰੀਜਰਵੇਸ਼ਨ ਮੰਗਦੇ ਹਨ। ਹਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਮੁਤਾਬਕ "ਰੀਜਰਵੇਸ਼ਨ ਨੇ ਭਾਰਤੀ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਸੈਂਕੜੇ ਸਾਲ ਪਿੱਛੇ ਧੱਕ ਦਿਤਾ, ਜਿਹੜੇ ਲੋਕ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੀਆਂ ਉਚੀਆਂ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਇਸ ਧਰਮ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ ਸਨ, ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਵੀ ਰੀਜਰਵੇਸ਼ਨ ਮੰਗਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤੀ।" ਦਲਿਤ ਜਾਤਾਂ ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ 'ਤੇ ਵੀ ਇਹ ਇਤਰਾਜ਼ ਸਿਰਫ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਨੂੰ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਭਾਰਤੀ, ਹਾਕਮਾਂ ਤੇ ਜਾਤ ਅਭਿਮਾਨ ਦੇ ਡੱਸੇ ਹੋਏ ਹਿੰਦੂ ਹੰਕਾਰਵਾਦੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਹੈ। ਭਾਰਤੀ ਹਾਕਮਾਂ ਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਅੰਦਰਲੇ ਦਲਿਤਾਂ ਨੂੰ ਰੀਜਰਵੇਸ਼ਨ ਦੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਧਰਮ ਜਾਤ-ਪਾਤ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਨਹੀਂ ਦੇਂਦਾ ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਰੀਜਰਵੇਸ਼ਨ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਹਾਕਮਾਂ ਦੀ ਇਸ ਦਲੀਲ ਦਾ ਅਰਥ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਕੋਈ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਨੂੰ ਛੱਡਕੇ ਸਿੱਖ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਧਰਮ ਵਿਚ ਜਾਵੇਗਾ ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਰੀਜਰਵੇਸ਼ਨ ਦੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਤੋਂ ਹੱਥ ਧੋਣੇ ਪੈਣਗੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਾਕਮ ਰੀਜਰਵੇਸ਼ਨ ਦੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਨੂੰ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਲਈ ਇਕ ਸੰਦ ਵਜੋਂ ਵਰਤਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਡਰ ਸੀ ਕਿ ਸਮਾਜਕ ਸੋਝੀ ਦੇ ਵਧਣ ਨਾਲ ਦਲਿਤ ਵੱਡੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਨੂੰ ਛੱਡਕੇ ਹੋਰ ਧਰਮਾਂ ਵਿਚ ਚਲੇ ਜਾਣਗੇ। ਜੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਸਾਡੇ ਇਸ ਨੁਕਤੇ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਪੰਵਿਧਾਨ ਸਾਜ ਅਸੈਂਬਲੀ ਵਿਚ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਹਿੰਦੂਵਾਦੀ ਕਾਂਗਰਸੀ ਆਗੂਆਂ ਵਲੋਂ ਰੀਜਰਵੇਸ਼ਨ ਅਤੇ ਧਰਮ ਬਦਲੀ ਦੇ ਮਸਲਿਆਂ ਬਾਰੇ ਦਿਤੀਆਂ ਸਪੀਚਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਸਪੀਚਾਂ ਦੇ ਕੁਝ ਅੰਸ਼ ਸ: ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਰਹੰਦੀ ਐਡਵੋਕੇਟ ਨੇ ਆਪਣੀ ਇਕ ਕਿਤਾਬ ਵਿਚ ਵੀ ਦਿਤੇ ਹਨ। ਅਜਿਹੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਜੇ ਦਲਿਤ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਰੀਜਰਵੇਸ਼ਨ ਬਾਰੇ ਹਾਕਮਾਂ ਦੀ ਫ਼ਿਰਕੂ ਪਹੁੰਚ ਨੂੰ ਚੁੱਲ੍ਹ ਕਰਦਿਆਂ ਆਪਣੇ ਲਈ ਰੀਜਰਵੇਸ਼ਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਮੰਗ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਸੰਘਰਸ਼ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਵਿਚ ਜਿੱਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਤਾਂ ਕੋਈ ਮਾੜਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤਾ।

ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਅੰਦਰ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵੀ ਉਹ ਸਮਾਜਕ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਆਰਥਕ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਸਿਆਸੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧ ਲਤਾੜੇ ਅਤੇ ਪਛੜੇ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਕੁਝ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਹੱਕ-ਬਜਾਨਬ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਉਪਰ ਉਠਣ ਵਿਚ ਕੁਝ ਸਹਾਈ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਜਿਥੋਂ ਤਕ ਇਕ ਪਾਸੇ ਜਾਤ-ਪਾਤ ਬਾਰੇ ਉਚੀਆਂ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਵਾਲੇ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਅਤੇ ਦੂਸਰੇ ਪਾਸੇ ਰੀਜਰਵੇਸ਼ਨ ਮੰਗਣ ਦੇ ਤਾਅਨੇ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਦਲਿਤ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਸਪਸ਼ਟ ਜਵਾਬ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰਾ ਗੱਲਾਂ-ਬਾਤਾਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ, ਹਕੀਕਤ ਵਿਚ ਇਹਨਾਂ ਉਚੀਆਂ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਦੇ ਹਾਣ ਦਾ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ਤਾਂ ਉਹ ਜ਼ਰੂਰ ਹੀ ਰੀਜਰਵੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਤਿਆਗ ਦੇਣਗੇ। ਜਾਂ ਜਦੋਂ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸਿਆਸੀ ਤਾਕਤ ਪੂਰਨ ਅਤੇ ਸਥਾਈ ਰੂਪ ਵਿਚ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਆ ਜਾਵੇਗੀ, ਉਹ ਉਦੋਂ ਹੀ ਰੀਜਰਵੇਸ਼ਨ ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਰੂਪ ਨੂੰ ਤਿਆਗ ਦੇਣਗੇ। ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਵਲੋਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਜਾਤ-ਪਾਤ ਬਾਰੇ ਆਪਣੇ ਧਰਮ ਦੀਆਂ ਉਚੀਆਂ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਢਾਲ ਲੈਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਭਾਵ ਸਿੱਖ ਵੱਸੋਂ ਵਿਚੋਂ ਜਾਤ ਪਾਤ ਅਤੇ ਉਚ-ਨੀਚ ਦੇ ਕੋਹਤ ਦਾ ਮੁਕੰਮਲ ਤੌਰ 'ਤੇ ਫਸਤਾ ਵੱਢਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜੇ ਕੋਈ ਦਲਿਤ ਸਿੱਖਾਂ ਕੋਲੋਂ ਰੀਜਰਵੇਸ਼ਨ ਦੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਨੂੰ ਤਿਆਗ ਦੇਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਤਾਂ ਉਹ ਜਾਣੇ ਜਾਂ ਅਣਜਾਣੇ ਉਹਨਾਂ ਜਾਤ-ਪ੍ਰਸਤ ਤਾਕਤਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਹੀ ਭੁਗਤਦਾ ਹੈ। ਜੋ ਰੀਜਰਵੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਅਧਾਰ ਬਣਾਕੇ ਦਲਿਤਾਂ ਵਿਰੁਧ ਤੁਅੱਸਬ ਅਤੇ ਨਫਰਤ ਭੜਕਾਉਣ 'ਚ ਰੁਝੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ।

ਸਾਡੇ ਪੰਥ ਦੇ ਬੁਧੀਜੀਵੀ ਅੱਜ ਜਿੰਨਾ ਮਰਜ਼ੀ ਲਿਖਣ ਤੇ ਭਾਸ਼ਣ ਦੇਣ, ਜਾਤਪਾਤ ਦੀ ਇਸ ਬਿਮਾਰੀ ਨੇ ਓਨੀ ਦੇਰ ਪਿੱਛਾ ਨਹੀਂ ਛੱਡਣਾ, ਜਦੋਂ ਤਕ ਉਹ ਖੁਦ ਇਸ ਬਿਮਾਰੀ ਤੋਂ ਪਿੱਛਾ ਨਹੀਂ ਛੱਡਾਉਂਦੇ। ਕਹਿਣ ਨੂੰ ਤਾਂ ਸਭ ਠੀਕ ਠਾਕ ਹੈ, ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਵਿਚ ਜਾਤ-ਪਾਤ ਨਹੀਂ, ਇਕੋ ਜਗ੍ਹਾ ਗੁਰਦਵਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਲੰਗਰ ਛਕਦੇ ਹਨ, ਇਕੋ ਸਾਂਝੇ ਸਰੋਵਰ ਵਿਚ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਕੇ, ਲੰਗਰ ਛਕ ਕੇ ਗੁਰਦਵਾਰਿਆਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੁੰਦੇ ਹੀ ਰਾਮਗੜ੍ਹੀਏ ਰਾਮਗੜ੍ਹੀਆਂ ਦੇ ਤੇ ਜੱਟ ਜੱਟਾਂ ਦੇ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਅੱਜ ਇਹ ਬਿਮਾਰੀ ਕੌਮ ਮਾਰੂ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਕੋਈ ਵੱਡਾ ਉਪਰੇਸ਼ਨ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

(—ਲੰਦਨ ਤੋਂ ਛਪਦੇ "ਦਲ ਖਾਲਸਾ" ਦੇ ਪਰਚੇ "ਸਿੱਖ ਪਰਿਵਾਰ, ਅਪਰੈਲ 89" ਵਿਚ)

ਜਦੋਂ ਜਾਤ-ਪਾਤ ਦਾ ਕੋਹੜ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੂੰ ਲੈ ਡੁੱਬਾ

ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਸੇਖੋਂ "ਅਖਾਉਤੀ ਅਛੂਤਾਂ ਲਈ ਸਹੀ ਮਾਰਗ" ਨਾਂਅ ਦੇ ਆਪਣੇ ਲੇਖ ਵਿਚ ਲਿਖਦੇ ਹਨ :

1933-34 ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਵਿਚ ਨਵਾਂ-ਨਵਾਂ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਲੱਗਾ ਸਾਂ, ਡਾਕਟਰ ਅੰਬੇਦਕਰ ਜਾਤ ਪਾਤ ਦੇ ਮਸਲੇ ਨੂੰ ਸੁਲਝਾਉਣ ਬਾਰੇ ਕਈ ਪਾਸੀਂ ਦੇਖ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਕ ਪਾਸਾ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦਾ ਵੀ ਸੀ। ਬੰਬਈ ਵਿਚ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਕੁਝ ਸਿੱਖਾਂ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਤੋਂ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਮਨ 'ਚ ਵਿਚਾਰ ਉਪਜਿਆ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਅਖਾਉਤੀ ਅਛੂਤ ਸਿੱਖ ਬਣ ਜਾਣ ਤਾਂ ਸ਼ਾਇਦ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਚਮੜੀ ਉੱਤੇ ਅਛੂਤਪੁਣਾ ਲਹਿ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਦੀ ਪੈੜਵੀ ਵਿਚ ਹੀ ਉਹ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਆ ਕੇ ਸਿੱਖ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲੇ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਦੇ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਦੀ ਕੋਠੀ ਵਿਚ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰਾਂ, ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀਆਂ, ਨਾਲ ਇਕ ਮੁਲਾਕਾਤ ਕੀਤੀ।

ਡਾ: ਅੰਬੇਦਕਰ ਨੇ ਆਪਣੀ ਗੱਲ ਇਹਨਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲ ਆਰੰਭ ਕੀਤੀ, "ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਪਾਸ ਇਕ ਸਮੱਸਿਆ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ ਹਾਂ, ਇਹ ਦੇਖਣ ਲਈ ਕਿ ਸ਼ਾਇਦ ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੀ ਸਮੱਸਿਆ ਦਾ ਹੱਲ ਲੱਭ ਸਕੋ।"

ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਦਾ ਸਾਨੂੰ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ ਤੇ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਮੇਰੇ ਵਰਗੇ ਨਵੇਂ-ਨਵੇਂ ਉਠੇ ਵਿਚਾਰਵਾਨਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੇ। ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦੇ ਬੜੇ ਤਾਅਵਾਨ ਸਾਂ ਕਿ ਜੇ ਡਾਕਟਰ ਅੰਬੇਦਕਰ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਫੈਸਲਾ ਦੇ ਦੇਵੇ ਤੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਦਸ ਕਰੋੜ ਅਖਾਉਤੀ ਅਛੂਤ ਸਿੱਖ ਬਣ ਜਾਣ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਇਕ ਕਰੋੜ ਸਿੱਖ, ਜਿਹੜੇ ਬਹੁਤਾ ਕਰਕੇ ਜੱਟਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸਿੱਖ ਬਣੇ ਹੋਏ ਸਨ, ਉਸ ਗਿਆਰਾਂ ਕਰੋੜ ਦਾ ਇਕ ਅਜਿਹਾ ਅੰਗ ਬਣ ਜਾਵਾਂਗੇ ਜਿਸ ਵਿਚ ਸਾਡਾ ਬ੍ਰਾਹਮਣਪੁਣਾ ਕਿਧਰੇ ਦਿਸੇਗਾ ਨਹੀਂ।

ਅਸੀਂ ਇਹ ਵੀ ਮੰਨਦੇ ਸਾਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਅਖਾਉਤੀ ਅਛੂਤ ਜਾਤੀਆਂ ਤੋਂ ਬਣੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੱਟ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਸਕੇ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਸੀ...ਪਰ ਜੇ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਦੇ ਦਸ

ਕਰੋੜ ਅਖਾਉਤੀ ਅਛੂਤ ਸਿੱਖ ਬਣ ਗਏ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਜੱਟ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਜਾਂ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ ਵਲ ਸੱਚੇ ਰਹਿ ਕੇ ਆਪਣਾ ਜਾਤ ਦਾ ਅਭਿਮਾਨ ਛੱਡਣਾ ਪਵੇਗਾ ਤੇ ਜਾਂ ਅਸੀਂ ਸਿੱਖ ਨਹੀਂ ਰਹਾਂਗੇ, ਮੁਤ ਬ੍ਰਾਹਮਣਵਾਦੀ ਹਿੰਦੂ ਬਣ ਜਾਵਾਂਗੇ।

ਇਸ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ 'ਚ ਹਾਲ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਦੇ ਬਾਹਰ ਸਮੂਹ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਇਕ ਇਕੱਠ ਸੱਦਿਆ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਪੰਜਾਹ ਹਜ਼ਾਰ ਸਿੱਖ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ ਹੋਣਗੇ ਤੇ ਜਿਸਨੂੰ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਦੇ ਸਿਰ ਕੱਢ ਸਿੱਖ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਨੇ ਸੰਬਧਨ ਕੀਤਾ। ਡਾਕਟਰ ਅੰਬੇਦਕਰ ਵੀ ਬੋਲੇ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸੁਣਿਆ ਜਿਵੇਂ ਇਸ ਨਵੇਂ ਯੁਗ ਦਾ ਕੋਈ ਗਿਆਰਵਾਂ ਗੁਰੂ ਆ ਗਿਆ ਹੋਵੇ। ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿਧ ਵਿਦਵਾਨ, ਸਵਰਗੀ ਬਾਵਾ ਹਰਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਆਪਣੇ ਭਾਸ਼ਣ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿਚ ਕਿਹਾ, "ਅਸੀਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਿੱਖ ਡਾਕਟਰ ਅੰਬੇਦਕਰ ਨੂੰ ਇਹ ਭਰੋਸਾ ਦਿਵਾਉਂਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਜੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਅਖਾਉਤੀ ਅਛੂਤ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਵਿਚ ਪਰਵੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਮਿਲਾ ਲੈਣ, ਅਸੀਂ ਇਹਨਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਤਰਾਂਗੇ ਤੇ ਇਹਨਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਡੁਬਾਂਗੇ।"

ਡਾਕਟਰ ਅੰਬੇਦਕਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੋਂ ਇਤਨੇ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋ ਕੇ ਮੁੜੇ ਸਨ, ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਬੇਟਾ ਤੇ ਭਤੀਜਾ, ਜੋ ਪੰਦਰਾਂ, ਸੋਲ੍ਹਾਂ ਸਾਲ ਦੇ ਨੌਜਵਾਨ ਸਨ, ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਪੜਨ ਲਈ ਭੇਜ ਦਿੱਤੇ।

ਡਾ: ਅੰਬੇਦਕਰ ਦੇ ਪ੍ਰਤਸਾਹਨ ਦਾ ਸਦਕਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚ ਇਕ ਸਿੱਖ ਮਿਸ਼ਨ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਜਿਸਦਾ ਮੰਤਵ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਭਾਰਤੀ ਲੋਕਾਂ ਤਕ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦਾ ਸੰਦੇਸ਼ ਪਹੁੰਚਾਉਣਾ ਸੀ...ਡਾਕਟਰ ਅੰਬੇਦਕਰ ਨੇ ਸ਼ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ (ਜਾਂ ਇਸਦੇ ਬਣਾਏ ਇਕ ਟਰੱਸਟ ਨੂੰ, ਬੰਬਈ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਪਾਸੋਂ ਚੌਖੀ ਚਮੀਨ, ਸ਼ਾਇਦ ਪੰਜਾਹ ਏਕੜ ਤੋਂ ਵੱਧ ਮਾਤ੍ਰਿਗਾ (ਬੰਬਈ ਦੇ ਇਕ ਭਾਗ) ਵਿਚ ਲੈ ਦਿੱਤੀ। ਇਕ ਵਰਨਣਯੋਗ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਥੋੜੇ ਸਾਲਾਂ ਪਿਛੋਂ ਮਾਸਟਰ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਦੀ

ਸਲਾਹ ਨਾਲ ਸ਼ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਇਸ ਬਾਂ ਦਾ ਅੱਧਾ ਭਾਗ ਇਕ ਇਸਾਈ ਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਚੌਖਾ ਮੁਨਾਫਾ ਲੈ ਕੇ ਵੇਚ ਦਿੱਤਾ..."

ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਗੁਰੂਆਂ ਦੀ ਕਰਨੀ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹਾਸਲ ਕਰਕੇ, ਡਾਕਟਰ ਅੰਬੇਦਕਰ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਹੋਣਾ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਅਤੇ ਬੰਬਈ ਵਿਖੇ "ਸਿੱਖ ਮਿਸ਼ਨ" ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਉਤਸ਼ਾਹ ਅਤੇ ਮਦਦ ਦੇਣੀ ਜਿਵੇਂ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਦਸਿਆ, ਕੁਦਰਤੀ ਗੱਲ ਸੀ। ਪਰ ਸਵਾਲ ਇਹ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵੀ ਉਹ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਕਰੋੜਾਂ ਪੈਰੋਕਾਰ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਏ? ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਨੂੰ ਤਿਆਗਣ ਸਮੇਂ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੀ ਬਾਂ ਬੁੱਧ ਮਤ ਨੂੰ ਪਹਿਲ ਕਿਉਂ ਦਿੱਤੀ?

ਪਾਠਕਾਂ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧ ਦਿਲਚਸਪੀ ਵਾਲੇ ਇਸ ਸਵਾਲ ਦਾ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਹੋਰਾਂ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ। ਹਾਂ, ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਇਕ ਦਲਿਤ ਵਿਚਾਰਵਾਨ ਐਸ. ਐਲ. ਵਿਰਦੀ ਐਡਵੋਕੇਟ ਨੇ ਇਸ ਮਸਲੇ 'ਤੇ ਕੁਝ ਚਾਨਣਾ ਪਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਉਹ ਆਪਣੀ ਕਿਤਾਬ 'ਸਿੱਖ ਸੰਘਰਸ਼ ਤੇ ਦਲਿਤ ਲੋਕ' ਵਿਚ ਲਿਖਦੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਅਛੂਤ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਵੀ ਬਾਬਾ ਸਾਹਿਬ ਅੰਬੇਦਕਰ ਨੂੰ ਮਿਲੇ ਤੇ ਪਿੰਡਾਂ 'ਚ ਜੱਟਾਂ ਵਲੋਂ ਕੀਤੀ

ਜਾ ਰਹੀ ਨਫਰਤ ਤੇ ਭੇਦ ਭਾਵ ਪ੍ਰਤੀ ਜਾਣੂ ਕਰਵਾਇਆ। ਬੰਬਈ ਵਾਪਸ ਜਾ ਕੇ ਬਾਬਾ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਜਸਵੰਤ ਰਾਏ ਅੰਬੇਦਕਰ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਇਕ ਕਮਿਸ਼ਨ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਭੇਜਿਆ ਕਿ ਉਹ ਪਿੰਡਾਂ ਦਾ ਅਧਿਅਨ ਕਰਕੇ ਆਏ ਕਿ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਜੋ ਮਜ਼ਹਬੀ ਤੇ ਰਵਿਦਾਸੀਏ ਸਿੱਖ ਹਨ ਉਹਨਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਦੂਸਰੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਕੀ ਵਰਤਾਅ ਹੈ? ਜਦ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਪਿੰਡਾਂ ਦਾ ਦੌਰਾ ਕੀਤਾ, ਤਦ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਮਜ਼ਹਬੀ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਘਰ-ਬਾਰ ਵੱਖਰੇ, ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਵੱਖਰੇ, ਸਮਸ਼ਾਨ ਘਾਟ ਵੱਖਰੇ, ਖੂਹ ਵੱਖਰੇ, ਭਾਈਚਾਰਕ ਸਾਝਾ ਵੱਖਰੀਆਂ, ਤੇ (ਉਚ ਜਾਤੀ) ਸਿੱਖ ਮਜ਼ਹਬੀ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਉਵੇਂ ਹੀ ਨਫਰਤ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਹਿੰਦੂ। ਇਹ ਸਾਰੀ ਰਿਪੋਰਟ ਜਦ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਬਾਬਾ ਸਾਹਿਬ ਅਗੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਸਾਹਿਬ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ "ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੀ ਸਮਾਨਤਾ, ਸਿਰਫ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਤਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ।"

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀ ਕਹਿਣੀ ਅਤੇ ਕਰਨੀ ਵਿਚਲਾ ਪਾੜਾ, ਡਾ: ਅੰਬੇਦਕਰ ਦੇ, ਆਪਣੇ ਪੈਰੋਕਾਰਾਂ ਸਮੇਤ, ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਅੰਦਰ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਤੋਂ ਮੂੰਹ ਭਵਾ-ਉਣ ਦਾ ਇਕ ਅਹਿਮ ਕਾਰਨ ਬਣਿਆ। ਜਾਤ-ਪਾਤ ਦੇ ਮਸਲੇ 'ਤੇ, ਗੁਰੂਆਂ ਦੇ ਆਸ਼ਿਆਂ ਤੋਂ ਭਟਕ ਜਾਣ ਕਾਰਨ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੇ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਅੰਦਰ ਫੈਲਰ ਜਾਣ ਦਾ ਸੁਨੇਹਿਰੀ ਮੌਕਾ ਗੁਆ ਲਿਆ। ✠

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕਿਸ ਦਾ ?

ਤੱਥ ਹਰ ਇਕ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ੱਕ ਦੀ ਘਟ ਹੀ ਗੁੰਜਾਇਸ਼ ਹੈ। ਸਿੱਖੀ ਦੀ ਇਕ ਮੂਲ ਵਿਚਾਰਧਾਰਕ ਸੰਸਥਾ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਹੈ। ਉਹ ਵੀ ਹੁਣ ਜਾਤਪਾਤੀ ਬਣਤਰ ਦੇ ਢਹੇ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ ਹੈ। ਪਿੰਡ ਦਾ ਗੁਰਦੁਆਰਾ, ਉਸਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ, ਉਸਦਾ ਰੋਲ ਜਟਉਪੁਣੇ ਵਾਲੇ ਜੱਟ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿਚ ਹੈ। ਤੇ ਇਹ ਕਬਜ਼ਾ ਤਾਕਤ ਹੈ। ਜਿਥੇ ਤਾਂ ਪਿੰਡ ਦੇ ਕਮੀਨ ਕਾਂਦੂ ਬਿਲਕੁਲ ਮਾਤਾ ਦਾ ਮਾਲ ਹਨ, ਉਹ ਤਾਂ ਕਬੂਤਰ ਵਾਂਗ ਅੱਖਾਂ ਮੀਟ ਕੇ, ਦਿਸਦੇ ਨੂੰ ਅਣਡਿੱਠ ਕਰਕੇ, ਦੜ ਵੱਟ ਕੇ ਆਪਣੇ ਦਿਨ ਪੂਰੇ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਹ ਇਸ ਸਵਾਲ ਵਲ ਆਉਂਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕਿਸਦਾ ਹੈ? ਜਿਥੇ ਕੋਈ ਗੱਲ ਚੁਕਦਾ ਹੀ

ਨਹੀਂ, ਉਥੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੀ ਜਾਤਪਾਤੀ ਮਲਕੀਅਤ ਦੀ ਅਸਲੀਅਤ ਜਾਹਿਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਜਾਂ ਬਾਹਰ ਜਿਥੇ ਗੈਰ ਜੱਟਾਂ ਵਿਚ ਜਾਨ ਹੈ, ਉਥੇ ਉਹ ਸਵਾਲ ਉਠਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਕਿ ਜੱਟਾਂ ਦਾ? ਤੇ ਜਿਥੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਹੈਸੀਅਤ ਹੈ, ਉਥੇ ਜਟਉਪੁਣੇ ਤੋਂ ਤੰਗ ਆਏ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਉਹ ਆਪਣਾ ਅੱਡ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਬਣਾ ਬੈਠਦੇ ਹਨ। ਤੇ ਇੰਜ ਸਰਬਤ ਦੀ ਅਜਾਦੀ ਦੀ ਸੰਸਥਾ—ਗੁਰਦੁਆਰਾ—ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ... ਬੁਰਜ਼ੂਆ ਦੌਰ ਦੀ ਜਾਤਪਾਤ ਦਾ ਗੁਰਦੁਆਰਾ, ਜੱਟਾਂ ਦਾ ਗੁਰਦੁਆਰਾ, ਰਾਮਗੜੀਆਂ ਦਾ ਗੁਰਦੁਆਰਾ, ਮਜ਼ਬੀਆਂ ਦਾ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਆਦਿ।

—ਪ੍ਰੋ: ਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ

ਝੂਠੇ ਪੁਲਸ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਬਾਰੇ ਬੋਲਣ 'ਤੇ ਵੀ ਪਾਬੰਦੀ

ਫਰੀਦਕੋਟ ਜਿਲੇ ਦਾ ਐਸ.ਐਸ.ਪੀ. ਸਤੀਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਸ਼ਰਮਾ ਅਜਿਹਾ ਸਖਸ਼ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਬਹੁਤ ਹੀ ਹੁੱਥ ਹੁੱਥ ਕੇ ਇੱਕ-ਦੋ ਸਿੱਖ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਖੰਡਣ ਤੇ 5-4 ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਅਖਬਾਰਾਂ 'ਚ ਐਲਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। 17 ਜੁਲਾਈ ਦੇ ਰੋਡੀਓ, ਟੀ.ਵੀ ਤੇ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਰਮੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸਦੀਆਂ ਫੋਰਸਾਂ ਨੇ 16 ਜੁਲਾਈ ਦੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਪਿੰਡ ਬੁੱਟਰ ਸਰੀਂਹ (ਥਾਣਾ ਕੋਟ ਭਾਈ) ਵਿਖੇ ਇਕ ਖਤਰਨਾਕ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਪੱਪੂ ਵਾਸੀ ਹਰੀ ਨੌਂ (ਨੇੜੇ ਕੋਟਕਪੂਰਾ) ਨੂੰ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਮੁਕਾਬਲੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹਲਾਕ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਸ਼ਰਮੇ ਦਾ ਇਹ ਐਲਾਨ ਗਿੱਦੜਬਾਹਾ ਨਿਵਾਸੀਆਂ ਦੇ ਮੱਥੇ 'ਤੇ ਇੱਟ ਵਾਂਗ ਵੱਜਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਉਹੀ ਨੌਜਵਾਨ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਦੋ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਯਾਨੀ 15 ਜੁਲਾਈ ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ 10 ਵਜੇ ਬਸ ਅੱਡੇ 'ਤੇ ਅਖਬਾਰ ਪੜ੍ਹਦੇ ਨੂੰ ਪੁਲਸੀ ਜਲਾਦ ਸੈਂਕੜੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਫੜ੍ਹਕੇ ਲੈ ਗਏ ਸਨ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਇਹ ਨੌਜਵਾਨ ਬਿਲਕੁਲ ਖਾਲੀ ਹੱਥ ਸੀ। ਭਾਰਤੀ ਕਿਸਾਨ ਯੂਨੀਅਨ ਦੇ ਆਗੂ ਦੇਵਾ ਸਿੰਘ ਗੁਰੂਸਰ ਨੇ ਵੀ ਇਹ ਕੁਝ ਅੱਖੀਂ ਦੇਖਿਆ। ਪੱਪੂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਦੇ ਝੂਠ ਦੀ ਚਰਚਾ ਮੰਡੀ ਦੇ ਬੱਚੇ ਬੱਚੇ ਦੀ ਜ਼ਬਾਨ 'ਤੇ ਸੀ।

ਭਾਰਤੀ ਕਿਸਾਨ ਆਗੂ ਪੁਲਸ ਵਲੋਂ ਅਗਵਾ

ਵਹਿਸ਼ੀ ਤਸ਼ਦਦ

ਭਾਰਤੀ ਕਿਸਾਨ ਯੂਨੀਅਨ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਅੰਦਰਲੇ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਇਸ ਝੂਠੇ ਪੁਲਸ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦਾ ਦੰਭ ਨੰਗਾ ਕਰਨ ਲਈ ਤੁਰੰਤ ਹੱਥ ਲਿਖਤ ਪੋਸਟਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪਰੇਸ ਨੇ ਇਹ ਪੋਸਟਰ ਨਹੀਂ ਛਾਪਣਾ। ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹੱਥ ਲਿਖਤ ਪੋਸਟਰ ਦੀਆਂ ਫੋਟੋ ਸਟੈਂਟ ਕਾਪੀਆਂ ਕਰਵਾ ਕੇ ਵੱਡੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਗਿੱਦੜ ਬਾਹੇ 'ਚ ਲਾ ਦਿੱਤੀਆਂ।

ਬੱਸ ਇਸ 'ਤੇ ਬੁੱਝ ਪੁਲਸ ਢਾਣੀ ਮੱਚ ਉਠੀ। ਉਹ ਤਾਂ ਇਸ ਗੱਲੋਂ ਬਿਲਕੁਲ ਹੀ ਨਿਸਚਿੰਤ ਸਨ ਕਿ ਕੋਈ ਬੋਲਣ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ। 18 ਜੁਲਾਈ ਦੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਸ਼ਹਿਰ 'ਚ ਪੋਸਟਰ ਲਾਕੇ ਵਾਪਸ ਜਾ ਰਹੇ ਕਿਸਾਨ ਆਗੂਆਂ ਦੇਵਾ ਸਿੰਘ ਗੁਰੂਸਰ ਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਸਿੰਘ ਹੁਸਨਰ ਨੂੰ ਪੁਲਸੀ

ਜਲਾਦਾਂ ਨੇ ਕਚਿਹਰੀਆਂ ਕੱਲੋਂ ਚੁੱਕ ਲਿਆ। ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਹੀ ਰਫਲਾਂ ਨਾਲ ਕੁੱਟਿਆ ਤੇ ਗਿੱਦੜਬਾਹਾ ਥਾਣੇ ਅੰਦਰ ਲਿਜਾਕੇ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੋਹਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਡਾਂਗਾਂ, ਪਟੇ, ਘੋਟਣਾ—ਗੱਲ ਕੀ ਹਰ ਢੰਗ ਤਰੀਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਜਮਾਇਆ। ਜਦੋਂ ਕਿਸਾਨ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਈਨ ਨਾ ਮੰਨੀ ਤੇ ਕਹਿੰਦੇ ਰਹੇ ਕਿ ਪੱਪੂ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਿਵੇਂ ਝੂਠਾ ਹੈ, ਅੱਗ ਬਗੂਲਾ ਹੋਇਆ ਇਨਸਪੈਕਟਰ ਭਗਵਾਨ ਸਿੰਘ ਸੋਢੀ ਆਪ ਡਾਂਗ ਫੜ੍ਹਕੇ ਟੁੱਟਕੇ ਪੈ ਗਿਆ—‘ਮੈਂ ਬੇਨੂੰ ਅੱਜ ਰਾਤ ਹੀ ਮਨਜੀਤ ਪੱਪੂ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚਾਉਣਾ।’ ਇਸ ਬੁੱਝ ਤੇ ਹੋਂਦ ਹੋਏ ਜਾਨਵਰ ਨੇ ਦੇਵਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਖੱਬੀ ਲੱਤ ਦੀ ਇਕ ਹੱਡੀ ਤੋੜ ਦਿੱਤੀ।

ਕਿਸਾਨ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਬੇਦਿਲ ਕਰਨ ਲਈ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੋਹ ਕੋਹ ਕੇ ਬੇਹੋਸ਼ੀ ਵਰਗੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਜੀਪਾਂ 'ਚ ਸੁੱਟਕੇ—ਅੱਖਾਂ, ਮੂੰਹ ਤੇ ਬਾਹਾਂ ਬੰਨਕੇ—ਅੱਧੀ ਰਾਤੀਂ ਥਾਣੇ 'ਚੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਲਿਆ ਤੇ ਰਾਤੋਂ ਰਾਤ ਸੀ. ਆਈ. ਏ. ਸਟਾਫ਼ ਫਰੀਦਕੋਟ ਲਿਜਾ ਸੁੱਟਿਆ। ਦੋ ਦਿਨ ਦੋਵਾਂ ਆਗੂਆਂ ਦੀ ਕੋਈ ਉਘ ਸੁੱਘ ਹੀ ਨਾ ਨਿਕਲੀ। ਐਸ.ਐਸ.ਪੀ. ਸ਼ਰਮੇ ਨੇ ਹਦਾਇਤ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਬਕ ਸਿਖਾ ਦਿਓ। ਜਦੋਂ ਗਿੱਦੜਬਾਹੇ ਤੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਦੋਵਾਂ ਆਗੂਆਂ ਬਾਰੇ ਪੁਲਿਸ ਕੋਲੋਂ ਪੁੱਛ ਪੜਤਾਲ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਪੁਲਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਖੜੇ ਪੈਰ ਹੀ ਮੁੱਕਰ ਗਏ, ‘ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ।’ ਸਾਰੇ ਸ਼ਹਿਰ 'ਚੋਂ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦੇ ਝੂਠਾ ਹੋਣ ਬਾਰੇ ਪੋਸਟਰ ਪੜਵਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ।

21 ਜੁਲਾਈ ਨੂੰ 200 ਮਰਦ ਔਰਤਾਂ ਨੇ ਗਿੱਦੜਬਾਹੇ 'ਚ ਰੋਹ ਭਰਪੂਰ ਮੁਜਾਹਰਾ ਕੀਤਾ। ਥਾਣੇ ਤੇ ਕਚਿਹਰੀਆਂ ਅੱਗੇ ਰੈਲੀ ਕੀਤੀ। ਲੋਕਾਂ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਮੰਡੀ 'ਚ ਮੁਕੰਮਲ ਹੜਤਾਲ ਕਰਨ ਤੇ 25 ਜੁਲਾਈ ਨੂੰ ਗੁਰੂਸਰ ਵਿਖੇ ਇਲਾਕੇ ਦੀ ਕਾਨਫਰੰਸ ਕਰਨ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਪੰਜਾਬ ਸਟੂਡੈਂਟਸ ਯੂਨੀਅਨ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰ ਸੰਸਥਾ ਨੇ ਬੀ.ਕੇ.ਯੂ. ਦੇ ਮੋਢੇ ਨਾਲ ਮੋਢਾ ਜੋੜ ਲਿਆ। ਰੋਹ 'ਚ ਉਬਲਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਪੁਲਸੀ ਜਲਾਦੋਂ! ਸਾਡੇ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਕਚਿਹਰੀ 'ਚ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਦਿਓ! ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਲੋਕ-ਰੋਹ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਰਹੋ। ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਅੱਗ ਬਗੂਲਾ ਹੋਏ ਵੇਖਕੇ ਪੁਲਸ

ਵਾਲੇ ਮੁਜਾਹਰੇ ਤੋਂ ਦੂਰ ਹੀ ਰਹੇ। ਇਨਸਪੈਕਟਰ ਸੌਦੀ ਸਵੇਰੇ ਤੋਂ ਹੀ ਥਾਣੇ ਤੋਂ ਗਾਇਬ ਰਿਹਾ। ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੇ ਟਰੱਕ ਭਰ ਕੇ ਫਰੀਦਕੋਟ ਡੀ.ਸੀ. ਤੇ ਐਸ.ਐਸ.ਪੀ. ਦਾ ਜਾ ਦਰ ਖੜਕਾਇਆ। ਭੂਤਰੇ ਹੋਏ ਪੁਲਿਸ ਮੁਖੀ ਸ਼ਰਮੇ ਨੇ ਕਿਸਾਨ ਵਫਦ ਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣਨ ਦੀ ਥਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬੇਇਜ਼ਤੀ ਕੀਤੀ ਤੇ ਕਿਹਾ ਤੁਸੀਂ ਪੁਲਿਸ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਤੋਂ ਕੀ ਲੈਣਾ? ਜਾਓ ਜੋ ਕਰਨਾ ਕਰ ਲਓ—ਮੈਂ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨੀ ਕਰਨੀ।

ਇਲਾਕੇ ਭਰ ਅੰਦਰ ਲੋਕਾਂ 'ਚ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਡਰ ਸੀ ਕਿ ਪੱਖੂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦੇ ਝੂਠੇ ਹੋਣ ਬਾਰੇ ਚਸਮਦੀਦ ਗਵਾਹ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਕਿਤੇ ਪੁਲਿਸ ਦੇਵਾ ਸਿੰਘ ਹੁਰਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਖਪਾ ਹੀ ਨਾ ਦੇਵੇ। ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਹਰਮਨ ਪਿਆਰੇ ਆਗੂਆਂ ਦੀ ਜਾਨ ਬਚਾਉਣ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਪੰਜੇ 'ਚੋਂ ਮੁਕਤ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਕੁਝ ਵੀ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਸਨ।

22 ਜੁਲਾਈ ਦੀ ਸਵੇਰ ਨੂੰ ਹੀ ਜਿਸ ਦਿਨ ਗਿੱਦੜਬਾਹਾ ਮੰਡੀ 'ਚ ਹੜਤਾਲ ਕਰਨੀ ਸੀ—ਇਕ ਪਾਸੇ ਸਾਰੇ ਸ਼ਹਿਰ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਸੀਲ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਕੁਝ ਦੁਕਾਨਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਦੁਕਾਨਾਂ ਖੋਲਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕੀਤਾ ਤੇ ਵਰਕਰਾਂ ਦੀਆਂ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਪਰ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਕਿਸਾਨ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਸੁਨੇਹੇ ਭੇਜ

ਕੇ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਨ ਦਾ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ। ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਵਫਦ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਦੌਰਾਨ ਐਸ.ਪੀ. (ਆਪਰੇਸ਼ਨ) ਤੇ ਡੀ. ਐਸ.ਪੀ. ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ 'ਚ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਮੰਨ ਗਏ ਕਿ ਦੋਵੇਂ ਆਗੂ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਹਨ, ਜਾਓ ਸੀ.ਆਈ.ਏ. ਸਟਾਫ ਫਰੀਦਕੋਟ ਲੈ ਆਉ। ਜਿਹੜੇ ਪੁਲਿਸ ਅਫਸਰ ਪਹਿਲਾਂ ਪੈਰਾਂ 'ਤੇ ਪਾਣੀ ਨੀ ਪੈਣ ਦਿੰਦੇ ਸੀ—ਭੜਕ ਰਹੇ ਲੋਕ ਰੋਅ ਮੂਹਰੇ ਦੁਬਕੇ ਬੈਠੇ 'ਸੁਲਾਹ ਸਫਾਈ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ।

ਅਖੀਰ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਗੁੱਸੇ ਦੇ ਡਰਦਿਆਂ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਦੋਵਾਂ ਕਿਸਾਨ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਰਿਹਾ ਕਰਨਾ ਪਿਆ। ਕਿਸਾਨ ਆਗੂਆਂ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਤੋਂ ਬਾਦ ਗੁਰੂਸਰ 'ਚ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਇਕ ਵਿਸ਼ਾਲ ਇਕੱਠ ਕੀਤਾ ਜਿਆ। ਜਿਸ ਨੂੰ ਦੋਵਾਂ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਤ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਵੀ ਸੰਬੰਧਨ ਕੀਤਾ। ਇਕੱਠ 'ਚ ਬੋਲਦਿਆਂ ਕਿਸਾਨ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਸਮੁੱਚੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਹ ਸਿੱਖ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੇ ਬਣਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਝੂਠੇ ਪੁਲਿਸ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਦਾ ਸਰਗਰਮ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨ ਤਾਂ ਕਿ ਆਦਮਕੋ-ਆਦਮਕੋ ਕਰਦੀਆਂ ਪੁਲਿਸੀ ਧਾੜਾਂ ਨੂੰ ਨੱਥ ਪਾਈ ਜਾ ਸਕੇ।

ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਨਾਂ

ਜਨਤਕ ਪੈਗਾਮ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਮੁਹਿੰਮ ਜਾਰੀ ਰੱਖੋ !

ਪਾਠਕ ਸਾਥੀਓ, ਪੰਜਾਬੀ ਕੌਮ ਦੇ ਨਿਪੱਤਰ ਬੁਲਾਰੇ ਅਤੇ ਇਕ ਅਜਾਦ, ਧਰਮ ਨਿਰਪੱਖ ਤੇ ਜਮਹੂਰੀ "ਦੇਸ਼ ਪੰਜਾਬ" ਸਿਰਜਣ ਦੇ ਕਾਜ ਨੂੰ ਸਮਰੱਥਤ "ਜਨਤਕ ਪੈਗਾਮ" ਨੂੰ ਆਏ ਮਹੀਨੇ ਆਪਣੇ ਹਮਰਾਹੀ ਪਾਠਕਾਂ ਤਕ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਕਾਫੀ ਇੱਕਤਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਰਕਾਰੀ ਕਰੋਪੀ ਦਾ ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਮੁੱਢ ਤੋਂ ਹੀ ਕਿਸੇ ਇਕ ਜਾਂ ਦੂਜੇ ਰੂਪ 'ਚ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪਰ ਹੁਣ ਛਪਾਈ ਤੇ ਕਾਗਜ਼ ਦੇ ਖਰਚੇ ਵੀ ਬੇਹੱਦ ਵੱਧ ਗਏ ਹਨ ਤੇ ਇਹ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਵੀ ਸਾਨੂੰ 'ਬਲੈਕ' 'ਚ ਹੀ ਹਾਸਲ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਵਾਧੂ ਦਾ ਆਰਥਕ ਬੋਝ ਝੱਲਣਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਹੀ ਸਾਨੂੰ ਪਰਚੇ ਦੀ ਕੀਮਤ ਤਿੰਨ ਦੀ ਥਾਂ ਚਾਰ ਰੁਪਏ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸਲਾਨਾ ਚੰਦਾ ਵੀ ਹੁਣ ਤੋਂ 35 ਦੀ ਥਾਂ 50 ਰੁਪਏ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਹੋਣਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਸਾਡੇ ਪਾਠਕਾਂ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਮਦਦ ਲਈ ਕੀਤੀ ਅਪੀਲ ਦਾ ਸਾਰਥਕ ਹੁੰਗਾਰਾ ਭਰਿਆ ਹੈ। ਚੰਦਿਆਂ ਦੀ ਬਕਾਇਆ ਰਕਮ, ਨਵੇਂ ਚੰਦੇ ਅਤੇ ਸਹਾਇਤਾ ਭੇਜਣ ਦਾ ਅਮਲ ਵੀ ਅਗੇ ਭੁਰਿਆ ਹੈ। ਪਰਚੇ ਦੇ ਪੈਸੇ ਨਾ ਦੇਣ ਤੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ ਪੈਸੇ ਹੋਰਾਂ ਕੰਮਾਂ 'ਚ ਖਰਚ ਕਰਨ ਦੀ ਗਲਤ ਰੁਚੀ ਕੁੱਝ ਹੱਦ ਤਕ ਚੈਕ ਹੋਈ ਹੈ। ਪਰ ਨਵੇਂ ਚੰਦੇ ਭਰਨ-ਭਰਾਉਣ ਤੇ ਸਹਾਇਤਾ ਇਕੱਠੀ ਕਰਨ ਦਾ ਕਾਰਜ ਲਗਾਤਾਰ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਹੁਣ ਤਕ ਮੱਦਦ ਭੇਜਣ ਵਾਲੇ ਸੱਜਣਾਂ ਦੇ ਧੰਨਵਾਦੀ ਹਾਂ ਤੇ ਇਹ ਅਮਲ ਹੋਰ ਵੀ ਸਰ-

ਗਰਮੀ ਨਾਲ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਦੀ ਆਸ ਰੱਖਦੇ ਹਾਂ।

ਇਸਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਅਸੀਂ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਪਰਚੇ ਅੰਦਰ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਦਰਜ ਨਾਲ ਘੋਖਣ ਪੜਤਾਲਣ, ਲੋਕਾਂ 'ਚ ਪਰਚਾਰਨ ਤੇ ਆਪਣੇ ਮਨ 'ਚ ਉਠਦੇ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਅੰਦਰ ਪਾਏ ਜਾਂਦੇ ਸੁਆਲਾਂ, ਸ਼ੰਕਿਆਂ ਤੇ ਸੁਝਾਵਾਂ ਨੂੰ ਅਤੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਵਾਪਰ ਰਹੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਚਿੱਠੀ-ਪੱਤਰ ਰਾਹੀਂ ਸਾਡੇ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਦਾ ਕਰਨ ਵੱਲ ਹੋਰ ਗੰਭੀਰ ਤਵੱਜੋਂ ਦੇਣ ਦੇ ਯਤਨ ਜੁਟਾਉਣ ਦੀ ਗੁਜ਼ਾਰਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਾਂ।

ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ, ਸਾਹਨੇਵਾਲ ਤੋਂ ਭਾਈ ਕਲਿਆਣ ਸਿੰਘ ਭਰਾਵਾਂ ਵਲੋਂ ਆਪਣੇ ਸਵਰਗਵਾਸੀ ਪਿਤਾ ਦੀ ਯਾਦ 'ਚ 51 ਰੁਪਏ, ਸੁਮਿਤੀ ਜਸਵੀਰ ਕੌਰ ਸਮਾਘ ਵਲੋਂ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਰਾਜਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਜਨਮ ਦਿਨ 'ਤੇ 200 ਰੁਪਏ ਕਿਸਾਨ ਆਗੂ ਸੀ ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਜੰਡੀ ਵਲੋਂ 100 ਰੁਪਏ ਅਤੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੇ ਇਕ ਨਾਮਾਵਰ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀ ਦੋਸਤ ਵਲੋਂ 100 ਰੁਪਏ, ਨਵਾਂ ਸ਼ਹਿਰ ਤੋਂ ਇਕ ਪਾਠਕ ਵਲੋਂ 200 ਰੁਪਏ, ਜਨਤਕ ਪੈਗਾਮ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ ਭੇਜਣ ਦਾ ਅਸੀਂ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਦੇ ਹਾਂ।

—ਅਦਾਰਾ, ਜਨਤਕ ਪੈਗਾਮ

ਚਿੱਠੀ-ਪੱਤਰ, ਚੰਦਾ ਤੇ ਸਹਾਇਤਾ ਭੇਜਣ ਦਾ ਪਤਾ :

ਮਾਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਾਲੀ

ਪਿੰਡ ਤੇ ਡਾਕਘਰ, ਸਕਰੋਦੀ

ਜ਼ਿਲਾ : ਸੰਗਰੂਰ, ਪਿਨ 148026

ਮਨੀਆਰਡਰ ਭੇਜਣ ਸਮੇਂ ਆਪਣਾ ਸਿਰਨਾਵਾਂ

ਜ਼ਰੂਰ ਲਿਖੋ।

ਝੂਠੇ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਜਨਤਕ ਲਾਮਬੰਦੀ ਰੋਪੜ ਰਾਹ ਦਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ

ਪਟਿਆਲਾ ਪੁਲਸ ਦੀ ਇਕ ਪਾਰਟੀ ਨੇ 22 ਜੁਲਾਈ ਨੂੰ ਸੀ.ਆਈ.ਏ ਇਨਸਪੈਕਟਰ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ (ਜੋ ਕਿ ਸਿੱਖ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਉਤੇ ਵਹਿਸ਼ੀ ਜਬਰ ਢਾਹੁਣ ਅਤੇ ਦਰਜਨਾਂ ਹੀ ਖਾੜਕੂਆਂ ਨੂੰ ਜਾਨੋਂ ਮਾਰ ਸੁੱਟਣ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਭਰ 'ਚ ਬਦਨਾਮ ਹੈ) ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਮੁਹਾਲੀ ਦੇ ਫੌਜ ਪੰਜ ਅੰਦਰ ਦਿਨ-ਦਿਹਾੜੇ ਇਕ ਖਾੜਕੂ ਨੌਜਵਾਨ ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪੁਹਲਾ ਨੂੰ ਗੋਲੀ ਮਾਰ ਕੇ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿਤਾ ਅਤੇ ਇਕ ਹੋਰ ਨੌਜਵਾਨ ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਕਿੱਡ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ। ਪੁਲਸ ਨੇ ਕਹਾਣੀ ਤਾਂ ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਬਣਾਈ ਕਿ ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਕਿੱਡ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦੌਰਾਨ ਫਰਾਰ ਹੋਣ 'ਚ ਸਫਲ ਹੋ ਗਿਆ ਪਰ ਇਹ ਭੇਦ ਕਿਸੇ ਕੋਲੋਂ ਗੁੱਝਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ 'ਕਿੱਡ' ਫਰਾਰ ਨਹੀਂ, ਉਸਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਕੇ ਉਸ ਉਤੇ ਬਤਹਾਸ਼ਾ ਜਬਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਇਕ ਹੋਰ ਝੂਠੇ ਮੁਕਾਬਲੇ 'ਚ ਮਾਰਨ ਦੀ ਸਾਜ਼ਸ਼ ਘੜੀ ਗਈ ਹੈ। ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਜਦ ਪੁਲਸ ਨੇ ਰੋਪੜ ਜਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਪਿੰਡ ਕੁੰਭਤਾ ਨੇੜੇ ਦੇ "ਅਣਪਛਾਤੇ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦਾਂ" ਦੇ "ਪੁਲਸ ਮੁਕਾਬਲੇ" 'ਚ ਮਾਰੇ ਜਾਣ ਦੀ ਖਬਰ ਨਸ਼ਰ ਕਰ ਦਿਤੀ ਤਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਖਦਸ਼ਾ ਸੱਚ ਹੋ ਨਿਬੜਿਆ। ਇਹਨਾਂ "ਅਣਪਛਾਤੇ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦਾਂ" 'ਚੋਂ ਇਕ ਲਾਸ਼ ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਕਿੱਡ ਦੀ ਹੀ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਣਮਨੁੱਖੀ ਤਸੀਹੇ ਦੇ ਕੇ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਪੁਲਸ ਵਲੋਂ ਖਾੜਕੂ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਝੂਠੇ ਪੁਲਸ ਮੁਕਾਬਲੇ 'ਚ ਮਾਰਨ ਦੀ ਇਹ ਕੋਈ ਅਲੋਕਾਰੀ ਘਟਨਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਪੁਲਸ ਵਲੋਂ ਘੜੀ ਗਈ ਕਹਾਣੀ ਨਵੀਂ ਸੀ। ਪਰ ਇਥੇ ਜੋ ਨਵੀਂ ਗੱਲ ਹੋਈ, ਉਹ ਸੀ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਵਲੋਂ ਪੁਲਸ ਦੀ ਇਸ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦੀ ਖਿਲਾਫ ਤਟ-ਫਟ ਤੇ ਰੋਹ ਭਰਿਆ ਜਨਤਕ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ। ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਕਿੱਡ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦੀ ਖਬਰ ਸੁਣ-ਦਿਆਂ ਹੀ ਜਬਰ ਵਿਰੋਧੀ ਤਾਕਤਾਂ ਫੌਜੀ ਹਰਕਤ 'ਚ ਆ ਗਈਆਂ। ਦਰਜਨ ਤੋਂ ਵਧ ਸਿਆਸੀ ਆਗੂਆਂ, ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰ ਸੰਗਠਨ ਦੇ ਵਰਕਰਾਂ ਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਇਨਸਾਫਪਸੰਦ ਹਸਤੀਆਂ ਨੇ ਫੁਰਤੀ ਨਾਲ ਦਿਤੇ ਬਿਆਨਾਂ ਤੇ ਤਾਰਾਂ ਰਾਹੀਂ 'ਕਿੱਡ' ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦੀ ਘਟਨਾ ਨੂੰ ਪਲਾਂ 'ਚ ਭਖਦਾ ਮਸਲਾ ਬਣਾ ਦਿਤਾ। ਦੋ ਦਿਲਾਂ ਬਾਅਦ ਜਦ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਖਦਸ਼ਾ ਸੱਚ ਹੋ ਨਿਬੜਿਆ ਤਾਂ ਇਲਾਕੇ ਭਰ ਅੰਦਰ ਇਕ

ਜਬਰ ਵਿਰੋਧੀ ਉਭਾਰ ਉੱਠ ਖਲੋਤਾ। 25 ਜੁਲਾਈ ਨੂੰ ਜਸਟਿਸ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ ਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਨਾਮਵਰ ਸਖ-ਸ਼ੀਅਤਾਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਦਰਜਾ ਹੀ ਵਕੀਲਾਂ ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਇਕ ਕਾਫਲਾ ਪੁਲਸ ਦੀ ਇਸ ਦਰਿੰਦਗੀ ਵਿਰੁੱਧ ਆਪਣੇ ਰੋਹ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕਰਨ ਲਈ ਐਸ ਡੀ.ਐਮ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਲ ਨੂੰ ਹੋ ਤੁਰਿਆ। ਬੁਖਲਾਹਟ 'ਚ ਆਏ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਇਸ ਰੋਸ ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਦਾ ਅਸਫਲ ਯਤਨ ਕੀਤਾ। ਸਿੱਖ-ਵਿਰੋਧੀ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨਾਲ ਪਾਗਲ ਕੀਤੇ ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਐਫ. ਦੇ ਕਰਮਚਾਰੀ ਜਸਟਿਸ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ ਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਮੁਜਾਹਰਾਕਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਧੱਕਾ-ਮੁੱਕੀ ਕਰਨ ਦੀ ਬਦਤਮੀਜ਼ੀ ਤਕ ਚਲੇ ਗਏ। ਇਲਾਕੇ ਭਰ ਦੀਆਂ ਜਬਰ ਵਿਰੋਧੀ ਤਾਕਤਾਂ ਨੇ ਸਿੱਖ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੇ ਵਹਿਸ਼ੀ ਕਤਲਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਰੋਸ ਪਰਗਟ ਕਰਨ ਲਈ 26 ਜੁਲਾਈ ਨੂੰ 'ਰੋਪੜ ਬੰਦ' ਕਰਨ ਦਾ ਸੱਦਾ ਦਿਤਾ। ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ 26 ਜੁਲਾਈ ਨੂੰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਰੋਪੜ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਬੰਦ ਦੇ ਸੱਚੇ ਨੂੰ ਭਰਵਾਂ ਹੰਗਾਮਾ ਦੇ ਕੇ ਪੁਲਸ ਵਲੋਂ ਮਚਾਈ ਹਨੇਰਗਰਦੀ ਵਿਰੁੱਧ ਆਪਣੇ ਗੁੱਸੇ ਤੇ ਰੋਹ ਦਾ ਪਰਗਟਾਵਾ ਕੀਤਾ।

ਰੋਪੜ ਐਕਸ਼ਨ ਦੀ ਅਹਿਮੀਅਤ :

ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਸਾਧਾਰਨ ਦਿਖਾਈ ਦੇਂਦੀ ਇਹ ਕਾਰਵਾਈ ਬਹੁਤ ਹੀ ਅਹਿਮ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਅਜੋਕੇ ਮਹੌਲ ਅੰਦਰ ਜਦ ਭਾਰਤੀ ਹਾਕਮਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਖੂਨੀ ਦਰਿੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਜੁਆਨੀ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਖੋਡਣ ਲਈ ਖੁਲੀਆਂ ਛੁੱਟੀਆਂ ਦੇ ਰੱਖੀਆਂ ਹਨ, ਅਤੇ ਜਦ ਪੁਲਸੀ ਹਤਿਆਰਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਇਹਨਾਂ ਬੱਜਰ ਗੁਨਾਹਾਂ ਬਦਲੇ ਕਿਤੇ ਵੀ ਜੁਆਬਦੇਹ ਹੋਣ ਦਾ ਕੋਈ ਡਰ ਭਉ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ, ਉਸ ਮੌਕੇ, ਰੋਪੜ ਦੀਆਂ ਜਬਰ ਵਿਰੋਧੀ ਤਾਕਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕਾਇਮ ਕੀਤੀ ਇਹ ਮਿਸਾਲ ਬਹੁਤ ਅਹਿਮ ਤੇ ਹੌਂਸਲਾ ਅਫਜਾਉ ਕਾਰਵਾਈ ਹੋ ਗੁਜ਼ਰੀ ਹੈ। ਭਾਰਤੀ ਹਾਕਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਛੇੜੀ ਹਕੂਮਤੀ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦੀ ਦੀ ਮੁਹਿੰਮ ਦਾ ਅਸਲ ਮਕਸਦ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਉਤੇ ਹਕੂਮਤੀ ਤਾਕਤ ਦਾ ਦਹਿਲ ਬਿਠਾਉਣਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਉਤੇ ਹਕੂਮਤੀ ਤਾਕਤ ਦਾ ਦਹਿਲ ਬਿਠਾਉਣ ਲਈ ਹੀ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਖੂਨੀ ਕੁਤਿਆਂ ਦੇ ਪਟੇ ਖੁਲ੍ਹੇ ਛੱਡ ਦਿਤੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਇਉਂ ਕਰਕੇ ਉਹ ਪੰਜਾਬੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਗੈਰਤ ਤੇ

30 ਅਪਰੈਲ ਨੂੰ ਸੜਕੀ ਆਵਾਜਾਈ ਠੱਪ ਕਰਕੇ ਅਤੇ 30 ਜੂਨ ਨੂੰ ਸਮੁੱਚਾ ਪੰਜਾਬ ਬੰਦ ਕਰਕੇ ਸਾਰੇ ਪੰਜਾਬੀ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਧਰਮਾਂ ਤੇ ਜਾਤਾਂ ਤੋਂ ਉਪਰ ਉੱਠ ਕੇ ਸਿੱਖ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੇ ਝੂਠੇ ਪੁਲਿਸ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ, ਪੰਜਾਬੀ ਔਰਤਾਂ 'ਤੇ ਪੁਲਸੀ ਜਬਰ ਅਤੇ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਰਕਾਰੀ ਜਬਰ ਵਿਰੁੱਧ ਫੱਤਵਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਪਰ ਇਤਿਹਾਸ ਗਵਾਹ ਹੈ ਕਿ ਜਲਾਦ ਹਕੂਮਤਾਂ ਲੋਕ ਰਾਏ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਘੱਟ ਹੀ ਕਰਿਆ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਦਿੱਲੀ ਹਕੂਮਤ ਦੀ ਸੂਬੇਦਾਰ ਰੇਅ-ਰਿਬੇਰੋ-ਗਿੱਲ ਜੁਡਲੀ ਆਪਣੀਆਂ ਵਹਿਸ਼ੀ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਜਾਰੀ ਰੱਖ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਕੱਲੇ ਜੁਲਾਈ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਤਿੰਨ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਦੌਰਾਨ 80 ਦੇ ਕਰੀਬ ਸਿੱਖ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਝੂਠੇ ਪੁਲਸ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ 'ਚ ਗੈਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕਤਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰ ਸੰਗਠਨ

ਨੇ ਇਸ ਜਬਰ ਵਿਰੁੱਧ ਆਪਣੀ ਜਦੋਂ ਜਹਿਦ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਰਖਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ

15 ਅਗਸਤ 1989 ਨੂੰ ਲੁਧਿਆਣੇ 'ਚ

ਕਾਲੇ ਝੰਡਿਆਂ ਨਾਲ ਮਾਰਚ

ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਭਾਰਤੀ ਹਾਕਮਾਂ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੈਰੋਕਾਰ ਅਖੌਤੀ ਅਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਜਸ਼ਨ ਮਨਾ ਰਹੇ ਹੋਣਗੇ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਲੋਕ ਆਪਣੀ ਗੁਲਾਮੀ ਦੇ ਇਸ ਪਰਤੱਖ ਚਿੰਨ੍ਹ ਸਰਕਾਰੀ ਜਬਰ, ਵਿਰੁੱਧ ਰੋਸ ਪਰਗਟ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਦਿਨ ਲੁਧਿਆਣੇ ਦੇ ਬਜ਼ਾਰਾਂ 'ਚ ਕਾਲੇ ਝੰਡਿਆਂ ਨਾਲ ਮਾਰਚ ਕਰਨਗੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਅਜ਼ਾਦੀ ਭਾਰਤੀ ਹਾਕਮਾਂ ਲਈ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਝੂਠੇ ਪੁਲਿਸ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਵਿਚ ਮਾਰਨ ਦੀ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਧੀਆਂ ਭੈਣਾਂ ਦੀ ਬੇਪਤੀ ਕਰਨ ਦੀ ਅਜ਼ਾਦੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਜੇਲ੍ਹਾਂ 'ਚ ਤੁਨੰਦ ਦੀ ਅਜ਼ਾਦੀ ਹੈ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਦਾ ਡਰਾਵਾ ਦੇ ਕੇ ਜਾਂ ਬੁੱਝੜਖਾਨਿਆਂ 'ਚ ਕੋਹ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਕਰੋੜਾਂ ਰੁਪਏ ਰਿਸ਼ਵਤ 'ਚ ਬਟੋਰਨ ਦੀ ਅਜ਼ਾਦੀ ਹੈ।

ਸਰਕਾਰੀ ਜਬਰ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸੱਦਾ

ਪੰਜਾਬ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰ ਸੰਗਠਨ ਵਲੋਂ ਝੂਠੇ ਪੁਲਿਸ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਏ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੇ ਮਾਪਿਆਂ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ, ਪੁਲਸੀ ਵਹਿਸ਼ਤ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਔਰਤਾਂ 'ਤੇ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਰਕਾਰੀ ਜਬਰ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਰ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਰੋਸ ਮਾਰਚ 'ਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਜਬਰ ਦੀ ਪੀੜ੍ਹ ਹੁੰਦਾ ਚੁੱਕੇ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਜਬਰ ਵਿਰੁੱਧ ਲਾਮਬੰਦ ਹੋਣ ਦੀ ਲੋੜ ਬਾਰੇ ਕਿਤੇ ਵੱਧ ਅਹਿਸਾਸ ਹੈ।

(ਮਾਰਚ ਕਰਨ ਲਈ 15 ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ 9 ਵਜੇ ਪੰਜਾਬੀ ਭਵਨ (ਨੇੜੇ ਭਾਰਤ ਨਗਰ ਚੌਂਕ) 'ਚ ਇਕੱਠੇ ਹੋਇਆ ਜਾਵੇਗਾ।)

To Book Post, PRINTED MATTER

JANTAK PAIGHAM
35, AL/TC/87/07053